

Dr. Gyárfás Ágnes 2020. Karácsonyán

A következő szám tartalmából:

Prof. Dr. Andrásfalvy Bertalan – Történelem a hagyományban

Dr. Czeglédi Katalin – A magyarság és elődei hitéről (2. rész)

Friedrich Klára Zilahi rovásírásos Tuhutum emlékmű története c. tanulmányának folytatása

PhS Rostás László – Fehérvár fehér folt?

PhS Tibold Szabina – A lélek útja

ÖSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Megjelenik negyedévente a magyarságtudomány és az ősi magyar nyelv kutatásának szolgálatában

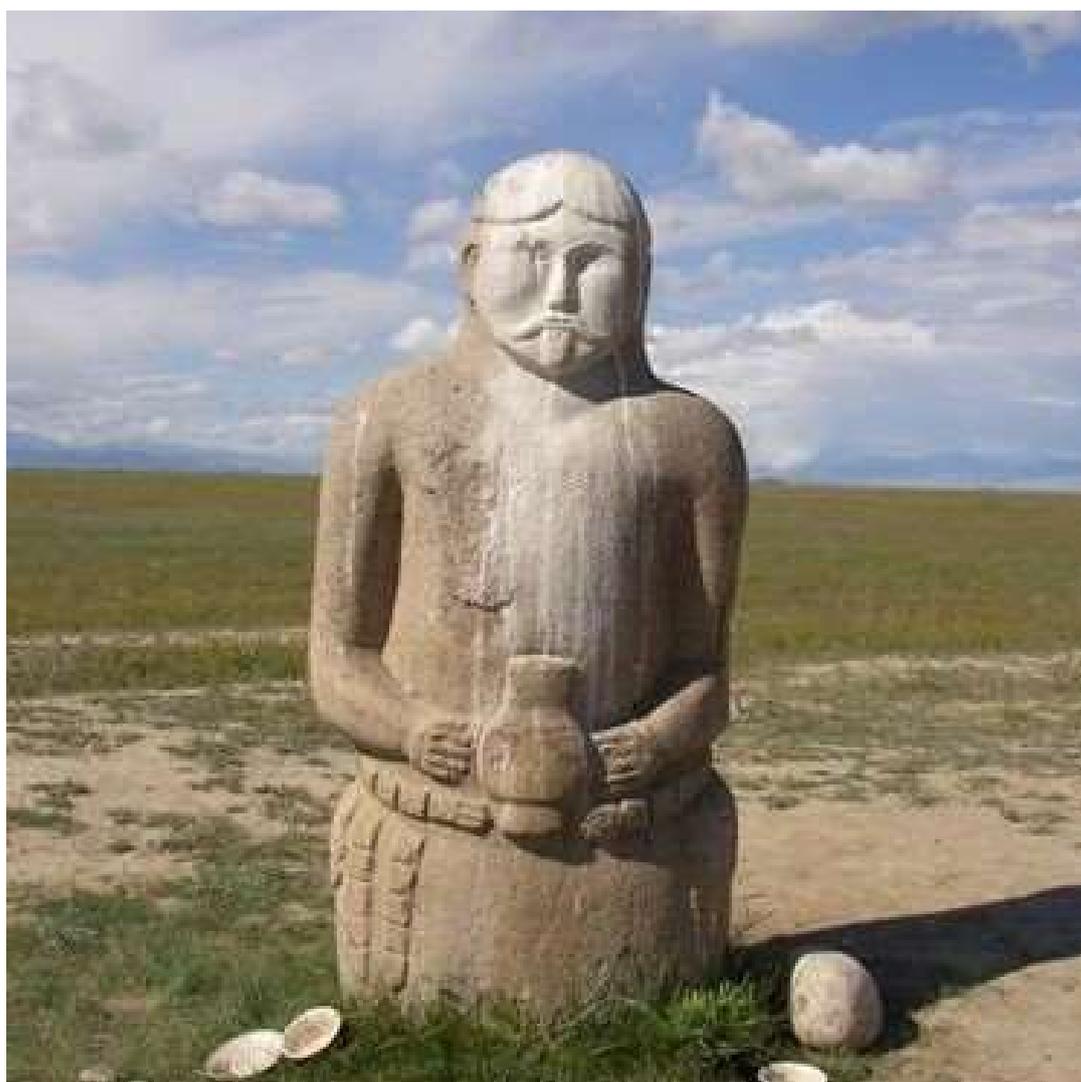
Alapítva: 1972

Ára: 2000,- Ft

La Raiz Ancestral

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

Dr. Gyárfás Ágnes

Mongol sztyeppei kőfaragás (kun-baba)

Alapító - Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc
Dr. Gyárfás Ágnes

Felelős főszerkesztő: PhS Tibold Szabina
Tördelő-szerkesztő: Kuki Gabriella
Kiadó: Miskolci Bölcsész Egyesület (MBE)
Adószám: 19071332-1-05

3525 Miskolc-Batthyány u.1.

Levél: 3525 Miskolc Batthyány u.1.

Szerkesztőségi telefonszám:

+36-46-331-981

© Ősi gyökér 2022

Minden cikkért a szerzője a felelős.

Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza!

(Lemezen küldött anyag mellé kérnénk kéziratot is)

Belföldi előfizetés (évente négy szám): 7200 Ft/év.

Egy szám ára 2000 Ft.

Az előfizetés történhet a MBE címére

(3525 Miskolc Batthyány u. 1.)

– Ősi gyökér előfizetés megjelöléssel –
postautalványon, a Kiadónál személyesen, vagy banki
átutalással a BB RT bankban az
10102718-10373815-00000004 számlaszámra.

Külföldi előfizetés: 90 USD/év.

Az összeg a BB bank miskolci fiókjában vezetett
10102718-10373815-00000004 számlaszámra utalható
át.

Kapható: a MBE könyvtárban
(3525 Miskolc-Batthyány u. 1.)

Az Ősi Gyökér számai megtekinthetőek a Nemzeti hírhálón, az Országos Széchenyi Könyvtár szerkesztésében:

Elektronikus Periodika Archivum és Adatbázis (EPA) <http://epa.oszk.hu/02300/02387>

Ugyancsak feldolgozza, de csak a tartalomjegyzéket közli a

MATARKA Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa

<http://www.matarka.hu/szam-list.php?fsz=1556>

Hálásan köszönjük, ha adójuk 1%-ával támogatják a MISKOLCI BÖLCSÉSZ EGYESÜLET működését!

ADÓSZÁM: 19071332-1-05

ISBN 9632144546 • ISSN 1586-9423 • HU ISSN 1586-9423

Mongol sztyeppei kőfaragások (kun-babák)

Szkíta aranypárduc (Tibold László fotója)

Szkíta teremtő szarvas (Tibold László fotója)

ŐSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc
Dr. Gyárfás Ágnes

2022. L. ÉVFOLYAM 4. SZÁM OKTÓBER-DECEMBER

TARTALOM

NYELVÉSZET

Dr. Czeglédi Katalin

A magyarság és elődei hitéről.....2

IRODALOM

Agócs Károly – Részletek a Remekmű c. könyvből

Bevált taktika.....13

Az első lecke.....15

Az utolsó lecke

ŐSTÖRTÉNET

Dr. Bakay Kornél

A keleten maradt magyarságról17

Az európai fehér emberek alkonya18

Dr. Farkasinszky Tibor

Őshazánk és Összüleink26

Kiszely István

Az ősmagyarok kaukázusi szállásai.....32

MAGYAR TÖRTÉNELEM

Dr. Diószegi György Antal

Lovasíjász civilizációnk hadművészetének egyetemes jelentősége a Kárpátokon túli gyeputárségeink határvédelmi rendszerével összefüggésben34

PhS Bakk István

Habsburg hatalmi törekvések Bethlen Gábor időszakában47

TANULMÁNY

Friedrich Klára

A zilahi rovásfeliratos Tuhutum emlékmű története .59

MAGYAR NÉPKÖLTÉSZET

Kálnoki Zsófia - A halálra rugdalt feleség.....69

PhS Tibold Szabina

A népballada elemzése

Révész Klára

A magyar népmesék görög kapcsolatai73

MAGYAR ANTROPOLÓGIA

PhS Tibold Szabina

Az őstudat – mélységeink feltárása78

OLVASÓINK ÍRJÁK

Barnyák Mónika

Palóc népszokásokról82

IN MEMORIAM

In memoriam Dr. Szőnyi Magda..... 84

PhS Tibold Szabina

Dr. Szőnyi Magdára emlékeznek a Miskolci Bölcsész

Egyesület

Búcsúzzunk Kühne Katalintól 85

Kühne Katalin

Általad, Veled c. verse 86

GYÁRFÁS ÁGNES EMLÉKÉRE

Kovács Sándor

Szonett Miskolc Nagyasszonyához..... 87

KÖNYVAJÁNLÓ

Dr. Czeglédi Katalin

Dzsagfar Tarihi - és a magyarság ősi forrásai 88

Mario Alinei

Ősi Kapocs

Dr. Gyárfás Ágnes

A Halotti Beszéd Mondattana 89

Alexandriai Szent Katalin

Agócs Károly

Remekmű 90

Ujvárosi Csilla

Rovásjoga - Kozmikus jóga

VERSEK

Friedrich Klára

Magyarország..... 91

Anyámhoz, későn

Hajnali utazás

Túróczi Péter

A balkántól nyugatra

Valek Tünde

Aventurin 92

Jacsó Pál

Avasi lépcsősor(s)ok 93

SZABINA ROVATA

PhS Tibold Szabina

A Deák Ferenc utca Szellemei: Guszti bácsi 95

ZÁRÓ GONDOLATOK

PhS Tibold Szabina

Záró gondolatok 98

DR. CZEGLÉDI KATALIN

A magyarság és elődei hitéről

**A Volga-Urál vidéke földrajzi neveinek
nyelvtana és kapcsolatai**

**A turáni nyelvek (szkíta, hun, köztük a
magyar és a székely) alapja**

I/V.2.

*"A múltnak adósai vagyunk, amely adósságot
törleszteni kell, hogy igaz módon élhessük a
jelenünket és tervezhessük a jövőnket."*

(Czeplédi Katalin 2019.)

I. Rész

Tartalom:

1. A magyarok hitéről a szent szó kapcsán
 - 1.1. A szent szó
 - 1.2. Az élet forrása, a víz
 - 1.3. A mag, szem
 - 1.4. Az ige, igaz, igen
 - 1.5. A mágikus vonzódás, szeretet, szerelem
 - 1.6. A hit
 - 1.8. A hála
 - 1.9. A lélek
 - 1.10. Az élet
 - 1.11. A szív
 - 1.12. Az ember, fiú, fia valakinek
 - 1.13. A jó, egészség, gyógyítás
 - 1.14. A tudás, mágikus bölcsesség
 - 1.15. Fény, energia
 - 1.16. A te személyes névmás
 - 1.17. A boldogasszony
2. Az ősnnyelvek viszonya a kereszt szó kapcsán
3. A kiremet kultuszról
4. A varázslás, a csoda
5. 'Isten' jelentésű szavak a magyar gazda szó kapcsán
6. A Turán név a földrajzi nevek tükrében

7. A magyarság és elődei hitéről a Džağfar
tarihi - Bulgár évkönyvek alapján

8. Tanulságok

9. Rövidítések

10. Források

11. Irodalom

Bevezetés

Jelen kötetben a szavaknak egy tematikus jelentésbeli csoportjáról, a hitélet körébe tartozó szavakról szólnak. A hitélet kutatása egyfelől a hittudomány, a néprajz, a történettudomány feladatkörébe tartozik. Másfelől a hitélet szavainak, neveinek a tanulmányozása a nyelvtudomány területe. Eljött az ideje annak, hogy a kéziratban lévő, jelen témájú anyagunkat kiegészítsük a Džağfar tarihi - Bolgár évkönyvek idevonatkozó anyagával s ezzel együtt tegyük közzé a mondandónkat a magyarság és elődei hitéről. Jelen írásunkban a hitélet körébe tartozó szavakat gyűjtöttük össze, amelyeknek a vizsgálatára a földrajzi nevekben előforduló szent helyek nevei készítettek. Ez a munka is hozzájárul a kutatásnak ahhoz a nagy egészéhez, amelyben a múltunkat kívánjuk minél jobban megismerni. Bár a megismerésnek az útja igen hosszú, néhány újabb megállapítást tehetünk. Alaptétel, hogy a természetvallás nem más, mint a természetben való hit. Ezen alapul a magyarok gondolkodása, tudása, nyelve. A később létrehozott vallások mind innen valók részben vagy egészben, gyakran a kor, a társadalmi helyzet követelményeihez igazodva.

Mára már egyértelmű, hogy amikor a gyökereinket keressük, a forráshoz sokféle út vezet. Az utat pedig meghatározza a vizsgálati anyag. A nyelvész számára a nyelv írott és

szóbeli formája a kutatási alap. A szókincsünknek igen jelentős részét képezik a tulajdonnevek, ezen belül a földrajzi nevek. Közülük elsődleges a víznév, amely kezdetben és még sokáig természetesen nem számított tulajdonnévnek. Az első megnevezések, amelyek a víz hangját utánozták, alapjaivá váltak az ősi szókészletnek, gyökeivé lettek a szavainknak. Kezdetben a víz hangját utánozva az adott víznek az összes tulajdonsága benne volt a megnevezésben. Idővel az emberi tudat, a gondolkodás, a megismerés fejlődésével különböző jelentéscsoportok különültek el, miközben nem tűnt el az eredeti jelentésmag. A Volga-Urál vidéke földrajzi neveinek a tanulmányozása során derült ki számomra, hogy az eredeti komplex jelentéstartalomnak egy részeként, egy elemeként kell értelmezni a szent, a hit, a vallás körébe tartozó szavakat. Mindez a vízzel, mint az élet forrásával kapcsolatos. Más szóval a víz szó alakváltozatai valójában a vallással is kapcsolatos szavak és olyan fogalmakat neveznek meg, amelyek a természetben, a forrásban, a magban gyökereznek. Ebből az is következik, hogy a természetvalláson, a természetben való hiten alapulnak későbbi vallások. Mindegyik vallás az ősi, a természetben való hitnek a magját, lényegét tartalmazza kisebb - nagyobb mértékben, miközben a népek nyelvében ezer éveken át számos tényező hatására más-más jelentéstartalommal egészült ki. Hozzáidomult az adott nép társadalmának kulturális, gazdasági és politikai helyzetéhez is igazodó elvárásoknak. Az alap azonban megmaradt. Eleink gondolkodása szerint szent az élet; szent az élet forrása, a víz, a mag; szent, mert mindez igaz, másképp maga az ige; szent, mert csakis ezt lehet szeretni, ennek van mágikus ereje; szent, mert ebben lehet hinni; szent és ezért adunk hálát; szent az utód, az ember, a fiú, fia valakinek; ugyanakkor szent maga az életet adó lélek is; szent és ez jó; szent a lélek és a szív, amelyek összetartozók; szent a tudás, a mágikus bölcsesség; szent a fény, az

energia; szent az élet forrása a víz, másképpen teremtő, úr, isten, aki szent és akit a *Te 2.* személyű személyes névmással szokás megszólítani; és szent a magyarok *boldogasszonya*.

Eleink gondolkodása szerint fontos, hogy a vízforrás, a vízelágazás egyrészt ág, másrészt ív, kanyarulat is, amely a körülvevő területet megvédi, csúcsában van az úr, az isten mint védelmező. Innen maradt meg a csuvasban a *kiremet* és a magyarságnál az első körtemplom, ezt tartalmazza a Kaukázusi krétakör szellemisége is. Az ágnak, az ívnek, a boltozatnak van egy legfelsőbb pontja, a csúcs, a csúcspont, amely a forrással, a maggal azonos. Innen ered az élet, idővel itt lakozik az isten, így lehet az isten az ég ura. A víz női természetű, elsőként voltak a női istenek, elsőként létezett az anyajogú társadalom. Majd a víz - mint az élet születése - mintájára született a fény a felkelő nappal, amely férfi természetű. Képes megtermékenyíteni a vizet, hatására megolvad, mozgóvá, élővé válik a jég, megtermékenyíti a szintén női természetű földet, fényt ad az ugyancsak női természetű Holdnak. Elterjedt a fény tisztelete, második lépésként következett az apajogú társadalom. Vannak népek, akik mindkettőt, a Napot és a Holdat egyaránt jelképüknek tartják még ma is, ilyenek a székelyek. A fény sugarát pedig a férfi nemi szerv funkciójával és alakjával kötötték össze. A baskiroknál pl. a férfi nemi szerv ugyanolyan funkciót tölt be, mint máshol a kereszt.

A földrajzi nevek tükrében - nyelvész szemmel - a magyarság és elődei természetvallásának a kialakulásához több oldalról is eljuthatunk. Megtehetjük ezt pl. a magyar *szent*, a *kereszt*, valamint a csuvas *kiremet* szó, a magyar *varázslás*, a *csoda* és az 'Isten' jelentésű *gazda* szó kapcsán. Végül, miután szorosán idekötődik, szólunk az *Úr* népéről, azaz a *Tengri* népéről, másképpen a *Turán* népről. Mindennek a megismeréséhez a földrajzi névi kutatások segítettek. Tehették

ezt a Volga-Urál vidéke földrajzi nevei, hiszen az alapréteg névadói a turáni népek, köztük a szkíták, hunok, szarmaták, akik a magyarok ősi rokonai. Jelen tanulmány hét fő részből áll: 1. A magyarok hitéről a *szent* szó kapcsán; 2. Az ősnyelvek viszonya a *kereszt* szó kapcsán; 3. A *kiremet* kultusról; 4. A varázslás, a csoda; 5. 'Isten' jelentésű szavak a magyar *gazda* szó kapcsán; 6. A *Turán* név a földrajzi nevek tükrében; 7. A magyarság és elődei hitéről a Džagfar tarihi - Bulgár évkönyvek alapján.

Teljesen természetes, hogy nemcsak a jelentés oldaláról, hanem hangtanilag, szerkezetileg, azaz etimológiailag is mind idetartoznak az ilyen jelentésű szavak, amelyek a fenti jelentéseket hordozzák, köztük még a *boldogasszony boldog* előtagja is. Hangtanilag két csoportba különülnek el, az egyikbe azok tartoznak, amelyek eredeti *t*-szókezdőt illetően annak a fejleményeit tartalmazzák, a másikba pedig a *k*- illetően annak a fejleményeivel kezdődő szavak sorolhatók. Tehát, amikor a *szent* szó családjába tartozó szavakat vizsgáljuk, számba vehetjük őket kétféleképpen, mégpedig a jelentés szerint, illetően a szókezdőjük szerint. A magy. *szent* szónak a szókezdő mássalhangzója *sz*-, amely eredeti *t*-fejleménye. Ebben a fejezetben a jelentés szerinti csoportosításban a *szent* szó családjába tartozó szavakat vizsgáljuk. Mindezek pedig betekintést nyújtanak a magyarok igen ősi eredetű természetvallásába, olykor utalnak az ezen alapuló későbbi vallásokra is.

1. A magyarok természetvallásáról a *szent* szó kapcsán

A jelentés szerinti csoportosítás lehetővé teszi, hogy a magyar szavakat és nyelvi kapcsolataikat külön-külön jelentéstani csoportokba szedve vizsgáljuk, ezek a következők: A *szent* szó; Az élet forrása, a víz; A mag, szem; Az ige, igaz, igen; A mágikus vonzódás, szeretet, szerelem; A hit, vallás; A hála; A lélek; Az élet; A szív; Az ember, fiú,

fia valakinek; A jó, egészség, gyógyítás; A tudás, mágikus bölcsesség; Fény, energia; A *te* személyes névmás; A boldogasszony.

1.1. A *szent* szó

A jelen akadémiai álláspont szerint a magy. *szent* szónak a következő jelentései ismertek: 'minden földi dolgon felülemelkedő, istennek, isteneknek tetsző, istennek, isteneknek szentelt, magasztos, tiszteletre méltó, érinthetetlen, sérthetetlen, bizonyos, halála után szentté avatott személy, nagyon jámbor ember, drágám, mindenem, felkiáltásként vagy enyhe káromkodásként'. Szláv eredetű, vö.: óe.szl. *svętvъ*, szb-hv. *svět*, szln. *svét*, szlk. *sväty*, or. *sv'atoj* 'istennek, isteneknek tetsző, nekik szentelt, szent'....A román *sfint* szláv eredetű. (TESz) Nem említi pl. a ko. *jen* 'szent' szót, vö.: ko. *jen va* 'szent víz'. Ld. ko. *jen* [*jenm*] 'isten, ég', udm. *in*, *inm-ég*, *inmar* 'isten' stb. (LYTKIN-GULJAJEV 1999). A szó a komiban és az udmurtban átvétel a szarmatáktól. Hangtanilag az eredeti szókezdő *t*- fejleménye lehet nemcsak *s*-, hanem *j*- és *0*- (zéró) is. A fenti szláv adatok olyan régebbi állapotot konzerváltak, amelyek alapján feltehető egy teljesebb **sęvent* forma. A rendszer azt mutatja, hogy a szláv nyelvekben a mássalhangzó torlódás oka az, hogy az átadóban volt magánhangzó, ám röviden ejtették, amit a szláv fül nem érzékelt, nem hallották meg, ezért nem is vették át. A szóbeljeji *-ěve-* (< *-ěwe-*) triftongus a szláv nyelvekben már diftongusként jelenik meg, az átadó nyelvekben pedig monoftongizálódott, egyetlen magánhangzóvá fejlődött. A kutatásaink értelmében nem igazolt az, hogy a szó a magyarban szláv eredetű. Éppen fordítva van, a szláv nyelvekben világosan átvétel szkíta-hun-szarmata-avar-ősmagyar népektől, ez utóbbiak közös gyökérűek. Ugyanakkor mindegyik hozott adat beletartozik a magy. *szent* szó rokonságába.

Szerkezetileg a magy. *szent* szó képzett: *szén*- szótó + *-t*: képző 'valamivel ellátott'. Sok esetben a *szén*- tő is lehet 'szent' jelentésű.

Hangtanilag a szókezdő *sz-* eredeti *t-* fejleménye: *t- > ʒ- > s-/sz-*. A szóbelseji *-n-* is eredeti *-t-* fejleménye: *-t- > *-nδ- > -n-*.

A magyar *szent* szó *szen-* tövével összetartozik, ezért figyelemre méltó a mongol *čing* 'igaz, őszinte, szilárd, rendületlen' adat. Képzett vagy összetett szóban további jelentések ismertek, vö.: 'rendíthetetlen, igaz szívből, igazság, igazságosság, tiszta szívű, hű, odaadó'. (KARA 1998). A mongol a teljesebb formát használja, a nazális után szerepel a *-k* eredetű *-g* zöngés zárhang. Az *-nk* mássalhangzó kapcsolat másutt is megőrződött, vö.: or. *Sankt Peterburg* 'Szentpétervár' (*Sank-* + *-t*). Ez azt is jelenti, hogy a feltett szláv **sěvent* forma még teljesebb alakja **sěvenkt* lehetett.

A *szent* szó első relatív és az abszolút szótöve teljesebb alakjának a megismeréséhez hozzájárult tehát az or. *sv'atoj¹* 'szent' < *sv'at* < **svent* szó is, a szerkezeti felépítése: *sven-*: relatív szótő + *-t*: képző 'valamivel ellátott, valamihez tartozó, valami mellett lévő'. A *szent* szó jelentése eszerint 'igazzal ellátott, igazhoz tartozó'. Az orosz alakváltozatok közül a *sv'at-* < **svent* is igazolja, hogy bizonyos adatokban a szó belseji hosszú magánhangzó (vö.: Kāšγ. *žīn* 'igaz') diftongus (-CV-) illetőleg trifongus (-VCV-) eredetű. Ez a hosszú magánhangzó azonban sok esetben rövidült, így pl. a magy. *szent* szóban is.

1.2. Az élet forrása, a víz

Őseink tudták, hogy a *lélek* forrás, az élet forrása, éppen ezért *szent* is. Hozzá hasonlóan forrás a *víz*, a *nő*, az *anya*, *mama*, *szem*, *mag*, *isten*. Mindegyiket szentként tisztelték. Így tartoznak ide tehát a magy. *víz* valamint a magy. *tó* szó és nyelvi megfelelőik. Természetes, hogy a *tó* és a *víz* egyben 'forrás' jelentésű is. A *tó*, mint állóvíz, a folyónak a forráshelye. Alakváltozatai közé tartozik a

magyarban a *tóu*, *tovd*, *told*, *tód*, *hód*. Hangtanilag lényeges az *-l-*, *-v-*, *-V-*, *-0-* (zéró) megfelelés nem szókezdő helyzetben. Erről földrajzi nevek kapcsán szólunk. Idetartozik az eredeti szókezdő *t-*vel, továbbá annak a zöngésedett változatával a csuv. *tan* 'víz, amely a jég alól jön fel', jak. *taan* 'vízáramlás, vízfolyás a jégre', vö.: avesztá *danu* 'folyó', osz. *don* 'folyó, víz', kínai *d'an* 'folyó'. (JEGOROV 1964) A szó a szkíta, hun nyelvekben eredeti, átvétel a többi nyelvben, vö.: az oszét *don* 'folyó, víz', iráni *tana* 'folyó, víz', kínai *d'an* 'folyó'. A szó eredetét a szkíta, hun nyelvekben kell keresni. Az eredeti *t-* a földrajzi nevekben megmaradt, pl. csuv. *Tuna*, a másik esetben zöngésedett, vö.: or. *Don*, magy. *Duna*, osz. *don*.

1.2.1. Számos adat található a Volga-Ural vidéke földrajzi neveiben, sőt még keletebbre is, ahol a *tan* teljesebb alakja **tVnk**, **tVng** szerepel. Ezzel összefügg az angol *thank* 'hála, köszönet', ám ez átvétel -minden bizonnyal - a származékától.

Tungtinghu 'tó Dél-Kínában'. Kínai eredetű, tulajdonképpen jelentése 'a keleti csúcs tava'. (KISS 1980) < *Tung* + *ting* + hu ^{-3/4} vö.: magy. *tó*.

A névnek a kínai eredete egyáltalán nem igazolt. A kutatásaink értelmében a kínaiba a hunoktól került át a név és a névnek az alkotó elemei külön-külön is. Azok részei egy olyan rendszernek, amelynek a felépítése, a logikája és a szavak kapcsolatai a magyarok őseihez és a rokonaihoz vezetnek. A név szerkezeti felépítése szerint többszörösen összetett szó. Az előtag *Tung*, a kínaiban a 'keleti' jelentést átvették a hunoktól, amely onnan van, hogy a folyóág a forrás helye, a forrás maga a születés, kelet pedig a nap feljövételének, a fény születésének a helye. A második elem, vagyis az első utótag *ting* az előtagnak az alakváltozata, természetes, hogy

¹A szláv adatok azért fontosak, mert a szláv nyelvek szkíta-hun nyelvi szubsztrátum rétegen születtek és sok esetben az akkori szkíta-hun állapotot őrizték meg és

használják ma is. Más szóval a szláv nyelvek nagy százalékban (legalább 80%) szkíta, hun, végső soron turáni gyökereket tartalmaznak.

'csúcs' jelentésben ismert és használatos. Eredetileg az elágazó folyó csúcsát jelentette. A hegycsúcs vagy más csúcs megnevezéséhez mintát, alapot a vízelágazás adott. A szó a kínaiban átvétel a hunoktól. Fontos az is, hogy a kínai *hu* és a magyar *tó* valamint az alakváltozatai, vö.: magy. *told*, *hód*, ko. *ty* 'tó' stb. összetartoznak, a *h-* szókezdő az eredeti *t-* fejleménye. A kínaiban ez a szó is átvétel a hunoktól.

Hontang '?. f. Ašm.:-, NAP:-, Ar.:-, Č-Č: man. Hontang or. Konda, folyó neve.

< man. Hontang < Hon + tang or. Konda □ — nem or. Konda < Kon + da.

Az egytagú *Hontang* szókezdője eredeti *k-* volt. Összetett szó, az előtag *Hon*, az utótag *tang*. A folyó orosz neve átvétel, az előtag *Kon*, a hajlással, a folyóággal, mellékfolyóval kapcsolatos, összetartozik vele a magy. *hón*(alj) előtagja, a *konyul* ige *konyu-* töve, stb. Az utótag *da*, a 'víz' jelentésű szavakkal rokon, azoknak alakváltozata, vö.: csuv. *tan* 'víz, amely a jég alól jön fel', jak. *taan* 'vízáramlás, vízfolyás a jégre', vö.: avesztá *danu* 'folyó', osz. *don* 'folyó, víz', kínai *d'an* 'folyó'. (JEGOROV 1964). Ld. *Harykondođ*. A *Hontang* név alakváltozata, rokona a magy. *Kond* vezérnév, magy. *kend*, oszm. *kend* 'maga, ön', magy. *konda* 'csapat, nyáj' stb.

Pištäng f. GMA: mari Pištäng or. Pištan' Ki., az or. Rutka jobb oldali mellékfolyója.

< mari Pištäng < Piš + täng or. Pištan' —^{3/4} nem or. Pištäng.

Az egytagú *Pištäng* név összetett szó, az előtag *Piš* utalhat a vízre, árokra, folyó elágazásra, folyó forrásra. Alakváltozatára vö.: ko. *mos* 'forrás'. A magy. *vas* szó úgy tartozik ide, hogy eredetileg a szűk folyómedret, még korábban az elágazás szűk helyét jelölte. Vö. *Vasjugan* folyónév *Vas* előtagja. A mari név *täng* utótagja összetartozik a fenti mansi

névnek a *tang* utótagjával, az orosz használatú *Konda* névnek a *da* utótagjával, a fenti kínai név elő- és utótagjával, vö.: *Tung*, *ting*. A szó mindenütt átvétel a hunoktól, más szóval a névadók a hunok voltak.

Tunguszka 'A Jenyiszej három legnagyobb jobb oldali mellékfolyójának valamelyike'. Vö.: tungus népnév. (KISS 1980)

< Tunguszka < Tungusz < Tungu + sz + -ka.

Az egytagú *Tunguszka* folyónévnek alapul nem a népnév szolgált, éppen a fordítottja történt, ezt igazolja a rendszer. A népet neveztek el a vízről. Amennyiben a *tunguz* népnév önelnevezés lenne, úgy a népnév személynévi eredetű dinasztianévből lett s a személynév a víznév mintájára született, de a víz nem szolgált neki alapul. Ez esetben a *tunguz* -z-je 'valamivel ellátott ' jelentésű képző. Ha pedig mások által adott népnévként kell értelmezni, akkor a folyónév szolgált neki alapul, ám a *Tungusz* tőnek az -sz – bár közös gyökerű a -z-vel - mássalhangzója a 'víz' jelentésű szónak a kezdő mássalhangzója. A -ka pedig elvileg lehetne kicsinítő képző, a rendszer szerint azonban összetartozik a szelk. *kî*, *ke* 'folyó' szóval. A fenti nevekben a *tang*, *täng*, *ting*, *tung*, *tungu* változatok összefüggnek, első és második elemként egyaránt előfordulnak. A man. *Hontang* or. *Konda* páros azért is figyelemre méltó, mert a *tang* és *da* megfelelést igazolják egy néven belül. A *Tunguszka* folyó *Tungu* és a *tunguz* népnév *tungu* töve összefügg, de nem egymásból keletkeztek, hanem annak a gondolkodásmódnak az alapján születtek, hogy mindkettő teremtmény. Amennyiben igazolható, hogy a tunguzok az ilyen nevű folyó vidékéről származnak, előzőleg ilyen nevű nép máshol nem létezett, feltehető a víznévi eredet a népnév esetében.

1.2.2. A csuv. *tan* 'víz' stb. jelentésű példák sora további hangtani változásokról is

tanúskodik, vö.: csuv. *čěrě* 'nedves, nyirkos, friss', azerb. *čij*, *diri*, alt. *čij*, oszm. *ter* 'nedves, nyirkos, friss', polovec *čijik* 'nedves', vö.: perzsa *tār* 'nedves, nyirkos, vizes, friss'. (JEGOROV 1964) A szó a perzsában hun eredetű. Szerkezeti felépítésük: abszolút szótő + képző 'valamivel ellátott', eszerint: csuv. *čě-* + *-rě*, azerb. *či-* + *-j*, *di-* + *-ri*, alt. *či-* + *-j*, oszm. *te-* + *-r*, polovec *či-* + *-jik*, perzsa *tā-* + *-r*. Olykor a képzőnek csak a kezdő mássalhangzója maradt meg (vö.: *-r*; *-j*, követi egy magánhangzó (vö.: *-rě* < *-ri*, *-ri*, sőt a rá következő mássalhangzó is ismert (vö.: *-jik*). Hangtanilag a szókezdő eredeti *t*-ből *č*- lett: *t* > *t'* > *č*-. Ez jellemző változás *-i* előtt a szarmata hun nyelvben, ezen belül is a böszörményeknél, akiket később csuvasoknak neveznek. A fenti adatok alapján a *t*-megmaradt a perzsában, zöngésedett (*t* > *d*-) az azerbajdzsánban.

Velük közös gyökerű a csuv. *čěrě* 'élő, friss, fürge', ÓT., alt., hak. *tirig*, MK., Zamahš., AFT., ujj., üzb. *tirik*, kirk. *tirüü*, kazak, k.kalp., nog. *tiri*, ojr. *tirü*, azerb., oszm., türkm. *diri*, bask., tat. *tere*, tuv. *dirig* 'élénk, élő' (néhány nyelvben 'fürge, ügyes, szorgalmas, eleven, pajkos, gyors'. (JEGOROV 1964) Szerkezeti felépítésük: abszolút gyök + képző 'valamivel ellátott', vö.: csuv. *čě-* + *-rě*, ÓT., alt., hak. *ti-* + *-rig*, MK., Zamahš., AFT., ujj., üzb. *ti-* + *-rik*, kirk. *ti-* + *-rüü*, kazak, k.kalp., nog. *ti-* + *-ri*, ojr. *ti-* + *-rü*, azerb., oszm., türkm. *di-* + *-ri*, bask., tat. *te-* + *-re*, tuv. *di-* + *-rig*. Hangtanilag az eredeti szókezdő *t*- a nyelvek egyik részében megmaradt, a másik részében *d*-vé zöngésült. A képző kezdő mássalhangzója eredetileg szintén *-t*- volt, amely ezekben a példákban *-r*-ré lett: *-t* > **-d* > *-r*-, amelyet legalább egy magánhangzó követett (*-rě* < *-ri*, *-rü*, *-re*), a kirkizben a kettőzött *-üü* a hosszúságot jelöli (*-rüü*), végül a magánhangzót követi egy mássalhangzó, zöngétlen eredeti *-k* (vö.: *-rik*) vagy a zöngésedett változata a *-g* (vö.: *-rig*).

Meg kell említenünk egy másik szót. Érdekes módon a csuvasban 'élő-ezüst' szókapcsolattal vagy szóösszetétellel nevezik meg a higanyt. Ez olyan ősi gondolkodásra vall, hogy ami élő, az mozog² s a higany folyékony. Ennek a gondolkodásnak alapja az a felismerés, hogy a mozgó, folyó víz élő, az álló víz pl. tó pedig holt. Ennek megfelelően az élő ember mozog, a halott ember nem mozog. A higany pedig élő, mert folyékony. A higany megnevezésének szókapcsolat esetén az első tagja, összetett szó esetén az előtagja tartozik a vizsgált szavunk családjába, vö.: csuv. *čěr kēmēl* 'higany, (szó szerint 'élő ezüst'), tat. *terekömeš*, bask. *teregömöš* 'ua.'. (JEGOROV 1964) A szókapcsolat első tagja vö.: csuv. *čěr*; illetőleg összetett szó esetén az előtag tat., bask. *tere*. Szerkezeti felépítésük szerint abszolút szótő + képző-ből 'valamivel ellátott' állnak: *te-* + *-re*.

A csuv. *čěrě* tő igeképzővel ellátva számos nyelvben ismert, vö.: csuv. *čěrēl* 'feléleszt, életre kelt, felélénkít, megélénkít, felfrissít, feltámad, feléled, újraéled, erőre kap, megjavulni, rendbe jönni, felépülni, felgyógyulni', *čěrt* 'felélesztani, meggyógyítani, életre kelteni, felélénkíteni', ÓT., ujj., üzb., kirk., kazak, k.kalp., nog., ojr., csag., kum. *tiril*, bask., tat. *terel*, alt. *teril*, oszm., tuv. *diril*, azerb., türkm. *direl* 'felélesztani, életre kelteni, felélénkíteni, felfrissíteni, meggyógyítani', kirk., kazak, k.kalp., nog., ujj., kum. *tirilt*, bask., tat. *terelt*, alt. *terilt*, azerb., *dirilt*, türkm. *direlt*, üzb. *tiriltir*, csag. *tirit*, jak. *tirier* 'életre kelteni, felélesztani, felélénkíteni, felfrissíteni'. (JEGOROV 1964) Szerkezeti felépítésük szerint relatív szótő + igeképzőből állnak, vö.: csuv. *čěrě-* + *-l*, *čěr-* + *-t*, ÓT., ujj., üzb., kirk., kazak, k.kalp., nog., ojr., csag., kum. *tiri-* + *-l*, bask., tat. *tere-* + *-l*, alt. *teri-* + *-l*, oszm., tuv. *diri-* + *-l*, azerb., türkm. *dire-* + *-l*, kirk., kazak, k.kalp., nog., ujj., kum. *tiri-* + *-lt*, bask., tat. *tere-* + *-lt*, alt. *teri-* + *-lt*, azerb., *diri-* + *-lt*,

²Csakis a folyóvíz az élő, az álló víz holt víz.

türkm. *dire-* + *-lt*, üzb. *tiri-* + *-ltir*, csag. *tiri-* + *-t*, jak. *tiri-* + *-er*. Látható, hogy a relatív szótövekhez (*čěrě-, čěr-, tiri-, tere-, teri-, diri-, dire-*) járulhat egy igeképző, az *-l*, amely ismert a török nyelvekben és a magyarban is. A szlávban is megvan, ott átvétel, vö.: *oživl'at'* (*оживлять*) < *o-*: előképző + *-živ-*: relatív szótő + *-l'*: igeképző. A *-t'* főnévi igenév képző. Meg kell jegyezni, hogy az oroszban a *-l'a-* elemnek az előzménye **-len-* volt, amely képzőként ismert ma az oszmánban is, alakváltozata a *-lan-*, vö.: oszm. *havalanmak* (< *hava-* 'levegő' + *-lan-*: képző + *-mak*: főnévi igenév képző) 'felszállni, elrepülni', *havalandirmak* 'szellőztetni' (*havalan-* + *-dir-*: műveltető igeképző + *-mak*). A *-lan-* képző összetett (*-la-* + *-n*), ahol a *-la-* önállóan gyakori, vö.: *vidalamak* (*vida-* 'csavar' + *-la-*: igeképző + *-mak*: főnévi igenév képző). Fontos, hogy a *-la-* képzőnek van *-l-* változata is, amely azt jelenti, hogy a képzőnek csak a kezdő mássalhangzója maradt meg, vö.: oszm. *yayılmak* (*yayı-* + *-l-* + *-mak*) 'terjedni'. A *-lan* – összetett képzőben az *-n-* visszaható képző. Vö.: oszm. *jetinmek* 'megelégedni (valamivel)' (*jeti-*: szótő + *-n-*: visszaható igeképző + *-mek*: főnévi igenév képző)

Megjegyezzük, hogy az *-l-*-nek is van visszaható jelentéstartalma. Továbbá a mély hangú alaknak van magas hangú változata is (*-len*, *-le-*). Az *-l-* képző a magyarban is használt, vö.: *csatolni* (< *csato-* + *-l-* + *-ni*).

A fenti példák közt vannak olyanok, ahol műveltető igeképző is szerepel, vö.: türkm. *direl-* + *-t-*: műveltető igeképző, eredete

a *tenni* 'csinálni' ige töve. A másik részben a műveltetés, részben az utasítás, parancs' jelentést is tartalmazza, vö.: üzb. *tiril-* + *-tir*: műveltető igeképző. Vö.: oszm. *bidirmek* 'tudatni' (*bil-*: relatív szótő 'tud' jelentéssel + *-dir-*: műveltető igeképző + *-mek*: főnévi igenév képző). Meg kell jegyeznünk, hogy a relatív szótőben szereplő *-r-* ugyanúgy eredeti *-t-* fejleménye, mint a *szent* szó *-n-* mássalhangzója: *-t-* > *-δ-* > *-r-*.

1.2.3. A magy. *szem* 'forrás' szó összefügg a magy. *szent* szó *szen-* tövének a *sank* változatával, amely az oroszban átvétel. Az eredeti szókezdő *t-* mássalhangzónak az *s-* fejleményét őrzik.

Aslamas símők 'Aslamas ünnep'. v. Ašm.II.102.: csuv. Aslamas símők Ja.u., egynapos piac az or. Torajevo faluban, NAP:-, Ar:-.

< csuv. Aslamas + símők < símik □ — or. semik 'a halottak lelkének szent ünnep'.

A kéttagú *Aslamas símők* név első tagjára ld. *Aslamas*³, a második tagja *símők*, korábbi alakja *semik*, az orosz *semik* alakváltozata, ám a végső eredet nem az oroszból való. Az or. *semik* összetartozhat az or. *sem'a* 'mag' szóval, amelynek a többes számú alakja *semena*. Azért fontos, mert tartalmazza a teljesebb *semen-* gyököt. Alakváltozata lehet a **semenk*, amelynek az egyik fejleményében az *-n-* nazális maradt meg (ld. *semen*, a másikban pedig a *-k* zárhang (ld. or. *semik*). A szó összetett: *se* + *men*, *se* + *mek/mik*, *se* + *menk*. A szó ismert a magyarban,

³ **Aslamas** 'Ág-folyó-forrás' h. Ašm.II.102.: csuv. Aslamas Ja.u., falu neve, NAP:-, Ar:-.
< csuv. Aslamas < Asla + mas.

Az egytagú *Aslamas* többszörösen összetett szó lehet. A relatív szótő *Asla* vagy képzett (*As-* + *-la* 'valamivel ellátott' képző vagy összetett szó). Az első szótőre *As* ld. *Asa*, *Áse*. Elvileg a *la* második elem is lehet önálló szó s akkor összetartozik a mdM. *laj* 'folyó' szóval. Az utótag (*mas*) pedig rokona lehet a ko. *mos* 'forrás' szóval.

Áse 'Folyó-víz'. f. TB.178.: bask. *Áse* or. Assu Burz., az or. Mal(yj) Nuguš baloldali mellékfolyója.

< bask. *Áse* □ — bask. *āse* 'sós, savanyú' or. Assu < As + su □ — tat. su 'víz'.

Az egytagú *Áse* név összetartozhat számos alakváltozattal,

ld. *As*, *Asa*, *Asak*, *Asav*, magy. *Aszó*. Ez azt is jelenti, hogy lehet 'elágazás', 'folyó víz', 'víz', 'völgy' jelentése.

Ugyanakkor alapul szolgálhatott neki a bask. *āse* 'sós, savanyú', szó, amely a magy. *ecet* szóval rokon. Vö.: csuv. *jüšē* 'keserű, savanyú', üzb. *ači*, ujj. *ačik*, ujj. Sin. *Ačyg*, kír. *ačuu*, k.kalp., nog. *aššy*, kazak *aščy*, bask. *asy*, *āse*, jak. *ahyy* 'keserű, savanyú'. (JEGOROV 1964) A szó eredetileg igenévszó volt, igei változatra ld. csuv. *jüš* 'savanyodni, erjedni, keserűvé válni', tat. *äč*, ujj. *eči*, üzb. *ači*, kazak, ojr. *ačy*, k.kalp., nog. *aš*, bask. *āse* 'savanyodni, erjedni'. (JEGOROV 1964) A folyó orosz neve *Assu* átvétel, összetett szó, az előtag *As*, ld. *As*, az utótagnak alapul szolgált a tat. *su* 'víz', ld. *Akuča*.

vö.: magy. *szem*. Az idegen nyelvi megfelelői segítenek a szó eredetibb alakját megismerni és a mai alakok kialakulásának útját megrajzolni. Vö.: fi. *silmäkkee* 'felbuggyanó víz, fakadó forrás' szó, rokona a magy. *szem*, amelynek a nyelvi megfelelői: zürj. *šin*, *šinm-*, ud. *šin*, *šinm-*, cser. *sinzä*, mdE. *šel'me*, mdM. *šel'mε* 'szem', fi. *silmä* 'szem, arc, háló szemei, lyuk a balta nyele számára, tű lyuka, rügy', észt *silm* 'szem, lyuk, valaminek a foka, kapocsszem, a háló szemei, rügy'. lp. *čâl'bme* 'szem, arc, háló szemei', szam. jur. *seβ*, szam. jeny. *sei*, szam. tavgi *šäime*, szelk. *hai*, *sai*, *sei*, kam. *sima*, mot. *sima*, kojib. *sima*, tajgi *simä-dä* 'szem'. (TESz) Szerkezeti felépítésük: fi. *sil-* + *mäkkee*, magy. *sze-* + *m*, zürj. *šin*, töve *šin-* + *m-*, ud. *šin*, *šin-* + *m-*, cser. *sin-* + *zä*, mdE. *šel'-* + *me*, mdM. *šel'-* + *mε*, fi. *sil-* + *mä*, észt *sil-* + *m*, lp. *čâl'b-* + *me*, szam. jur. *se-* + *β*, szam. jeny. *se-* + *i*, szam. tavgi *šäi-* + *me*, szelk. *hai*, *sai*, *sei*, kam. *si-* + *ma*, mot. *si-* + *ma*, kojib. *si-* + *ma*, tajgi *si-* + *mä* + *-dä*. Az előtag végső mássalhangzója (-0 is) eredeti *t*-fejléménye: *-t* > *-δ* > 1. *-l*. 2. *-w* > *-V* > *-0*; A *-t* fejléménye nazális is lehetett: *-t* > *-nd* > *-n*. A második elem *m-* kezdetű vagy csak *m-*, amely elvileg lehetne képző, ám az orosz használatban a *Salman* tő (amely átvétel) arra utal, hogy az *m-* 'víz' jelentésű szó, illetőleg annak a kezdő mássalhangzója, vö.: ko. *va* 'víz'. Mindkét hang (*v-*, *m-*) eredeti *t*-fejléménye: *t* > *-δ* > *w-* > *m-*, *v-*. Hangtanilag nézve a szelk. *hai*, *sai*, *sei* adatok kezdő mássalhangzói azért is értékesek, mert arra példák, hogy az eredeti szókezdő *t*-fejléménye lehet *h-* és *s-*, ez a *h-* pedig nemcsak a baskír nyelv sajátja, mint ahogyan azt tanítják. A *Salma* tehát 'forrás víz',⁴ ugyanez lehet a jelentése a magy. *szem* szónak is, ahol a szótő, azaz előtag (vö.: 1. *sVl* < *sVδ* < *sVt*, 2. *se* < *seV* < *sew* < *sed* < *set*) végső

mássalhangzója eltűnt a *-t* > *-δ* > *-w* > *-V* > *-0* folyamatban. Magyar személynevekben mindkét változat megvan, pl. *Szalma*, *Szima* stb. Ld. *Ajalti Salmalav*.

Megjegyezzük, hogy a csuv. *šimëk*, or. *semik* elvileg összetartozhat az or. *sem'* 'hét' számnévvel, amelynek a sorszámnévi alakja *sed'moj* (< *sed'm-* relatív gyök + *-oj*: a hímnemet jelölő formáns), vö.: szlk. *sedem* 'hét' tőszámnév. A *-d-* és a fenti adatokban megmutatkozó *-l-*, *-i-*, *-0-* eredeti *-t-* fejléményei. Továbbá a *hét* olyan alapszám, amely a *Hold* bolygónévvel is összetartozik és forrásértéke van. Hozzá kötődik a hetes számrendszer. Mindez azért is természetes, mert a magy. *hold*, *hód* 'tó' jelentésben is ismert, a *tó* pedig 'forrásvíz', vö.: magy. *Hód-tó*. Mindezek után természetes, hogy az or. *sem'* 'hét', sőt az oszm. *yedi* 'hét' a többi török megfelelővel és a magy. *szem* 'mag, látószerv' rokonok. Érdekesség, hogy a magy. *hét* számnévben nem szerepel az *-l-*, mert ott a *-t* > *-δ* > *-w* > *-V* > *-0-* változás ment végbe. Az angol *seven* 'hét' pedig olyan formát vett át, amelyben *-t* > *-δ* > *-w* > *-v* változás történt.

Az élet forrására a vízre utal még számos szó, vö.: ko. *šin* 'forrás', a forrás pedig víz. A víz maga az élet, illetőleg annak a forrása. Érthető, hogy az ember addig él, míg lélek van benne. Idetartozik tehát a ko. *šin* 'forrás, forrás (a vízfolyás fenekén), ablak, lék', ud. *ošmes-sin* 'forrás', han. *mäysäm* 'forrás' utótagja a *säm*, vö.: *mäy*⁵ 'föld'. (LYTKIN-GULJAJEV 1999.). A ko. *šin* 'forrás', osszét *don* 'víz' alakváltozata a magy. *szent* szó *szen-tövének*, az or. *sank* 'szent', Käs̄y. *žn* 'igaz' szónak, or. *sv'atoj*⁶ 'szent' szó *sv'a-*, előzménye **sven-* tövének. Ez úgy lehetséges, hogy szó elején az eredeti *t-* több irányban változott egyrészt réshangúsodással, így

⁴ A magy. *tengerszem* (< *tenger* + *szem*) utótagja a magy. *szem* 'vízforrás, forrás' szó, a *tenger* előtagja pedig lehet 'folyó, forrás, víz' jelentésű. Fontos, hogy nemcsak a nagy vizet jelentette.

⁵ A szó összetartozik a fi. *mi* (Vö.: *Suomi* 'mocsárföld', Finnország egyik neve; a *Mu* földrész nevével, a magy. *Móka*: szőlős, gyümölcsös, veteményes kert neve

Bakonszegben (Hajdú-Bihar megye). (A szerző Czeglédi Katalin adata személyes gyűjtés alapján.)

⁶ A szláv adatok azért fontosak, mert a szláv nyelvek szkíta-hun nyelvi szubsztrátum rétegen születtek és sok esetben az akkori szkíta-hun állapotot őrizték meg és használják ma is.

keletkezett az *s-/sz-*, másrészt zöngéssel, így keletkezett a *d-*. Harmadrészt zöngésedés és réshangúsodás révén jött létre a *ž-*.

1.2.4. Őseink azt is tudták, hogy az élet forrásának, a víznek a tartozéka a rés, a nyílás, amely születéskor különös szerephez jut. A vízelágazás, a forrás anyaként működik, természetes hát, hogy az *anya*, **mama** megnevezések is idetartoznak. A *mama* szó a földrajzi nevekben is megvan, amelynek vizsgálata igen tanulságos. Vö.:

Jargejkin '?. h. Ašm.:-, NAP: csuv. Jargejkin □ **Mamakassi** or. Jargejkino Ja., csuvas falu, Ar.:-

< csuv. Jargejkin csuv. Mamakassi < Mama + kassi □— csuv. kas, kasā 'falu, falurész, utca' + -i: birtokos személyjel E/3. or. Jargejkino □— nem or. Jargejka + or. -in-: birtokos melléknév képző + -o.

Az egytagú *Jargejkin* név az orosz *Jargejkin* átvétele, amelynek a *Jargejka* töve az oroszban átvétel. Ehhez járult az or. -in birtokos melléknév képző. A falu korábbi csuvas neve *Mamakassi*, szerkezetileg összetett szó, az előtag *Mama* szókezdő *m-*je eredeti *t-* fejleménye ugyanúgy, mint a szóbelseji: *t- > δ- > w- > 1. m-, 2. v-, 3. b-, 4. V- > 0-*. Vö.: ko. *vom* 'száj, folyótorkolat', alakváltozatára ld. *om*, *vem*, ud. *em*, *ym* 'száj, folyótorkolat', mari *an* 'rés, folyótorkolat', a magyarban alakváltozata az *ág*, *ég* szó. Így lehet égi eredetű az *Úr*, a *Tengri*, vagyis az *Isten*. Az *ág*, *ég*, *om*, *vom*, *em*, *ym*, *an* formák összetartoznak a magy. *omlik om-* tövével, a *bomlik bom-* tövével, a nyelvj. *nuna* női nemiszervvel, a magy. *nő* szóval stb. A megnevezéshez a mintát a vízelágazás, a vízforrás adta, ahol új folyó, új utód született, ennek a működéséhez, szerepéhez pedig a *mama* szerep és funkció kötődik, mindkettőnek jellemzője a rés, nyílás, amely elágazásnál keletkezik. Ezért az

elágazóvíznek, a forrásvíznek a mintájára nevezték el az ősnőt, a mamát, alakváltozata a *baba* is. A *baba* 'apa, papa' megnevezéshez is a vízelágazás adta a mintát, de annak egy másik tulajdonsága volt domináns ebben az esetben. A legfőbb isten megnevezése is innen van, vö.: fi. *Num*. A *Babba Mária Babba* nevében a kettőzött *-bb-* előzménye *-mb-* < *-mp-* < *-np-* lehetett, vö.: csuv. *ëm* 'idősebb' szó, amely a törökségben *en* a felsőfok segédszava, türk *än*, kirg., kazak, nog., alt., ojr., tuv. *eŋ*, üzb. *Zamahš.*, k.kalp. *eng*, oszm., gag. *en*, türkm., hak, tat., bask. *iŋ*, kum. *ing* 'nagyon, egészen, mind, egész, leg-' (JEGOROV 1964). Ld. csuv. *Ěmpěčem*. A csuvasban az *ěmpü* 'nagy fő' előtagja idetartozik, az előtag *ëm* 'öreg, legöregebb, legidősebb' szó alakváltozata a felsőfokra használt szó. Alakváltozata a csuv. *män*, *mänä* 'nagy' szó is, amelynek teljesebb formája **mänäk* (mVnVk) lehetett. A csuv. *män*, *mänä*, hak. *ülük* 'nagy', oszm. *büyük* 'nagy', or. *velik* 'nagy', or. *bolšoj*⁷ 'nagy' *bol-* töve alakváltozatok. Az *-n-*, *-y-*, *-l-* összetartoznak, valamennyi az eredeti *-t-* fejleménye ugyanúgy, mint a magy. *nagy* szóban a *-gy* (*-d'*). A szókezdő mássalhangzók is eredeti *t-* fejleményei: *t- > δ- > w- > 1. m-, 2. v-, 3. m-, 4. V- > 0-*; *t- > *nδ- > n-*. Az *ěmpü* utótagja *pü* 'fő, fej' a csuvasban. Az *ěmpü* és a magy. *babba* alakváltozatok, szószerinti jelentése 'nagy fő'. Ugyanígy a magy. *mama* (< *ma* + *ma*) is 'nagy fő' jelentésű. Az előtag előzménye a csuvasban *ën* (< *in*), a magyarban *ma* (< **man*), *bab* (< **ban*) volt. Ez utóbbi esetben az *-n* hasonult a rákövetkező *-b-*hez, ezért van kettős *-bb-*. A megnevezéséhez a mintát a forrás, a folyóág adta. Elsőként női ősmegnevezésére használták. A csuv. *ěmpü*, magy. *mama*, *babba* tehát alakváltozatok, ez utóbbi ismert a *Babba Mária* névben. Ld. még *Babaškan*.

A falu orosz neve *Jargejkino*, a *Jargejka* töve átvétel. Ehhez járult az or. -in-

⁷Az or. *velik* és a *bol-* tö átvétel, összetartozik az oszm. *büyük* 'nagy' ls más török nyelvi megfelelőivel.

birtokos melléknév képző, majd a semleges nemre utaló -o formáns.

Rövidítések

alt.	altaji
av.	aveszta
azerb.	azerb.
bask.	baskír
Burz.	Burzdjanszkij rajon
csag.	csagatáj
cser.	cseremisiz
csuv.	csuvas
f.	foljó
fi.	finn
gag.	gagauz
h.	hely
hak.	hakasiz
Ja.	Jadrinszkij rajon
jak.	jakut
Jau.	Jadrinszkij ujezd
ja.u.	Jadrinszkij ujezd
jeny.	jenyiszjei
kam.	kamasz
kirg.	kirgiz
k.kalp.	karakalpak
ko.	komi
kojb.	kojbál
kum.	kumük
lp.	lapp
magy.	magyar
man.	mansi
md.	mordvin
mdE.	mordvin erza
mdM.	mordvin moksa
mot.	motor
MK.	Mahmüd al-Kāšyari
mong.	mongol
nog.	nogaj
ojr.	ojrot
or.	orosz
osz.	oszer
oszm.	oszmán
óeszl.	óegyházi szláv
ÓT.	ótörök
pl.	például
szam.jeny.	szamójéd jenyiszjei
szam.jur.	szamójéd jurák
szam. tavgi	szamójéd tavgi
szb-hv.	szerb-horváth
szelk.	szelkup
szlk.	szlovák
szln.	szlovén
t.	tó
tat.	tatár
tuv.	tuvai
türkm.	türkmén

ud.	udmurt
udm.	udmurt
ujg.	ujgur
üzb.	üzbég
v.	vallás
zürj.	zürjén

Források

AK Akadémiai Kislexikon I-II. Akadémiai Kiadó Budapest, 1989.

Ar. Archivális anyag ld. NIKITIN

Ašm. AŠMARIN, N. I. 1928-50: Thesaurus linguae Tschuvaschorum I-XVII. Čuvaškoje Gosudarstvennoje Izdatyelstvo. Kazan-Čeboksari

BAHŠI 1680 BAHŠI Iman, Dzagfar története. Bulgár évkönyvek gyűjteménye 1680. A „Dzagfar tarihi” 'Dzagfar története' szöveg ismertetése orosz nyelven. Készítették I.M.-K. Nigmatullin és Petropavlovsk város lakói 1939-ben. „Bulgaria” közlöny szerkesztése. Orenburg 1993. Orosz nyelvről magyarra fordította: Czeglédi Katalin 2017-18. Kézirat.

CZEGLÉDI 2021 CZEGLÉDI Katalin Földrajzi Nevek Etimológiai Szótára - Volga-Urálvidék I-VI. kötet 2021. Heraldika Kiadó, Budapest.

BAKOS 1989 BAKOS Ferenc, Idegen szavak és kifejezések szótára Akadémiai Kiadó, Budapest 1989

B-r. Ld. Б-Р. Башкирско-русский словарь. Москва 1958.

Č-Č. ČERNECOV – ČERNECOVA Kratkij marijsko-russkij slovar'

DTS. Ld. ДТС. Древнетюркский Словарь I-II-III. Издательство „Наука” Ленинградское Отделение Ленинград 1969.

Fa. Fasmer, M. Etimologičeskij slovar russkovo jazyka I-IV., Moskva, 1964-73.

GYÖRKÖSSY 1986 - GYÖRKÖSSY Alajos Latin-Magyar szótár Akadémiai Kiadó Budapest 1986

JEGOROV 1964. JEGOROV, V. G. 1964: Etimologicseskij szlovar csuvasszkovo jazyka. Csuvaszköje Knyizsnoje Izdatelstvo. Cseboksari

Kāšy. Maxmüd al-Kāšyari 2008. Orosz nyelvről fordította Czeglédi Katalin. A könyv eredeti címe Dīvān Lugāt at-Turk, oroszra fordította, az előszót és a megjegyzéseket írta Z. – M. Auezova. A szöveget összeállította R. Ermersz. – Almati: Dajk-Press, 2005. – 1288 oldal + 2 oldal.

KB. Ld. КБ. „Кутадгу Билиг” Древнейуйурский памятник, написанный Юсуфом. Баласагунском в 1069 г.

NYELVÉSZET

KISS 1980 KISS Lajos 1995: Földrajzi neveink nyelvi fejlődése. Akadémiai Kiadó, Budapest

KOZMÁCS 2002 KOZMÁCS István, Udmurt-Magyar szótár. Savaria University Press, Szombathely, 2002.

LYTKIN – GULJAJEV 1999 – V. I. LYTKIN – Je. Sz. GULJAJEV, Kratkij etimologičeskij slovar komi jazyka, Syktyvkar 1999.

MÉK 1972. Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó Budapest 1985.

MK. Ld. Kāšy.

NAP Naszeljonnye punkty csuvasszkoj ASzSZR. Csuvaszskoje Knyizsnoje Izdatelstvto. Csebokszari, 1974.

NIKITIN NIKITIN, I. D.: Toponimika (nazvanija urocsis, ovragov, leszov i drugih punktov szelenij) Csuvaszskoje ASzSZR. Naucsnyj arhiv CsNII, knizsnoje posztuplenije N. 72. Kézirat.

SIS Ld. ŠIŠ. N.M. Šanszkij-V.V. Ivanov-T.B. Šanszkaja 1975: Kratkij etimologičeskij slovar russkogo jazyka. Moskva.

SZINNYEI 1884 – SZINNYEI József 1884. Finn-Magyar szótár. A Magyar Tudományos Akadémia Kiadása.

TB. Slovar Toponimov Baškirkskoj ASSR, Ufa 1980.

tefs. Ld. тефс. XII-XIII. вв. А. К. Боровков. Лексика среднеазиатского тефсира М., 1963.; тефс. XI-XV. вв. А. К. Боровков. Опыт грамматической характеристики языка тефсира XI-XV. вв.

TESz. BENKŐ Loránd (főszerk) 1976: A magyar nyelv történeti etimológiai szótára I-III. Akadémiai Kiadó, Budapest.

TSK A. I. Turkin 1986: Toponimicseskij szlovar komi ASzSZR. Komi Knyizsnoje Izdatelstvto. Syktyvkar

Zamaxš. Zamaxšari, Mongolskij slovar, „Mukaddimat al-adab”. I-II- —L., 1938-1939.

Zol.bl. Ld. Зол. бл. Сутра „Золотого блеска” Адтун Ярук. Памятник уйгурской письменности.

BAKAY 1996 BAKAY Kornél A magyar őstörténet kérdései - régész szemmel in: Belvedere JGyTF Kiskönyvtára 9. Szeged, 1996

BAKAY 2002 BAKAY Kornél Az Árpádok országa. Őstörténetünk titkai. Második Kiadás, Budapest 2002.

BAKAY 2004 BAKAY Kornél Magyarnak lenni büszke gyönyörűség! Tanulmányok, előadások. Pomáz, 2004.

BAKAY 2013 BAKAY Kornél, Őstörténetünk régészeti forrásai I-II-III. Budapest 2003.

BATSAJHAN 2006 - BATSAJHAN Zagd A mongol népek története. Fordította Obrusánszky Borbála. Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó Budapest 2006.

CZEGLÉDI 2017 CZEGLÉDI Katalin fordító, Nimrod Könyve. Kézirat. 2017.

CZEGLÉDI 2022 CZEGLÉDI Katalin, Dzsagfar tarihi és a magyarság ősi forrásai. Szkítia Kiadó, Hungary, Budapest, 2022.)

CZEGLÉDI 2021 CZEGLÉDI Katalin, A magyarság és elődei hitéről. 2021. Kézirat.

ДЕНИСОВ, П.В., 1959 Религиозные верования чуваш, 1959.

GYÁRFÁS 2004 GYÁRFÁS Ágnes, Tur-án népének nyelvén. Képjel-írás magyar olvasata. Miskolc, 2004.

OBRUSÁNSZKY Borbála – CEYHUN ALAKBAROV 2015 Azerbajdzsán. Táltos, Sepsiszentgyörgy 2015.. Második Kiadás.

ПОТАПОВ Л, П. 1991. ПОТАПОВ Л, П. Алтайский шаманизм. „Наука”. Ленинград 1991.

RÓNA-TAS 1996 RÓNA-TAS András, A honfoglaló magyar nép, Balassa Kiadó, Budapest 1996.

UCSIRALTU 2008 UCSIRALTU, A hun nyelv szavai, Napkút Kiadó Budapest, 2008.

ZAGD BATSAJHAN 2006 ZAGD BATSAJHAN, A hun népek története, Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó 2006. Fordította Obrusánszky Borbála

Irodalom

ARADI 2005 ARADI Éva, A hunok Indiában. A heftaliták története HUN-idea Kiadó, Budapest 2005

ARADI 2008 ARADI Éva, Egy szkíta nép: a kusánok. HUN-idea Kiadó, Budapest 2008.

ARADI 2012 ARADI Éva, Indoszkíták. HUN-idea Kiadó Budapest 2012.

AGÓCS KÁROLY

Részletek a Remekmű c. könyvből

Bevált taktika

Felnézett rám, valósággal csodált, bálványozott. Itta a szavaimat. Folyton a kívánságomat leste, kiszolgált, kényeztetett, óvott, féltett. Értem élt. Szeretett. Igazán, teljes szívéből, lángoló szenvedéllyel. Mégsem mondta soha, hogy hozzám költözne, amit utólag mégis furcsállok. Bizonyára azt várta, hogy én kérjem rá. Én azonban nem kértem; így is jóval többet kaptam tőle, mint amennyire egy párkapcsolatban igényem volt, nem éppen érzelmes lelkületű lévén.

Eleinte boldoggá tett, de aztán egyre inkább úgy éreztem, hogy zsarol a gyengédségével, alázatával, odaadásával, a szenvedélyével; ki akarja kényszeríteni belőlem, hogy viszonzzam, maradéktalanul. Sőt, inkább tetézve. Hogy minden gondolatom ő legyen, hogy senki és semmi ne létezzen számomra őrajta kívül, a rabja legyek, és emésszen el lassan az iránta lobogó szenvedélyem lángja. Végül rájött – ahogy az a letartóztatásom után, a legutolsó kihallgatásomon világossá lett előttem –, hogyan érheti el a célját.

Egy alkalommal megjegyezte, néha úgy érzi, valósággal menekülök a hegyekbe, talán éppen őelőle, és megkérdezte, mit szeretek annyira a hegyezésben. Mondtam neki, hogy a kalandot, a megpróbáltatást, a küzdelmet az elemekkel, a veszélyt, és persze a lenyűgöző tájakat, az égnek törő, hófödte bércek komor, időtlen méltóságát. Erre azt mondta, örülnie kellene, hogy a vetélytársai néma, élettelen óriások, de attól tart, alulmarad velük szemben. Aztán másra terelte a szót.

Egyre türelmetlenebbül vártam az újabb, és számomra minden addiginál nagyobb kihívást jelentő expedíciót.

Amikor búcsút vettem tőle, némi meglepetésemre azt mondta, úgy érzi, jót fog tenni neki egy kis magány. Nem azt, hogy nagyon fogok hiányozni neki. Ebből okkal következtettem arra, némi megkönnyebbüléssel, hogy már nem kötődik hozzám annyira, mint korábban, miáltal bizonyára hamar túteszi majd magát a szakításunkon, amit egy ideje már fontolgattam, szívből kívánva neki ugyanakkor, hogy igazi társra találjon, aki maradéktalanul viszonzni tudja az érzelmeit, a szenvedélyét.

Közel két hét elteltével érkeztem vissza. Másnap találkoztunk, kedvenc kávéházunkban. Nem borult a nyakamba, mint azelőtt ilyen alkalmakkor mindig, csak egy diszkrét csókot nyomott az arcomra. Vidám volt, de egy kicsit visszafogott, tartózkodó – mintha valamit elhallgatna előlem –, amilyenek még soha nem láttam; sose palástolta, sőt számomra egy kicsit zavarba ejtő módon, szinte hivalkodón nyilvánította ki az irántam való érzelmeit, mások előtt is. A tekintetével, a gesztusaival, a szavaival, egész lényével. Akkor tudatosult bennem, hogy mindig is olyannak szerettem volna látni és tudni őt; egy kicsit tartózkodónak, titokzatosnak, egy kicsit megközelíthetetlennek. Akit újra és újra meg kell hódítanom.

Azt mondta, nem jön el hozzám, mert másnap vidékre utazik a munkája miatt, és korán kell kelnie. Én nem is bántam, mert még

nem pihentem ki az expedíció fáradalmait. Hazakísértem. Mielőtt elbúcsúztunk egymástól, mintegy mellékesen megjegyezte, hogy megismerkedett valakivel, akit rokonszenvesnek talál, és aki komoly szándékkal közeledik hozzá.

– Nagyszerű! – szaladt ki a számon, bár hirtelenében fel sem fogtam igazán, amit mondott. Ahogy pedig felfogtam, apró fájdalom nyilallt a szívembe, szó szerint.

– Azért találkozhatunk még – mondta egy sejtelmes pillantást vetve rám, miközben kinyitotta a kaput, és belépett rajta. A kapu súlyos szárnya döngve csapódott be utána. Még most is visszhangzik a fülemben, mint a pokoljárásom kezdetét jelző mennydörgés.

A rá következő napokban egyre inkább elhatalmasodott rajtam a féltékenység, és mindinkább szenvedtem a gondolattól, hogy elveszítem őt. Mardosni kezdett az önvád is meg a bűntudat, amiért sokszor elmulasztottam a kedvében járni, örömet szerezni neki, amikor megtehettem volna; amiért jóval kevesebbet adtam neki, mint amennyit kaptam tőle, amiért nem tudtam igazi társa lenni, nem tudtam boldoggá tenni. Összeavarodtam, kicsúszott a talaj a lábam alól; sehogy sem értettem, mi történik velem, a lelkemben, hiszen szakítani akartam vele, egyszeriben mégis úgy éreztem, fontos nekem, vagy inkább rájöttem, mennyire fontos, mennyire szükségem van rá. Nem bocsátkozom részletekbe a lelki tusáim, kétségbeesésem, önsajnálatom és önsanyargató képzelgésem meghatározta lelkiállapotomat illetően; szégyenkezéssel tölt el az esendőségem, esztendőik távolából is.

Egyre ritkábban találkoztunk. Mindig én kerestem őt – nem úgy, mint annakelőtte, amikor többnyire fordítva történt –, és egyre gyakrabban mondott nemet valamilyen kifogással. Furcsamód mégis jó hatással voltak rám a találkozásaink, általában kedvenc kávéházunkban. Közömbös dolgokról

beszélgettünk, mint jó ismerősök, barátok. Olyankor úgy éreztem, hogy egy kicsit még mindig egymáshoz tartozunk. Mindannyiszor meg is fordult a fejemben a gondolat, hogy azt várja, valljak színt, és kérjem, sőt könyörögjek neki, hogy jöjjön vissza hozzám. Ha így is volt, és én hajlottam is rá, a büszkeségem nem engedte megtennem.

Az utolsó előtti találkozásunk végén, mielőtt elbúcsúztunk egymástól, azt mondta, komolyra fordult a kapcsolata. Ami miatt az én lelkiállapotom meg rosszabbra fordult, sokkal rosszabbra.

Egyébként sose beszélt az új ismerőséről, immár társáról, alighanem azt várva, hogy én kérdezzem. Én azonban nem tettem; így próbáltam leplezni, hogy gyötör a féltékenység, pedig talán éppen azért gyötört egyre elviselhetlenebbül, mert semmit sem tudtam róla, és emiatt óhatatlanul is idealizáltam a képzeletemben. Annak ugyanis, aki miatt ő eltávolodott tőlem, a felfogásom szerint minden tekintetben különbnek kellett lennie nálam. Eléggé hiú voltam viszont ahhoz, hogy ezt kizártnak tartsam. Ugyanakkor bármennyire hiányzott is nekem, bármennyire szerettem volna is, hogy visszajöjjön hozzám, tudtam, nem kezdhetnék újra a kapcsolatunkat, mert nem bocsátanám meg neki, hogy helyettesíteni tudott valakivel. Lehet, hogy valójában csak emiatt, vagyis a hiúságomon esett sérelem miatt szenvedtem annyira. A nárcizmusom csapdájában vergődtem, fogalmazta meg később cellatársam, egy afféle lélekbúvár. Azt is mondta, hogy a magamfajta ember csak reménytelenül tud szerelmes lenni. (Sokat tanultam tőle a lélek rejtelméről.) Igen, valójában akkor kezdtem érzelmileg kötődni hozzá, amikor szembesültem azzal, hogy a helyembe léphet valaki. És minél inkább bizonyossá vált, hogy elveszítem, hogy másé lesz, annál inkább kötődtem hozzá, annál jobban szerettem. Végül már minden gondolatomat ő töltötte ki, a rabja lettem, és

valósággal emésztett az iránta lobogó, reménytelen szenvedélyem lángja. A pokol tüze.

Amihez képest az életfogytiglani börtönbüntetés a purgatórium lehet, gondoltam.

Választanom kellett, amíg választhattam.

Kíméletes voltam hozzá. Nem szenvedett, nem is sejtette, hogy meg fog halni; gyorsan ható mérget kevertem az italába, amikor a megbeszélte időben eljött hozzám néhány „fontos holmijáért”. Fel sem állt a karosszékéből. Nekem pedig, mintegy varázsütésre, véget ért a pokoljárásom.

Az ügyvédem tájékoztatott, hogy legfeljebb tizenöt év börtönbüntetést szabhatnak ki rám. A büntetlen előélet azonban enyhítő körülmény, a szerelemféltség meg bizonyos fokú megértéssel kezelt indíték. Továbbá jó magaviselet esetén a büntetésem időtartamának jelentős csökkentésére számíthatok.

Jó hatással van rám a purgatórium, a megpróbáltatások ellenére, vagy talán azokkal együtt. Valóban úgy érzem, hogy lassan megtisztulok, levezekelem a bűnömet. A tüskétől azonban, amit ő bennem hagyott, tudom, sose fogok megszabadulni: a bolondját járatta velem, ahogy azt a legutolsó kihallgatásomon megtudtam annak idején.

Nem volt új párkapcsolata, még kilátásban sem.

Az első lecke

A Mester a falu szélén álló, kissé elvadult ligetbe vezette új tanítványát, és egy kidőlt fa vastag, korhadt törzse előtt megállt.

– A legalapvetőbb bölcsességgel fogjuk kezdeni – szólalt meg akkor –, amit mindig szem előtt kell tartanod, aminek mindig a tudatában kell lenned.

Azzal leült a fatörzsre, majd helyet mutatott a tanítványának maga mellett.

A nap már leereszkedőben volt, épp szemben, a fáktól erősen takart két domb között, s kezdett alábbhagyni a ragyogása. Olykor fel-felerősödött a szél zúgása, máskor csak a falevelek zizegése hallatszott, meg egy-egy madár éneke hol közelebről, hol távolabbról. A tanítvány eleinte még rá-rápillantott a Mesterre lopva, kissé feszült várakozással, de csakhamar soha nem ismert derű áradt el benne; alighanem ugyanaz, amit az ő arcán látott. Áhítattal hallgatta a természet hangjait és szívta be a kora őszi illataitól terhes levegőt. Úgy érezte, szentségtörés lenne megszólalni, megtörni ezt az idillt.

Nem sokkal az után, hogy lement a nap, és mindjárt kezdett is hűvösödni, a Mester tapsolt egyet, és felállt.

– Mára elég is – mondta aztán.

A tanítvány felocsúdott, és követte.

– Megértetted-e a tanítást?

– Azt hiszem, igen – válaszolta a tanítvány kissé bátortalanul.

– Nos hát?

– Csak akkor szóljak, ha többet mondok, mint a szél zúgása, a falevelek zizegése vagy a madarak éneke.

– Ígéretes kezdet – mondta erre a Mester.

Az utolsó lecke

Három év múltán a Mester érkezettnek látta az időt, hogy elbocsássa a tanítványát. Így szólt hozzá:

– Elegendő útravalót kaptál a tanításokból, most már tapasztalatokat kell gyűjtened, a magad útját járva. Megmutatom hát az utadat.

A dombok között megbúvó falujukat maguk mögött hagyva, nemsokára egy hatalmas, szinte végeláthatatlan, vad növényzettel borított rónaság határához értek. Elszórtan szelíd halmok, kisebb-nagyobb facsoportok meg bokrok hosszabb-rövidebb sövénye törte meg a táj egyhangúságát.

– Íme hát az utad – szólalt meg a Mester, miközben kinyújtott karjával félkört írva le, végigmutatott a rónaságon. – Az átellenben, a láthatáron kéklő hegyek vonulatához vezet; azon túl a halál birodalma van. A magasra nőtt, buja növényzettől persze nem láthatod, milyen akadályokat és veszedelmeket rejt. Járhatatlan bozótost, ingóványt, földnyiladékokat, dúvadak vackát, haramiák búvóhelyét akár.

A tanítvány kissé értetlenkedve kémlelte a vidéket.

– Ha útravalót eleget kaphattam is – szólalt meg végül –, talán nem jutottam elég messzire a lényeglátásban. Merthogy az utamat bizony nem látom.

– Pedig itt van előtted, számtalan másik út között. Némelyiket keresztezi is, másokkal hosszan fut együtt, megint másokkal meg eggyé válik egy darabon, de aztán egészen másfelé kanyarodik. Hunyd be a szemed, az segít a lényeglátásban.

A tanítvány úgy tett. Csakhamar felderült az arca.

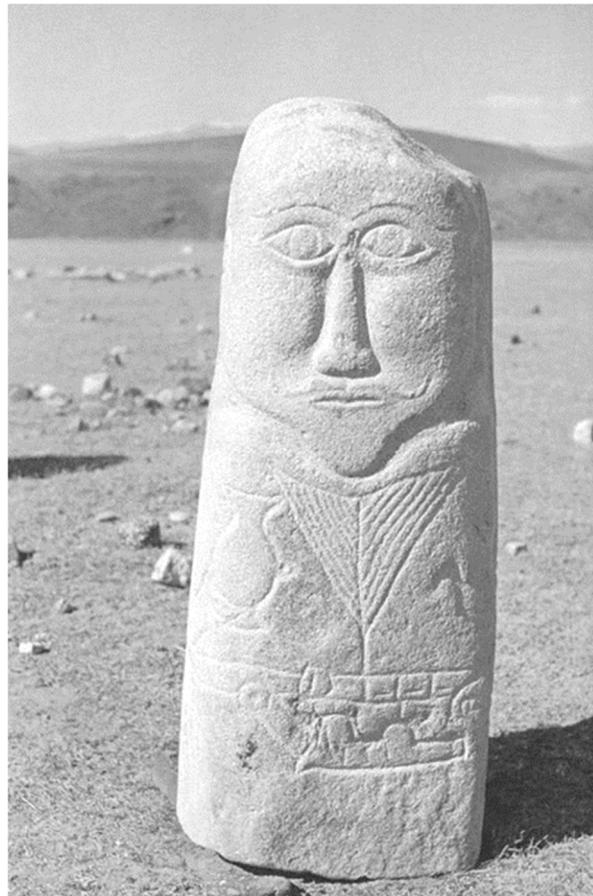
– Most már látom – mondta lelkesen, még behunyva tartva a szemét. Aztán kinyitotta. – Vagyis értem, tudom.

– Nos hát?

– Nekem magamnak kell kitaposnom azt az utat. Az utamat.

– Már kezdtem attól tartani, hogy csalódnom kell – húzta fel szemöldökét a Mester színlelt rosszallással –, és nem

mondhatom el rólad, hogy a legjobb tanítványom voltál, aki minden feladványt meg tudott fejteni.

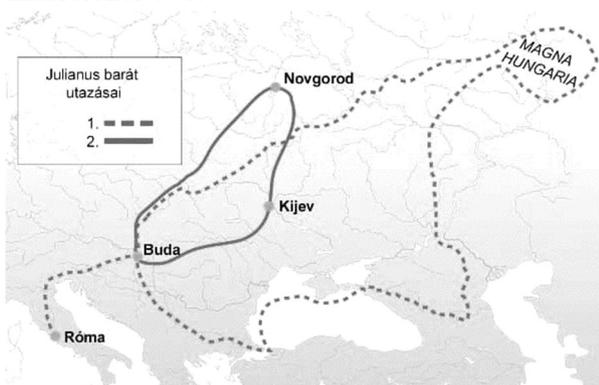
Mongol sztyepei kőfaragások (kun-babák)

DR. BAKAY KORNÉL:

A keleten maradt magyarságról

Mielőtt néhány szót szólnék a mai helyzetünkről, vizsgáljuk meg Julianus útjának őstörténeti vonatkozásait.

Julianus a Volga balpartján talált rá a magyarokra s a régészeti ásatások beigazolták, hogy itt a VIII- IX-X. században (s utána is) valóban magyarok laktak, hiszen feltártak számos olyan temetőt (Bolsije Tyigani, Tyetyus, Tankejevka, Boise Tarhán, Sztrelitamak), amelyekben magyar egyedek sírjai is megtalálhatók voltak. Baskíriában helynevek (Gyarmat, Jenő, Kondoros, Békás, Édes, Ökörös, Magas, Varjas, Szuvar) és a baskír nyelvben magyar szavak (lep-láb, lapas-lapos, lustái -lusta, apa - apa, szep=jó - szép) bizonyítják, hogy az itteni egykori magyarság neve madzsgar – badzsgar - badzsgirt, azaz baskír volt. Ám ennek nem az az oka, hogy itt lett volna az ún. magyar őshaza, hanem az, hogy Kr.sz. utáni VII. században délről a volgai bolgárokkal együtt felvándorolt a magyarok egy része is ide, s itt telepedett meg. Ezért mondta egyazon nyelvűeknek a baskirokat és a magyarokat Rubruk és Marco Polo. S ezért értette meg kifogástalanul Julianus a baskír-magyarokat 1235-36-ban, mert a madzsgar-baskír magyarok és a hungar-magyarok csak 4 évszázada szakadtak el egymástól, nem pedig másfélezer éve.

De a mongol hódítások után a volgai magyarság eltűnt, asszimilálódott, felvette az iszlám hitet s beolvadt egészen a kipcsakos török nyelvűek közé. Hirmondójuk sem maradt, csak a földben, a sírok halottaiban. Így járunk-e mi is a mostani és a következő évszázadban, ez most a magyarság számára a legnagyobb kérdés. Vajon igaz marad-e a krónikás szava: A magyar nemzetet annyi sok csapás és kifosztás után sem lehetett semmiféle háborúval kiirtani vagy Pannóniából kiűzni és megsemmisíteni!

Most megcsonkítva, kicsi földdarabra zsugorított maradék országunkban ismét abban reménykedünk, hogy Európa szeret minket és minden jóval fog elhalmozni bennünket, ha jók leszünk, ha nem nyaldossuk sebeinket, ha együtt örülünk a minket kifosztókkal, ha megtanulunk kicsik lenni, ha feladjuk nemzeti mivoltunkat...

Az Egyesült Európa gondolata nem új, már 1848-ban hangoztatta Victor Hugo, majd 1923-ban Richard Calgeri (Páneurópa). S utána is erre nótára táncoltak a Marshall-tervtől a Közös Piacon át a Phare-programig. Azt hangoztatják: a nemzeti államoknak vége, a nemzeti érzés idejét múlta kacat. A múltat el kell törölni.

Rájöttek egyesek, hogy nemzeti önbecsülés nélküli, nyomorban élő nincstelen testi és szellemi proletárokat kell rászabadítani a hatalomra, azok mindenkit megdöntenek...

A környező nemzetállamok azonban megmaradnak annak, amik most. Ők lesznek a nyertesek megint. S nekik nem fog fájni, hogy más nép lakja majd az ősi magyar földet.

Gyűjtsük a magyar történelemről szóló igaz könyveket, mert néhány év múlva már lehet, hogy csak ennyi marad az ezredéveket átívelő magyar történelemből.

Nagyjaink, királyaink sírjai a mai kicsiny országunkban üresek. Szent Istvánnak legalább a jobbjára megvan, Imre hercegnek, Aba Sámuel királynak azonban csak hült helye, I. András király tihanyi sírjában megtalált (!) csontokat elvesztették, Szent László somogyvári sírja már a XII. században csak jelképes sír volt, Váradra átvitt szent testét a protestáns magyarok szórták széjjel, így III. Béla király kivételével egyetlen

magyar királynak sincs meg a sértetlen sírja és teteme!

Európának tíz szentet adott az Álmos -Árpád-dinasztia, védelmeztük a keresztény Nyugatot a tatárral, a törökkel szemben, elvéreztünk, elfogytunk, javaink zömét elorozták s mégis, ma is csak velünk van baj. Nekünk nem lehet kettős állampolgárságunk, nem lehet státustörvényünk, nem lehet méltóságunk, nem lehet becsületünk, s végképp nem lehet jogunk. Tűrjük-e vagy ébredünk, ahogyan Sík Sándor ébresztgetett bennünket 1919-ben:

“ Szökj fel álmos óriás, Isten szép magyarja!

Hadd legyen napújulás Annyi béna jajra.

Lélek jöjjön és gerinc, Férfiúi kar.

Félre most, akik tagadnak I

Szembe nézz a virradatnak, Ébredő magyar! “

Az európai fehér emberek alkonya

2022-08-26

Prof. Dr. Bakay Kornél

Sorsom első kegyelmi ajándéka az volt, hogy a Magyar Királyság polgáraként láthattam meg a napvilágot 1940-ben. Első születésnapomon pedig atyáim ősi földjén, a bácskai Magyarokanizsán mosolyoghattam boldog szüleimre, akik a visszacsatolt Délvidékre nyomban hazaköltöztek.

1908-ban, katonatiszt nagybátyám születésekor sem atyai, sem anyai nagyszüleim nem sejtették, hogy 32 év múlva Magyarország népessége annak fog örüdeni, hogy ezeréves, ősi területeinek egyes tájai újra részei lehetnek Hungariának. Mert az alatt a bő három évtized alatt szörnyű dolgok történtek a világban és a Kárpát-medencében is. Voltak előjelek, voltak látomások, de senki sem akarta elhinni, hogy Európa nagyhatalmainak és az Egyesült Államoknak az irányító erői képesek olyan gonoszítottakat végrehajtani, mint amit Németországgal, az Osztrák-Magyar Monarchiával és Oroszországgal tettek 1917 és 1920 között. Most sem vagyunk jobb helyzetben a jövőbe látást illetően.

2030-ban vajon milyen lesz Európa? A jövő kifürkészhetetlen, de a törekvések

nagyon is felsejlenek. De az igazságot ki kell mondani, mert az igazság kötelez!

Induljunk ki a 2018-as esztendőből. Évek óta a bevándorlók százezrei özönlenek Európába.

Egy ilyen hatalmas „népmozgalom” nem jöhet létre szervezetlenül. A kezdet, kétségtelenül, a 2001. szeptemberi new yorki toronyházak leomlasztása volt. Ezt követően fordult fel a világ. A világ urai, vélhetően, súlyos döntést hoztak: a keresztény kultúrát, a keresztény civilizációt, először a szülőföldjén, Európában kell elpusztítani! De miért? Kiknek áll útjában a kereszténység? Kiknek áll útjában az európai fehér ember? Buddha követőinek nem, a taoizmus híveinek nem, talán az ateistáknak?

Az európai fehér emberek kultúrája mély gyökerekből táplálkozik. Az ókori Kelet legrégebbi, rejtélyes eredetű emberfajtaiktól kezdve, az antik világ etnikumait europidok alkották, amint a keleti lovas-íjász népek (szkíták, hunok, avarok, kazárok, magyarok) tekintélyes része is europid volt. Ezt ma már az archeogenetika cáfolhatatlanul bizonyítja. Ám vannak más fajtájú emberek is, akiknek mások a génjei, más a bőrszínük, mások a hagyományaik, egyszóval más civilizációhoz tartoznak.

Régebben az emberiséget rasszokra osztották s azt tartották, nincs más igazság a földön, a rassz mindent meghatároz, a rassz a történelem kulcsa. A viláгурalmi erők azonban a rassz, az emberfajta fogalmát nem kívánatosnak minősítették, sőt a rasszizmust a legszörnyűbb szitokszók közé züllesztették, ám a gének uralkodó szerepét többé tagadni nem lehet. „Az elmúlt idők népességéből soha sem az anyagi kultúra él tovább, hanem a gének, amelyek az elhunytak láncolatában fennmaradnak az ősidőktől a jelenkorig.”-mondotta Ricskov, a jeles orosz genetikus 2016-ban. Az emberfajta, a népfaj kifejezésnek van egy biológiai, egy kulturális

és egy mentális jelentése. Biológiai különbség valóban nincs az emberek között, kulturális és mentális azonban igenis van!

Ma azt látjuk, hogy egy sok fajú, multikulturális társadalom gyors alávetése folyik, és nincs más, amely egy népet alkalmassá tehet ellenségei hatalmas támadásának túlélésére, és a nemzet poraiból újra talpra állítására, mint az adott nemzet nacionalista népi és kulturális egysége. A jelenlegi törekvések azonban ezt az egységet, alacsony kulturális szinten álló milliók bevándorlása révén, jól megtervezetten, akarják meggátolni, és a mai nemzedékek gondolkodásában minden hagyományt szisztematikusan el akarnak pusztítani (Heinz Weichardt).

Maximilian Müller XIX. századi felosztása szerint három fő népfaj van a földrésznkön: az indoeurópaiak (az un. árják), a szemiták és a turáni népek.

A szemita népfaj két meghatározó etnikuma a zsidó és az arab. A sémi nyelvek közé tartozik a héber és az arabon kívül az asszír, az arameus, az etióp és mindezek dialektusai. Az antiszemitizmus tehát valójában azt jelenti, hogy ellenszenvvel tekintenek a zsidókra és az arabokra, nemcsak a zsidókra! A zsidókra alkalmazás egy értelmetlen rágalmozás, hiszen az arabellenességet sehol nem nevezik antiszemitizmusnak. Aki ismeri a Talmudot és a Koránt, tisztában van azzal, hogy mindkét nép alapvetően keresztény-ellenes volt és maradt.

Hatalmas erők szervezték és szervezik a bevándoroltatást, nagyon ügyelve arra, hogy a fő tömegek muszlimok legyenek. A jelentkezőket pénzelik, útnak indítják, felvilágosító anyagokkal látják el. S jön az emberáradat messzi földről egy kis hátizsákkal, egy kis kézitáskával, a legmodernebb okos telefonokkal. Hogyan lehetséges ez?

Az 500 milliós Európában manapság 30 millió muszlim tartózkodik, s a nyugat-európai vezetők többsége szerint ez nem jelent semmiféle veszélyt, hiszen mindig voltak betelepülők. De miért most zúdítják rá Európára a migránsokat? S kiknek az érdeke az európai fehér emberek kiszorítása, majd kiirtása?

Egy japán-német származású demográfus, Coudenhove-Kalergi (1894-1972) 1925-ben azt vizionálta, hogy a jövő embertípusa az eurázsiai-negroid, a fehér világnéger (weißer Weltneger) lesz.

Amíg ezekre a kérdésekre nem tudunk, nem merünk, nem kívánunk választ adni, addig nincs garantált jövőnk, csak vegetáló jelenünk!

Van egy népcsoport, amely más rasszok felbomlasztásával vívja ki a világhatalmat, a határok eltörlésével, az országok megsemmisítésével hozza létre a világgöztársaságot.

Új világrendet akarnak. Ne legyenek többé nemzetállamok. Magukat úri rassznak (Herrenrasse) tartják, hiszen Isten szent népeként élnek a földön. Kétségtelenül vannak kiválasztott népek. Szerintem a magyar is az. Az egyik megteremtette a pénz világhatalmát, a másik őrzi Kelet örökségét. De kik veszélyeztetik az európai fehér emberek több ezer éves létét és kultúráját?

A zéró-tolerancia miatt a felvetett kérdésekre senki nem ad választ, nem mer választ adni. A tolerancia türelmet, elnézést jelentő latin szó. A toleráns türelmes, megértő mások hitével, véleményével szemben. „A tolerancia a jelenkori elzüllött társadalmak utolsó erénye. Ha egy erkölcstelen társadalom leplezetlenül és fennhéjázóan minden parancsolatot megsért, akkor csak a tolerancia mentheti meg” (Hutton Gibson).

Magyarország kormánya, láthatóan, felismerte a XXI. század legnagyobb

veszélyét, s bár nagyon felemás módon, de tett is ellene. Egyfelől hangsúlyozza, hogy országunk mindig befogadó ország volt, ami egy tévhit.

Leggyakrabban Szent István királyra szoktak hivatkozni, aki a XI. század elején szeretett fiának, Imre hercegnek írt Intelmeiben – úgymond – szinte felszólította utódait az idegenek befogadására és dédelgetésére.

A hivatalosnak tekintett értelmezés azonban hamis, sőt meghamisított. Az Intelmek 6. fejezetében ugyanis arról van szó, hogy a vendég és jövevény férfiakban (viris) nagy haszon van, ezért méltán állhatnak ők a királyi méltóság hatodik helyén. Ők ugyanis különböző tájakról, tartományokból magukkal hoznak különböző nyelveket, szokásokat, különböző tudományokat, és mindez díszíti és emeli a királyi udvar fényét, bár nyomban hozzáteszi a király, de egyúttal elrettenti a külföldieket a nagyravágyó pöffeszkedéstől (arrogantiam). Ezt követi az agyonidézett és meghamisított mondat: „Mert az egynyelvű és megszokású királyi hatalom (Regnum) gyöngé és törékeny”. Ebben a mondatban a Regnum nem országot jelent! S a kezdő mondatban sincs szó jövevény népekről, hanem vitéz és tudós férfiokról. Szent István király nem azt hagyta örökül utódaira, hogy boldogboldogtalant engedjünk be az országunkba, hanem éppen ellenkezőleg, csak azokat fogadjuk be, akik ráérdemesültek. A feltételekkel befogadott tisztességes és hasznos embereket meg kell becsülni, de csak azon jövevényeket fogadjuk be, akik alkalmasak (idoneus) erre. Törvényt is hozott (I/24) arra, hogy ha valaki vendéget fogad magához, akkor lássa el őt, de a vendég ne hagyja el az ő gazdáját, se lakó szállást ne keressen másnál.

A befogadott, beengedett idegen vitéz vagy más vendég tehát nem kóborolhatott tetszése szerint az országban! Olyannyira nem, hogy a nagy utód, Szent László király

még az idegen papok ellenőrzését is előírta: „ha valamely jövevény egyházi személy (hospes clericus) a püspök ajánlólevele nélkül jön a mi hazánkba (in hanc patriam) bírói vizsgálattal vagy tanúvallomással kell megvizsgálni, nehogy kóbor szerzetes vagy gyilkos legyen”.

A kolostoroknak is szigorúan előírta, hogy sem szerzetest, sem apácát, vizsgálat nélkül, még a püspök és az apát sem merészeljen felvenni. Később Kálmán király is előírta ezt, hozzátéve még: akiket pedig befogadunk, meg kell vizsgálni, hogy igaz úton jöttek-e? „Azért, hogy ha valamelyiküknek valami rossz híre ütné meg a fülünket, az ilyen váljon meg a hivatalától, amíg a törvény szerint igazolja magát, vagy pedig takarodjék (!) ki az országból (vel terra eliminetur)”.

De ha ennyire egyértelműek a forrásaink, akkor miképpen tudták az ellenkezőjét elhíttetni már a középkorban is, majd mind mostanáig?

Könyves Kálmán udvarában jelentős befolyásra tett szert egy idegen pap: Hartvik püspök, aki egy új Szent István-legendát írt, telis-teli tűzdelve olyan elemekkel, amelyekről korábban szó sem volt. Ilyen a Szent Korona pápai küldésének hamis históriája, és ilyen az idegenekre vonatkozó részek átértelmezése: „István király azt akarta, hogy országa minden vendégnek nyitva álló menedéket nyújtson, így mindenkinek (liber omnibus) szabad bejárása legyen, ha akárki belép, senki se merészelje megsérteni vagy zaklatni valamiben. Ez így is történt, mert amíg élt, egy vendéget sem mert senki zaklatással háborgatni.” Hartvik püspök azonban nem mondott igazat, mert még saját korában sem fogadhatott be országunkba senki sem idegeneket, kezeség nélkül. Sőt! Az izmaelita (muszlim) és a zsidó kalmárok más vallású és más szokású csoportjait külön ellenőrzés alá vetették királyaink. De nem tettek kivételt a „művelt nyugat” embereivel

sem, amint ezt Szent László törvénykönyvének 31. §-a kimondja: „akik a magyarság törvényes szokásait követni nem akarják...ha azt mondják, hogy a mi jobb szokásunk nekik nem kellemes, menjenek, ahová akarnak! De a pénzüket, amit itt kerestek, hagyják itt, hacsak eszükre nem térnek.”

II. András királyunk az 1222. évi Aranybullában (26. §.) megtiltja a birtokok eladományozását, kivált az idegeneknek, másutt (23. és 24. §.) arról rendelkezik, hogy „ha rendes emberek jönnének az országba, az ország tanácsa nélkül ne jussanak méltóságra! Pénzváltó kamaraispánok, sókamarások és vámosok csakis magyar nemesek (nobiles Regni nostri) lehetnek, zsidók és muszlimok (Ismaelitae et Judaei, fieri non possint) nem! Az országba jövő nemes vendégeket, hacsak nem akarnak itteni lakosok lenni, méltóságra ne emeljék, az ilyenek viszik ki ugyanis az ország gazdagságát.

Nemzeti fejedelmeink és királyaink szívesen engedtek be az országba jövevényeket, kivált, ha azok nyelvi és genetikai rokonságunk köréből származtak, mint például a besenyők és a kunok, de más fajtájúakat is befogadtak, sőt kiváltságokkal halmoztak el, mint például a szászokat. Amikor azonban a behívott Német Lovagrend a Barcaságban önkényeskedni kezdett és felajánlotta a területet a pápának, II. András királyunk kiverte őket az országból!

A Magyar Királyság a XII. században Európa vezető hatalma volt, a XIII. században azonban csökkent a súlyunk, nem utolsósorban a legalább 300 ezer áldozatot követelő mongol invázió miatt. 1242 után került sor az első nagyobb arányú, legalább 200-300 ezres, idegen ajkú népesség betelepítésére, de ezek egyáltalán nem módosították az általánosan elterjedt magyar nyelvhasználatot. Az egyszerű embereket is áthatotta a magyar mivoltuk tudata.

A királyi hatalom meggyengítésében komoly szerepe volt az idegeneknek, ezért nagyon szembetűnő a XIII. századi magyar királyság népei körében tapasztalható idegengyűlölet (xenofóbia) felerősödése. Az eredetileg közrendű, de szabad (!) magyarok fölött egy vér szerinti (sanguinis nobilitás) magyar nemesség, kisebb részben idegen eredetű előkelők uralkodtak, de a lakosság zöme (70-80%-a) magyar volt. Erős volt az összetartozás-tudatuk.

A XII-XV. században, a korábbi időkhöz hasonlóan, a Kárpát-medence lakható egész térségét benépesítő magyarság, minden kényszerítő eszköz nélkül, képes volt asszimilálni az idegen ajkúakat, olyannyira, hogy a külföldiek alig tesznek említést szlávokról és oláhokról, egészen a XIII. századig. Ez nyilvánvalóan csakis úgy volt lehetséges, hogy a magyarság – ellentétben a hivatalos állásponttal – nagy lélekszámú népként érkezett a Kárpát-medencébe. A IX. századi 20-30 millióra becsült Európa kellős közepén megtelepült őseink legalább 1 millióan voltak. A XII. századra országunk népessége elérhette a kétmilliót, amely a 38-40 milliónyi lakosságú Európának igenis számottevő népcsoportja volt. Csakis így növekedhetett a magyar nemzet a XV. századra négy millió fölé a mongol invázió után, figyelembe véve a középkori 2-3 ezrelékes szaporodási rátát.

Kormányunk politikáját meghatározó személyiségek ugyanakkor lebecsülik azt a történelmi ténytet, hogy a most Európába bezúduló muszlimok a világtörténelem harmadik arab-muszlim invázióját jelentik!

A Kr. sz. utáni VII. századtól (630) a jelenkorig eltelt 1388 esztendő alatt most indítanak harmadjára hatalmas támadást a világ és az európai civilizáció ellen! Az első 635 és 780 között ment végbe, amikor az arabok elfoglalták Szíriát (a jármuki csata 636-ban), Egyiptomot (640), Perzsiát (651), majd a VIII. század elején Indiát (ekkor

indultak meg a cigányok Európa felé!), Gibraltárt és Cordobát (711). Nem sokkal később hatalmukba kerítették Közép-Ázsiát is.

A második muszlim invázió a XIV-XVI. században érte el Európát a szeldzsuk/oszmán törökök támadásai révén, akik már 1076-ban elfoglalták Damaszkuszt, s az európai uralmukat megőrizték lényegében 1918-ig!

Az emberiség történetének egyik nagy titka, mindeddig nyilvánosságtól védett nagy rejtélye, hogy a 3 millió km²-es, zömében sivatagból álló Arab-félszigeten élő beduinok és jemeniek, akik a Kr. sz. előtti első évezred elejétől lényegében tevetartó sivatagi rablók voltak, hogyan válhattak a világtörténelem alakító tényezőivé egy félévszázad alatt?

A titok nyitja Mohamed próféta személyében és tanításában keresendő, aki 570 és 632 között élt, előbb Mekkában, majd Medinában. Valamiféle hatalmas erőnek kellett születnie, amely révén az arabok a szent háborúikban (dzsihád) rendre győzedelmeskedtek. Mi adta az araboknak, majd a megtérített más népeknek ezt a belső erőt? A Mohamed által létrehozott iszlám vallás, amely szó szerint ugyan odaadást, engedelmességet jelent, valójában azonban egy fanatikus, cselekvő, támadó vallás, amely a háborút vallásos kötelességnek tekinti. Mohamed a háború és a felforgatás prófétája volt! Mohamed új ősoket és új azonosságtudatot adott az araboknak és a nem arab muszlimoknak. Jelentős számú perzsa, kopt, szír és türk is áttért az iszlám hitre. Az iszlám alulról építkezett, az uralkodó elv a közösség konszenzusa lett. Az alap pedig a Korán és a szent hagyomány (szunna). A köznép tagjai könnyen azonosultak az iszlámmal, amelyben nincs arisztokratikus hierarchia, nincs papi rendje.

A Koránban foglaltak az élet szinte minden területét szabályozzák, számunkra

azonban a legfontosabb az, hogy a nem-izlám országok ellen harcolni kell! Néhány példa: Korán 4. szúra 101-104. sor: „A hitetlenek nyilvánvaló ellenségeitek. Még az istentisztelet idején is a fegyverek legyenek a kezetek ügyében, és ne lankadjatok a hitetlen nép üldözésében!” 9. szúra 5. sor: „Öljétek meg a pogányokat, ahol csak föllelitek őket. Fogjátok el őket! Ostromoljátok meg őket! Állítsatok nekik csapdát az összes leshelyről.” 41. szúra 27. sor: „Szörnyű büntetést ízeleltetünk meg a hitetlenekkel és a legrosszabb tetteikért fogunk megfizetni nekik!” 47. szúra 4. sor: „Amikor összetalálkoztok a hitetlenekkel, akkor vágjátok el a nyakukat! Mikor azután nagy rontást tettetek bennük, akkor szorosan kötözzétek meg őket.”

A muszlimok nem mind arabok. A perzsák, az afgánok, a pakisztániak, az azerik, a csecsenek, a dagesztániak, a törökök, etc. nem arabok, de mindannyian Allah katonáinak tartják magukat, akik a próféta tanainak terjesztéséért bármikor készek az életüket feláldozni. Csak az iszlám hitű országok törvényesek, az összes többi háborús terület, azaz hadszíntér (dar al-harb), amely ellen fegyvert kell fogniuk.

Amikor alaposabban megnézzük a végtelen sorokban menetelő bevándorlókat, azt látjuk, hogy az emberek zöme fiatal, kiváló erőben lévő, a katonai alakzatokat jól ismerő férfi, mindenféle személyi igazolvány és okirat nélkül. Ilyen „menekült áradat” még nem volt Európában! Igenis félni kell tőlük, mert rejtett céljaik vannak. Erre tanít bennünket a történelem.

Már az első invázió idején, a Kr. sz. utáni VII-VIII. században megmutatták kegyetlenségüket, és nem elsősorban a saria (vallási jog) alkalmazásával, hanem azzal, hogy az elfoglalt területeken a szellemi vezetőket, a politikusokat, a katonákat, a tudósokat összefogdosták, és közülük sokat, irgalom nélkül, lefejeztek. 712-ben Muávija

kalifa hirhelt hadvezére Kutejba ibn Muszlim a közép-ázsiai Korezmben összegyűjtette a korezmi levéltárak hatalmas anyagát, majd az összeset elégettette, hogy az iszlámmal ellenétes ősi hagyományok megsemmisüljenek. A tudósokat pedig kivégeztette.

Az Omajjádok korában, Mezopotámia kormányzója, a kalifa testvére, az iszlámra áttérni nem akaró keresztény örményeket, saját templomukba zárva, elégettette. Ugyanezt megtették a muszlim hitű oszmán törökök (akik nevüket az 1299-től 1326-ig uralkodó Oszmánról kapták, valójában oguz törökök voltak) az elmúlt több száz esztendőben, számtalan esetben. A legborzalmasabb az örmény holokauszt volt, amikor az ifjútörökök a XIX. század végén (1894-1896), két esztendő alatt lemészároltak 4 millió keresztény örményt. 1915. április 24-én Konstantinápolyban, az oda hurcolt 800 örmény tudóst és egyéb értelmiségit lefejezték és a fejüket gulákba rakták.

A XVI-XVII. századi török hódoltság tette tönkre a Magyar Királyságot is, amikor a magyar lakosság tetemes részét kiirtották vagy rabságba hurcolták. A legsűrűbben lakott ősi magyar Délvidéken valóságos hungarocidiumot hajtottak végre, egész megyényi területek (Szerémségben, Bánátban, Bácskában, a Temes-vidéken) váltak néptelenné, de az ország lakossága általánosan is erősen csökkent. A muszlim törökök nálunk általában nem kívánták meg az iszlám vallásra áttérést, mivel belátták, hogy a muszlim hit és a kereszténység között áthidalhatatlan a szakadék.

Ma, amikor folyamatosan özönlenek a muszlimok százezrei Ázsiából, a Közel-Keletről, Afrikából Európába, mit kell megtanulnunk a történelemből?

Legelőször is azt, hogy mind az első hatalmas invázió idején, a Kr. sz. utáni VIII-IX. században, mind az oszmán török

birodalom korában a XVI-XVIII. században, a hódítókat csakis erővel lehetett megállítani, visszaszorítani. Ezért maradt meg Kelet- és Közép-Európa területén az avar birodalom, a kijevi Rusz, a bolgár állam, a bizánci császárság és Kazária. Kazária alkotó eleme volt a magyarság is, s ez az állam komoly katonai erővel állította meg keleten az arabokat, illetve a muszlimokat. Nyugat-Európában is csak katonai erővel sikerült útját állni a muszlim arabok előretörésének (Martell Károly győzelme 732-ben Poitiersnél). A spanyol földön létrejött cordobai emiratus 711-től négyszáz évig virult s a reconquista csak 1212-ben győzedelmeskedett.

Az oszmán török muszlimok térhódításának csak a fegyverek ereje tudott megálljt parancsolni a sok évszázados történelem tanúsága szerint. A határokat tűzparancs nélkül soha, sehol sem lehetett megvédeni, valódi támadás esetén. Most még fegyvertelenek a bevándorlók, de sokak véleménye szerint, néhány évtized múlva megkezdődhet a fegyveres harc. Az elnemzetietlenített, liberális maszlaggal eltompított agyú németek és svédek tétlenül és bambán szemlélik a randalírozó tömegeket, és a sok merénylet ellenére sem gondolnak arra, mi lesz, ha fegyveres sereggé válnak?

Jelenlegi országunk nem rendelkezik komoly véderővel. A trianoni diktátum által engedélyezett 30 ezer fős hadsereg szintjét sem éadjuk el. Létre kellene hozni a nemzeti gárdát, fel kellene fegyverkeznünk, mert minket senki sem fog megvédeni. Nagy kérdés, hogy mennyi időnk van még? 2030-ig el lehet végezni a legsürgősebb tennivalókat, de csak akkor, ha a tömegeket ámulatba ejtő látvány-beruházásokat háttérbe szorítjuk. (A lőterek megnyitása jó irány.)

Napjaink titkos, nagy talánya, hogy a világ urai miért most döntöttek a harmadik nagy invázió megindításáról? Még nagyobb rejtély, hogy a globális legfőbb erők az USA-ban és Izraelben (közte a zsidó szervezetek, élükön Soros Györggyel) miért pénzelik ezt az inváziót?

Ami ma folyik, biztosan Európa, az európai fehér emberek pusztulásához vezet. Európa már tele van mecsetekkel (csak Franciaországban közel 2400 áll!), s a dúsgazdag Szaud-Arábia további kétszázat kíván felépíteni a keresztény Európában úgy, mintha már most az övék volna ez a földrész is.

A nekünk meghagyott Magyarország sem kerülheti el végzetét, ha területeinket feltöltik bevándorlókkal. Történelmünk megmutatta, hogy a XVII. század óta a magyarságnak már nincs meg a békés és spontán asszimiláló képessége. Sem a betelepült szerbeket, sem a románokat, sem a németeket nem tudtuk magyarrá tenni. A végzetes népességfogyás pedig azt sejteti, hogy ezt a mostani, Európa elleni hatalmas és iszonyatos merényletet mi sem fogjuk túlélni, hacsak valamelyik világhatalom „védelmébe” nem veszi kis országunkat, esetleg a Kárpát-medencét, az egykori Hungáriát. Mintha volnának erre utaló jelek a Közel-Kelet egyik nagyhatalma részéről. De sötét felhők nélküli, nyitott az égbolt kelet felé is, ha lesz még a Duna-Tisza mentén magyarul beszélő, magyarul gondolkodó, magyarul imádkozó, erőből duzzadó népesség 30, 50, 80 év múlva, és nemcsak magamfajta aggastyán, aki – ha megérné – éppen 90 éves lenne 2030-ban. És a sírjainkra leborulnának-e az unokák és a dédunokák, vagy csak egy angol nyelvű lapot küldenének valahonnan a nagyvilágból, hogy „részvétünk.”

Dr. FARKASINSZKY TIBOR:

Őshazánk és ősszüleink

I. Az ősi magyar hagyomány felismerhetőségének néhány segítő jellegzetessége

1. Egyistenség, vagy sokistenség.

Több/sok néven szerepelhet egyistenség és sokistenség is.

Az istenharc-mítoszok (theomakhia) léte/nemléte alapján lehet tájékozódni:

- a) Ha nincs istenharc-mítosz, akkor egyisten(ség) lehet több/sok néven.
- b) Ha van istenharc-mítosz, akkor sokistenség lehet több/sok néven.

A magyar hagyományban nincs istenharc-mítosz, így egyistenségi hitünk volt több/sok istenségi néven. Például az egyik:

Damaseg/k = Dam-as-eg/k = Az ég-világ (eg/k) egy-egyetlen-egyedüli (as) férj-feleség, férfi-női (Dam) istensége.

Egyistenségi hite volt például a suméroknak és a szkítáknak is.

Zarathustra (i.e. 7-6. sz.) vezette be a Jóisten és a Rosszisten (Ördög, Sátán) egymással harcoló, de egyikük sem győzedelmeskedő, és az istennő tiszteletét megtagadó, szubjektív idealista iráni párszi vallást, mely a zsidó, zsidó-keresztény és mohamedán vallásokban él tovább.

[Ördög = Ur-dug₃ = A nemzés, dugás ura; Sátán = Šat- an = Égi világ, az Ég-világ (ura), vagy Ša₇-tan₂ = Tiszta (nap)fény.

Úgy látszik, hogy Zarathustra előtt az ördög és a sátán nem volt a Rossz képviselője.]

2. Magyar istennőnk és a madár kapcsolata

Magyar (Ilona, Luca) istennőnk neve és magyar népvünk szoros rokonságban áll a madár szóval:

Magyar = Mad[ma-ad]-i/j-ar₁₋₄ = Minden hímség (fény, édesvíz, szél és minden más erőáradás) fenséges/istenségi (i/j) anyja. A fenséges/istenségi jelző nélkül: madár; vagy Ma-dar-i/j = A fenséges/ istenségi anya, a szaporodás kék vagy tarka madara, Napanya-madara, griffmadara. [A Napanya szüli a férfi jelképi napfényt.]

Az istennőnk egyik névváltozata: Mad/t-šar_{1,2} = A zöld növényzet; a világmindenség anyja.

Az istennőnk ábrázolásain meztelen nő + madár vagy madárjelkép például (szárnyak, madárlába) látható(k). Például a nagyszentmiklósi magyar aranykincs 2. és 7. számú korszóján, a bolsaja anikovai ezüsttálon, Luca ábráján (madárszárnyak és -lábak)).

A ruhátlanság a divat(szokás) és a történelmi időszak elkerülésével az időtlenség jelzése.

Ha egy ábrázoláson meztelen nő + madárjelképek láthatók, akkor az magyar eredetű, egyébként nem, ha mégis igen, az külön bizonyítandó.

3. A griffes-indás díszítés

Ha egy műtárgynak griffes-indás díszítése van, akkor az magyar eredetű, ha nem griffes-indás, akkor nem magyar. [Bár nem griffes-indás ábrázolás is lehet magyar eredetű, ez azonban külön bizonyítandó, ami sokszor lehetetlen.]

ŐSTÖRTÉNET

A griffes-indás díszítés végigkíséri népünk vándorútját az 1. évezredben az Urmia-tó környékétől a Kárpát-medencéig 4(-5) hullámban.

1. hullám Kisázsian és a Balkánon keresztül, 2.-3. a Kaukázus előterétől, 4. a Szír-Darja folyótól, 5. (v. 0.) a protoméd sziginnák (szarvastehén-tisztelők) és agatürszik (szarvasbika-, vagy szarvasgriff-tisztelők) Kr. előtt 1500-500 között dokumentálva a Kárpát-medencében élökként.

A griffes-indás díszítés magyar eredetét László Gyula régész, a (legalább) kettős honfoglalás hirdetője is hangsúlyozta.

Sumer nyelven a griffes = hurri, az indás = guti, így a griffes-indás = hurri-guti, Hérodotosz szerint = szabír = katonai szövetséges népek is, a mi, magyarok ősei az Urmia-tó környékén.

A hurrik egy része Khorezm lakója lett, a gutik egy részének utódai pedig a gótok lehetnek, akik Krisztus előtt a harmadik századra már elgermánosodtak (de hogy mikor, hol, miért, azt nem tudjuk).

Szerencsés kapcsolat, hogy a régészeti és egyéb tárgyi leletek griffes, indás díszítése nemcsak a népi eredetűnkre mutat rá, hanem az Urmia-tó melletti őshazánkra is.

Griffes-indás díszítés látható többek között például a ziwijeji kincseken (az Urmia-tótól délre lévő városban), Szaustatár hurri Mitanni (= mat₂-ian) ősmagyar király pecsétgyűrűnyomatán [Kr.e. 16-14. sz.], a nagyszentmiklósi magyar aranykincs edényein, a magyar koronázási palást gallérján.

4. Baal griffje szarvastehénnel

A magyarok egyik istenségi népeve Szabartoi Aszpaloi, Szabar-tu-i Asz-pal/Baal-u-i = A fenséges Baál isten griffjének

fenséges/ istenségi szülő szarvastehene [népe a magyar].

Ábrájukat helytelenül „állatküzdelmi jelenet” névvel illetik, holott nem küzdelemről, hanem párzasi előjátékról van szó (a szarvas barátságosan néz vissza a griffre). Látható például a nagyszentmiklósi magyar kincs 2. számú korszóján is.

Az Urmia-tó déli, szárazföldi térségéből ismeretes olyan ábrázolás is, melyen szarvasgriff szerepel a borjával, bizonyára a regösének csodafíú-szarvasával pl. egy Lurisztán vidéki bronzablán. Így mint griff, hím; mint borjas, nőstény, a férfi-női egyistenség jelképe is. Erre is utalhat az egygyé válni készülő griff és szarvas is az említett nagyszentmiklósi 2. számú korszón.

Ha griff és szarvas, vagy szarvasgriff a borjával szerepel egy ábrán, akkor az magyar eredetű, ha nem ilyen ábrák vannak rajta és mégis magyar, akkor az külön bizonyítandó (ha lehet).

I. Négy képmelléklet

1. Matiana = ős-Magyarország

Az 1.-es számú képmellékleten lévő térképen látható Matiana ős-Magyarország helye az Urmia, vagy Spautanus, vagy Matian tó mellett. A tó négy ismert neve közül háromnak a jelentése: Urmia = A férfi s női

nemiség tava; Spautanus = A férfi-női ég Baál isteni megnyilvánulásainak (fény, édesvíz, légáramlás, tömegvonzás és más erőáramlás) pásztora, őre, tava; Matian = Magyar tó.

[A latin és görög szerzők írása nem ismeri a gy betűt/hangot, azt di/ti szavakkal pótolja.

Az i-an = i-ar = legfelségesebb jelentésű szócsoportok régen váltakoztak a gyakorlatban. (Így pl. matian lehet matiar, alán alár.)

Matiana, ős-Magyarország sumer névjelentése:

Mat-i-a-na_{2,4} = Mat-i-e₂-ne =

- 1) A fenséges, istenségi anya (népének) táborhelye, telephelye, térsége, területe.
- 2) A fenséges anya eme lakóterülete, tere.

[A mad/mat szó két jelentést hordoz:

- a) hármasság, hegycsúcs, hegyvidék, külföldi ország, haza, anyaföld, szülőföld;
- b) az atya, anya nemzőháza, tokja, hüvelye; anya (ma-ad).]

A legtöbb európai nép nyelvében ma is anyát jelent a mad/t szó. Például latin mater, szláv maty stb.

Hasonlóan a mud/t = madárjelképű szülőanya (német Mutter), a mid/t = a megnyitó/megnyitott egyetlen istenség (Mitanni nevében), med/t (me-ed_{1,2} = az erő és az égen járó fények anyja a protoméd magyar = meyer névben. Protoméd = az árja médek megjelenése, Kr. e. 9-7. sz. előtt ott élt magyar (rokon) nép, kiknek a méd nevéát átvették az árják és úgy lettek árja médek. Médea volt az ősanja, kit az árja médek harcossá, a sokistenség egyikévé tettek.

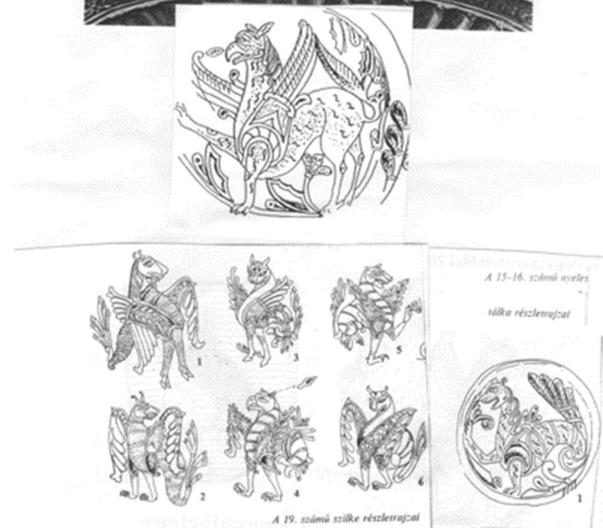
Protoméd eredetű lehetett a Megyer törzsünk (Me-ed_{1,2}-i/j-er₃ = Az erős, fenséges/istenségi

női erő és égen járó fény anyja). A protoméd őseink is guti-hurri ötvözetűeknek tekinthetők (a Megyer név a Magyar név változata).

Matiana őshazánk a történelme során több néven is szerepelt, az egyik ilyen Mitanni (zömében hurri ország az i. e. 16-14. sz.-ban). Matiana = Mitanni : Mat₂-i-an = Mit-an-ni₄ (Mat₂ = Mit = egyetlen istennő) , (i-an = an-ni₄ = égi fenség, nyitott nőiség az égen).

Szaustatar mitanni király pecsét-hengerlenyomata is griffes-indás díszítésű.

2. Griffes-indás ábrák és hét sárkány-szimurg a nagyszentmikósi magyar kincs edényein

Már volt szó arról, hogy a szavak jelentése szerint griffes = hurri, indás = guti, együtt katonai szövetségesek = szabírok a magyar őseink, és az Urmia-tó vidékén tudunk róluk legkorábban Krisztus előtt körülbelül 2000-től, így őstörténetünk és történelmünk kerekén 4000 évet fog át.

A 2. számú képmellékleten griffes-indás ábrák mellett hét szimurg képe is szerepel. Ők a magyar törzsek istenségi képviselőit jeleníthetik meg:

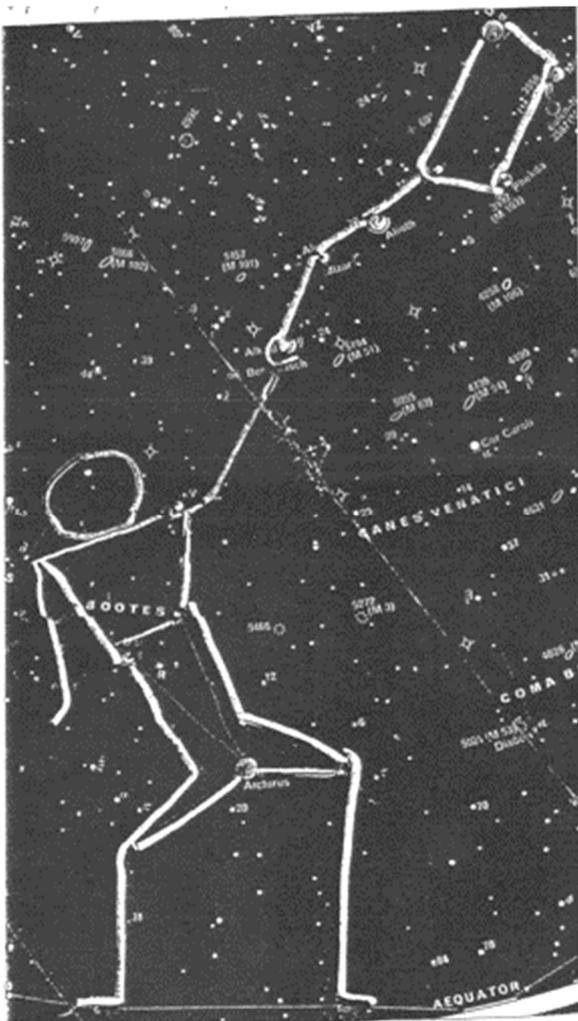
a) Szimurg = Szi-murgu = szarv vagy bőségszaru hátgerincű, hátsó része szarva, lófajta, apró állat, juh, madár vagy madárszárnyú kétlábú állat.

b) Szimurg = Szim₂-urgu = telephelyet, táborhelyet adó (törzsi istennő).

Nem tudjuk, hogy melyik törzsünkhöz melyik szimurg tartozott. Gondolom, az összefogó meyer törzsünkhöz tartozhatott a 15.-16. sz. nyeles tálka 7. szimurgja.

A bezdédi tarsolylemez ábráján orrszarvú griff és szimurg látható, ami a tulajdonosa griffes hurri eredetének ápolására utalhat.

3. Az óriás Baál-Göncöl, a fényes baltás szerszámos úr

Ő volt a magyarok, a munka, hadászat és a változás Istene, csillagzatának ábrája látható a 3. számú képmellékleten.

Göncöl = Gin₂-zil₂ = fényes baltás.

Ba-al = Szerszámos úr.

Gal-gal = nagyon nagy, óriás.

A balta Baáltól való, szerszámként a munka és a hadászat eszköze, jelképe is.

Az istenek, istennők ábrázolásánál régen gyakori volt a kis vagy jelzőnélküli, nagy és óriás(i) jelzős megkülönböztetés. (Baál óriás csillagképe a ma Bootes/Ökörhajcsár, nagy csillagképe a Pegazuson (Fehérlófián) álló Cepheus/Baál Göncöl, kis (griffes) ábrája a Camelopardalis/Zsiráf.)

A mesebeli óriások hagyománya a Kárpát-medencében a Felvidékhez kapcsolódik, ahol van Galga folyó és Lomnic hegy.

Lehetett régen Galgalomnic nevű földrajzi vagy településnév, mely az Óriásokra is utalhat.

Gal-gal-um-nit(z) = Férfiúi és anyai óriás.

Galga-lum-nit(z) = Férfiúság és nőiség értelme, parancsa (a szaporodás).

Baál isten hajdani tiszteletét sok szavunk, nevünk örzi, például balta, Balmazújváros, Balkán, Balaton, Velencei-tó = Vel / Bel / Baál-en-ze, Balinka, Baltazár, Balog, Balambér, Béla, Pál, Bálint, stb.

Hasonló a helyzet más országokban is, ahol tisztelték Baál istent.

4. Csillagkép-jelképeink az Uroboroszon

A 4. sz. képmellékleten láthatóak az istenségi és ősszülői csillagkép-jelképeink az Uroborosz képen vagy amentén. Az Uroborosz (Tejút-karika) sematikus rajzán látható a hármas tagozódás is pl.: Az égi nagy sárkánykígyó Usum- (= óriási sárkány vagy sárkányóriás király és királynő) -gal (= nagy) , an-na (= az égi) egyidejűleg óriási és nagy is. A kis sárkány a Draco, mely a Sarkcsillag

körül forogni látszik (fejfelé lefelé nőstény, fejfelé felfelé hím jelképű).

Az Édesvízi kígyó feje felfelé áll, így ő hím; a Tengeri kígyó feje lefelé áll, így ő női jelképű. Minthogy azonban minden csillagkép hímnős (hím a fénye, női a fényt sugárzó anyaga), ezért a Serpens és Hydra csillagképeket egybe, egy Serpens-Hydra csillagzatnak is lehet tekinteni, melynek a fénye a Serpens és sugárzó anyaga a Hydra.

Az égi nagy sárkánykígyó és a Serpens-Hydra együtt a kettő 3. minőségű egységeként az Uroborosz hím-nőstény nemiségét adják.

Az Uroborosz kígyói megjelenhetnek a Miska-kancsón is: ha 1 kígyó van rajta, az lehet az Uroborosz, ha 2 kígyó van rajta, azok lehetnek az Égi nagy sárkánykígyó és a Serpens-Hydra; ha 3 kígyó van rajta, az lehet az Égi nagy sárkánykígyó + Serpens + Hydra.

A Miska név kapcsolatban van a ka = száj, nyílás, torkolat, vulva, nőiség jelentésű szóval, mely az Uroboroszon is látható csillagzatok neve.

Miska = Miš-ka = Ka világanya-istennő férfiúja, hőse, bajnoka.

A Mihály név változataként a jelentése:

Mik-hal = Fenséges, nagy, hatalmas, felmagasodó, termékenyítő, férfiúi szerszám (penis).

Az Uroboroszon kis a Ka3 = Hydra, nagy a Ka2 Az égi nagy sárkánykígyó királynő, óriás a Ka = Ka2 + Ka3.

Ka = száj, nyílás, torkolat, vulva; az Uroboroszon a Világanya-istennő neve.

Szégyenletes, hogy a keresztény korban prostituált jelentést tulajdonítottak a Kurva (= görbült, hajlott, Tejút-részlet) nagy Ká világistennői névnek.

Néhány korábban nem tárgyalt név jelentés:

Dumuzi-Abzu = Atya-Fiú élet- s lélekisten.

Aba-sar2 = Világatya.

Innin-Tiamat = A nőiség és a szűzen fogamzott nő istensége.

Bêlit = Baál isten női párja.

Mátka = Ká anya.

Luca = Lu-ud/t-za = Drágakőként csillogó (csillagos) fehér apróállat (lúd, hattyú stb.) [jelképű istennő].

ÖSSZÜLEINK:

A = Orion (U₅-ri₂-in = A női tok, hüvely várának (az anyaméhnek) megtermékenyítője) és Lepus/Nyúl csillagkép Góg és Magóg jelképe [Góg = Gu_{1,2,4}-ug = A ragyogó fény, vihardémon jelképű Baál isten (kerti) növénye, bikája, ereje, földjének, országának fejedelme; Magóg = Ma-Guug = Góg női párja.]

Góg és Magóg a guti eredetű népágunk főistenségi jelképe volt.

B = Hercules és Ophiuchus/Kígyótartó = Nimród és Ené(h) jelképe [Nimród = Nimrud = Baál isten megnyilvánulásainak (fény,

napfény; édesvíz, eső, zivatar; szél, vihar, légár; minden erőáradás (pl. tömegvonzás)) párduca; v.

Nim-ru_{1, 3, 4, 7} -ud = Baál isten megnyilvánulásainak ajándékozott sokasága, v. ajándékozó, tökéletes, napfényként trónoló, kutya jelképű ragadozó állata, mint magasságos, fenséges szaporító, sokszorosító.

Nimród városának régi neve Kal-khu = Madárjelképű megtermékenyítő [gondolhatunk a galambképű Szentlélekre és Emese álmára is a Turullal.]

Nimród városa és hegye (Nimrud Dag) földrajzi léte is megerősíti az Urmia-tó környéki őshazánk létét.

Enéh nevének több olvasata van:

- 1) ene = a többesszám ragja (mássalhangzó után - ene, magánhangzó után -ne).
- 2) E₅-ne₃-e/eh = Az apró állatok (eh) v. a földi világ (e) erős úrnője (E₅-ne₃).

Enéh Nimród egyik felesége, a másik An-ki-sza = Ég, Föld [Tejút-] szalagja (úrnője).

Az Ophiuchus/Kígyótartó nő nem tartja a kígyót, hanem az a lábainál tekereg (mint a Szűzanya ábrázolásain gyakran), a Hercules pedig eredetileg megtermékenyítő madár (hasonló, mint a már említett Szentlélek galambja és Emese Turulja).

[Apró állat például a rovar, hal, béka, madár és emlősállat a vaddisznóig, őzig.]

C = A szövetséges guti-hurri = szabír matian/magyar ősnépünk istensége az előző kettő együtteseként Baál-Göncöl és Bélit - Magyar Luca Ilona = I-Iu-na volt, csillagképük: Baál-Göncölé a Camelopardalis/Zsiráf (mai nevén), valójában

egy griff; Bélit-Magyar Luca Ilonáé pedig régi nevén Lu-lim = Szarvas, [ma szétdarabolva a szarvai Cassiopeia etiópai királynő, fara Auriga/Szekeres, lábai Andromeda Cassiopeia lánya, borja Perseus Iuppiter és Danae fia (ki Medusát megölte) nevét viseli].

Az istenség jelképű csillagképek szétdarabolása és nevének megváltoztatása a keresztény korban valláspolitikai érdekből történt.

A szarvas és griff neve megjelenik a magyarok régi, a bizánci császár által feljegyzett istenségi nevében: Szabartoi Aszpaloi = A fenséges Baál isten griffjének fenséges istenségi szülő szarvastehene [népe a magyar].

Az egyes népcsoportjaink mindegyike a maga fő istensége mellett tisztelhetette a másik kettő fő istenségét is.

36 tény-körülmény igazolja, erősíti, alátámasztja a magyarok Urmia-tó környéki őshazájának hajdani létét. Erről és a kb. 4000 éves (ős)történetünkről bővebben szól az előkészítés alatt álló magyar őstörténet tárgyú könyvem 4. kiadása is.

Ősnépünk 3-4 alábbi irányba elvonult főként árja népek katonai nyomására:

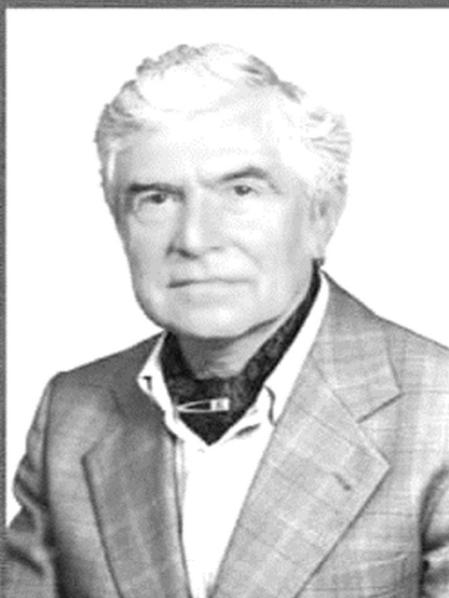
- 1) Kárpát-medence (szigünnák és agatürszök).
- 2) Kis-Ázsia Halüsz folyó (székelyek).
- 3) Kaukázus és Azovi tenger vidéke (fekete magyarok)
- 4) Közép-Ázsia Szír-Darja folyó vidéke (fehér magyarok)

Majd V-VI hullámban mind a Kárpát-medencébe költöztek.

KISZELY ISTVÁN

Az ősmagyarok kaukázusi szállásai

KISZELY ISTVÁN

A MAGYAR NÉP ŐSTÖRTÉNETE
(Mit adott a magyarság a világnak)

Mintegy hatvan évvel ezelőtt még a magyar történettudomány evidenciái közé tartozott, hogy a magyarság egy bizonyos időszakot a Kaukázus vidékén töltött. Az elmúlt mintegy hatvan évben a magyar történészek – mivel az nem esett egybe a marxista magyar őstörténet világával – élesen szembe fordultak a magyarság kaukázusi kapcsolataival. Számunkra pedig igen fontosak a magyar nyelvre soha le nem fordított Prokopiosz (490-562?) és Agathiász (536-582) írásai, valamint Ménandrosz Protektor (VI. század) *Historia* című műve. Prokopiosz a Kaukázusban tartózkodó hunokról is ír. A Bíborbanszületett Konzstanín császár a magyarokról ezt írja: „A türkök – magyarok – hadserege két részre szakadt. Az egyik rész kelet felé, Perzsia vidékén telepedett le, a másik rész pedig nyugatra ment lakni... A magyarokat abban az időben nem türköknek mondták, hanem valamilyen okból szabartoi aszphaloinak (rendíthetetlen szavárdoknak) nevezték...” E leírásból az következik, hogy a magyarokat ekkor a kaukázusi alánok mellett lakó szavárdnak – szabírnak – nevezték, másodszer pedig az, hogy magyarok ekkori szálláshelye nem az Urál vidékén, hanem a Fekete-tengerbe ömlő Kubán folyótól délre, a Kaukázus vidékén volt. A magyarok őseinek a Kaukázusban maradt részeit nevezik szavárd magyaroknak.

Prokopiosz, Agathiász és Jordánész szerint a szabírok hun származéknak nevezték magukat és javarészt „magyarul” beszéltek. A *Victoris Krónika* a szabírokat egyszerűen ungrinak nevezi.

Al Bakri arab utazónál pedig ezt olvassuk: „A magyarok a besenyők országa és az eszkil bolgárok között laknak. Másik határuknál, amely eléri a pusztát egy hegy van, ez a hegy alatt a tengerparton egy nép van, amelyek ugunnak neveznek. Keresztények és mohamedánok országával határosak, amely Tiflisz (Tbiliszi) országhoz tartozik. Itt

kezdődik az örmények földje.” Mindezen leírásokból az következik, hogy „a magyarok ősei nem Szibériából, az Urál és a Volga vidékéről költözött „le” Etelközbe, hanem a Kaukázusból dél felől nyomultak észak és északkelet felé. Az ősmagyarság tehát két nagy csoportból jött létre: a magyarul beszélő szabír-hunból és a törökül beszélő onogurtürkből” (Bakay Kornél 1996). Ebből is nyilvánvaló, hogy nem szabad a török eredetű magyar szót „jövényszónak” tekinteni, mert azok ősi szókincsünk jelentős része. Ezek után érthető a Bíborbanszületett Konzstanínak azon megjegyzése, hogy „a kazároktól elmenekült kabarok megtanították a magyarokat (türköket) a kazárok török nyelvére is, és mostanáig használják ezt a nyelvet, de tudják a magyarok másik nyelvét is.” A Kaukázusban őseink a magas kultúrájú grúz és örmény államok közé beszorítva éltek; tartózkodásukról a Kaukázusban levő Magyar (Madzsar) város és a magyar helységnevek (Kasza-út, Kicsi Madjari, Kis Malka, Csík stb.) és a magyar nevek (Szombati, Zicsi, Miklósi, Thurzó stb.) tanúskodnak. A magyarok Kaukázus- vidéki tartózkodási helyét Viterbói Gottfried (1185) *Ungaria Antiqua*-nak Beauvais-i Vince pedig a XIII. században *Pannonia Maior*nak nevezte. Mivel e területen őseinknek nem volt terjeszkedési lehetősége innen Magna Hungariába vonultak.

Dr. DIÓSZEGI GYÖRGY ANTAL

Lovasíjász civilizációnk hadművészetének egyetemes jelentősége a Kárpátokon túli gyepűtérsegeink határvédelmi rendszerével összefüggésben

Lovasíjász civilizációnk XIII. századi haderejének összefüggései terén kiemelt fontossággal bír az egyetemes jogtörténeti értéktárat képviselő 1222. évi magyar „*Aranybulla*”. Évszázadokon átívelő jogéleti örökségünk felmutatása érdekében 2022-ben számos remek rendezvény került megtartásra a 800. évforduló méltó megünneplése és II. András királyunk történelmi öröksége jegyében! Az 1222. évi magyar „*Aranybulla*” kapcsán fontos jogtörténeti örökség, hogy két alkalommal is megújításra került: először 1231-ben II. András király, másodszer pedig 1267-ben IV. Béla király révén. Lovasíjász civilizációnk hadművészeti és jogtörténeti összefüggései körében indokolt utalni arra is, hogy az „*Archiregnum Hungaricum*” törvénykezésében a magyar pásztorjog („*ius valachicum*”) szintén mindvégig különleges értéket képviselt. E jogintézmény kizárólag hazánkban született meg, ami természetes is, hiszen a lovasíjász pásztorvilágunk erőforrásai jelentették minden korábbi történelmi korszakunkban is a haderő alapját. E tárgykörben meg kell jegyezni, hogy egyetlen korabeli európai uralkodó sem volt olyan hatalmi helyzetben, hogy olyan díszes és erős lovasíjász hadsereget tudott volna saját személyében a Szentföldre vezetni, mint azt 1217-ben tette II. András magyar király. Több hősi csata és kiváló diplomáciai sikerek elérése után 1218-ban a Szentföldről indult el II. András és magyar lovasíjász hadserege, hogy szárazföldi úton térjen vissza a hazájába. A tatárjárás pusztításai után a második honalapítónk, IV. Béla király rendkívül gyors

és igen eredményes hadszervezést valósított meg. Nemzetközi szinten is fontos felmutatni e királyi teljesítmény egyetemes értékét, melyre jó példa az a diadal, amit a közös magyar-görög haderő 1259-es pelagóniai csatájában értek el lovasíjászaink. A kővárak közismert építési hulláma mellett indokolt a Kárpátokon túli gyepűtérsegeink határvédelmi rendszerének azon történelmi örökségét is felvázolni, melynek alapját az ottani lovasíjász haderőnk képezte.

I. A második honalapítás egyetemes jelentősége

Második honalapítónk, IV. Béla királyunk 1270-ben hunyt el. Indokolt méltón megemlékezni az 1241-1242-es tatárjárás után kiemelkedő országszervező és nemzetmentő uralkodói minőséget felmutató uralkodónkról. Ez a királyi életút azért teljesebbé válik, mert 1241-ben a muhi csatavesztés után lova hátán elvágatva sikerrel menekült meg az őt üldöző ellenséges lovasság elől! A Kárpát-medencében hatalmas erőt jelentő IX. századi magyar lovasíjász minőség jelentette az alapját egy évszázaddal később Szent István országszervezésének; és ugyanez a lovasvilág teremtette meg IV. Béla király számára a második honalapítás lehetőségét. Az 1241-es muhi csata lovasvilága kapcsán utalok arra, hogy a XIV. század közepén készített emlékeztetmíveltségi remekművet jelentő kódexünkben, a Képes Krónikában is megtalálható a fehér lován vágató magyar király sikeres menekülésének ábrázolása az őt

üldöző ellenséges lovasság elől. Rendkívüli lovasteljesítmény volt ez IV. Béla király és kísérete részéről, hiszen a mongol haderő a korábbi évtizedekben elért hódításai során minden esetben arra törekedett, hogy az elfoglalt terület uralkodóját elfogja és megölje. Magyarországon ezt nem tudták elérni, mert XIII. századi magyar hőseink remek lovakkal bíró kiváló lovasokként utolérhetetlenek voltak. Korabeli méneseink kiválósága hatalmas hadművészeti előnyt jelentett évszázadokon át, és a lovak megbecsülése a magyar nemesi címerek világában is megmutatkozott! Királyunk menekülésének körülményeiről 1995-ben Hajdu Imre így értekezett: *„A muhi csatából szinte a csodával határos módon tudott megmenekülni IV. Béla király.”* Ez főként azért sikerült, mert *„amikor a király lova kidőlt”* a csata utáni hosszú vágta során, akkor a *„Fáy-család őse, Rugacs vitéz”* volt az, aki *„odaadta neki saját lovát, ő pedig a halottak közé feküdt, s holtnak tette magát”*. E magyar vitéz *„csak az éj leple alatt tudott elmenekülni a csatatererről”*. *„Nemes tettét és fiainak az ütközetben tett szolgálatait a király később elismerte, s jutalmul Rugacs két fiának, Donnak és Barnabásnak adta a Fáj nevű földet Abaújban. A család címerében az a jelenet látható, amikor Rugacs IV. Bélának átadja lovát.”* (1) IV. Béla király és kíséretének lovasbravúrja nemzetünk számára hatalmas eredményt és reményt jelentett; míg az ellenség számára igen nagy kudarcot eredményezett! Dr. Csorba Csaba ezt rögzítette: a tatárok számára, ahogy *„telt az idő, egyre inkább semmivé vált a gyors Sajó menti győzelem eredménye”*. *„A király megmenekülése megóvta hazánkat az esetleges trónviszályoktól.”* *„A magyar sereg jelentős része megmaradt, a védelem újjászerveződött, a tatár haderő viszont az ellenállási góccok felszámolása és a megszállás biztosítása következtében fokozatosan fogyott, illetve szétaprózódott.”* *„Egy esztendővel a Sajó menti csata után - amely korántsem volt magyar szempontból*

megsemmisítő vereség - a tatárok helyzete az országban egyre inkább tarthatatlanná vált.” 1242-ben *„a tatárok elvonultak, anélkül, hogy a királyt kézre kerítették volna, s az országot adófizetővé, illetve tatár tartománnyá tették volna”*. *„Muhi voltaképpen egy magyar szempontból győzelmes háború vesztés csatája.”* (2) E körben előzményként indokolt utalnom arra, hogy magyar hadtörténeti értéktárunknak vannak olyan történelmi emlékei is, melyek az őshazában maradt, azaz a XIII. századi *„Magna Hungaria”* keleti magyarságának hadművészeti sikerével függenek össze! Fontos történelmi emlék, hogy 1223. május-júniusában *„Dzsingisz kán hadai”* legyőzik *„az orosz fejedelmek és a kunok egyesült seregét”*, ám ezt követően a *„volgai bolgárok és a baskíriai magyarok győzelmet aratnak a mongolok fölött”*. (3) E körben indokolt utalnom arra, hogy egy évtizeddel később indult el Julianus barát és három társa 1235. május elején az Esztergom melletti Újfaluból a keleti magyarok megtalálása céljából. A Kárpátokon túlra vezető útjuk során a Duna mentén lévő kereskedelmi és hadiúton jutottak el Konstantinápolyba, ahol hajóra szállva keltek át a Fekete-tengeren. Julianus végül meg is találta az őshazát jelentő *„Magna Hungaria”* területén élő keleti magyarokat. Ám most térjünk vissza az 1241. április 11–12-én zajló muhi csata szörnyű következményeire, hiszen ennek során és következményeként a magyar állami és egyházi vezetőink közül többen is elhunytak. Királyunk testvéröccse, Kálmán herceg is remek lovas volt: megsebesült a csatában, ám ennek ellenére szintén meg tudott menekülni. Váltott lovakkal elérte Pestet, és az üldözők elől a Dunán is átkelt, ám végül súlyos sérülései következményeként májusban elhalálozott. Csázma mellett temették el a beginák monostorában. A magyar államélet meghatározó személyiségei közül Tomaj Dénes nádor, Szerafin fia Andor országbíró, Rátót Domokos tárnokmester és Gutkeled Miklós horvát bán szintén a tatárjárás során elesett hősi halottak közé

tartoztak. Csataéri vértanúink között ott voltak a hadvezéri és vitézi erényekkel bíró magyar főpapjaink is: Mátyás esztergomi érsek, Ugrin kalocsai érsek, Gergely győri, Ádám nyitrai püspök, Rajnald erdélyi püspök, valamint Miklós szebeni prépost, alkancellár. A világhódító mongol birodalom által okozott hatalmas pusztítás után rettenetesen nehéz helyzetből sikerült újraszerveznie az országot IV. Béla királyunknak: ez volt a második honalapítás csodája, ami a muhi csata után pár hónappal később meg is kezdődött! 1241 szeptemberében Geregye nembeli Pál országbíró feladatává tette a Duna vonalának védelmét, hogy a tatárok további pusztítását megakadályozza. (4) Ráadásul a mongolok mellett még a Magyarországra törő osztrák és stájer seregek ellen is meg kellett küzdenie a magyar lovasíjászoknak. 1242 őszén már Bécsig nyomult előre a magyar haderő. A Kárpátok védelme jegyében 1243 júniusában megerősítette és bővítette a szepesi nemesek kiváltságait és meghatározta katonai kötelezettségeik rendjét. Egyúttal a Kárpátokon túli régi magyar gyepűrendszer újjászervezését is megkezdte magyar királyunk. E körben legfontosabb volt a haderő újraszervezése: ez oly hamar és jól sikerült, hogy a határvédelmet ellátó magyar lovasíjászaink ezt követően évtizedeken át sikerrel verték vissza a tatár támadásokat. IV. Béla királyunk ezt azzal érte el, hogy újraszervezte a Szörényi Bánságot és a Macsói Bánságot. IV. Béla király 18 esztendővel Muhi után olyan erős lovasíjász haderővel rendelkező Magyarországot teremtett, amelyik nemzetközi szintén is megmutatta a katonai erejét! Fontos hadtörténeti emlékünkhöz az a csata, amire 1259 szeptemberében került sor. A pelagóniai hadszíntéren egyesült görög-magyar sereg szállt szembe az epiroszi-frank csapatokkal! E csataéri győzelem annak volt köszönhető, hogy magyar lovasíjászaink 1257-1259 között több alkalommal is egyre nagyobb mértékű hadjáratokban vettek részt a Kárpátokon túli térségekben. E térség jelentősége a Duna mentén folytatott

kereskedelemből fakadt: ezen, a Fekete-tenger partvidékéig folytatott távolsági kereskedelmünk biztonságát a Kárpátokon túli gyepűtérség magyar lovasíjász hadereje szavatolta. A pelagóniai csatában VIII. (Palaiologosz) Mikhaél nikeai görög császár seregrészeinek vezérei Ioannész Palaiologosz, Alexiosz Sztrategopouloosz és a thesszaliai Ioannész Doukasz (1239–1289) voltak. A görögöket támogató magyar haderő létszáma további kutatásokat igényel. A „*Moreai krónika*” ezt rögzítette: „*Magyarországról ezerötszáz jöttek, akik mind válogatott lovas íjászok voltak*”. Más helyütt arról írt az ismeretlen szerző, hogy voltak e csatában „*magyarok vagy háromezren, valamennyien íjászok*”; illetve megint másutt pedig azt rögzítette, hogy harcoltak itt „*magyarok tizenháromezren, valamennyien íjászok*”. (5) A pelagóniai csatában győztes egyesített görög-magyar haderő okán indokolt arra is utalnom, hogy IV. Béla király felesége a görög Laszkarisz Mária volt. Évszázadokon át ható nemzetközi jelentőséggel bírt a Kárpátokon túli magyar lovasíjász világ által megvalósított határvédelem, melynek megteremtése hatalmas eredmény volt IV. Béla királyunk második honalapítói életútjában!

II. Soós György diadala a tatár Nogaj kán felett!

Sóvári Soós György mester, azaz Baksa nembeli Simon fia György a XIII. század legkiválóbb magyar hadvezérei közé tartozott. Hadvezéri életútja során a legfontosabbak azok az események, melyek a Kárpátok túloldalán lévő határvédelmi térségeink magyar lovasíjász világának egyetemes jelentőségével vannak összefüggésben. A tatárjárás pusztításai után a második honalapítónk, IV. Béla király rendkívül gyors és igen eredményes hadszervezést valósított meg, és ennek legfontosabb térségeit a Kárpátok jelentették. A határt megvédő lovasíjász magyar haderő a

XIII. század második felében kiváló eredményességgel verte vissza a tatárok támadásait. E tárgykörben azt a legfontosabb kiemelten hangsúlyozni, hogy e korszakban a tatárok a Kárpátok térségében Vereckétől Havasalföldig számos helyen intéztek támadást, ám a második honalapítás során megszervezett lovasíjász magyar határvédelem sikerrel verte vissza a szintén lovasíjász ellenséget! 1285. február elején a „*tatárok Telebuga és Nogaj kánok vezetésével Vereckénél betörnek az országba*”. „*Északkelet-Magyarországot és az Alföldet pusztítják, egészen Pestig hatolnak*.” A kiváló magyar hadvezér, Baksa nembeli György „*Regéc vára alatt (Abauj vármegye) sikerrel harcol ellenük*”. (1) De máshol is nagy összecsapásokra került sor! 1285-ben Erdélyben „*a visszavonuló tatár seregekkel*” vívott csaták okán indokolt arra utalni, hogy „*az aranyosi székeleyek*” a „*tatárok dühödttámadásával Torockó vára alatt hősiiesen szembeszálltak, hogy kiszabadítsák honfi társaikat, és abban az összecsapásban több mint ezer embert szabadítottak ki a tatárok keserves és szörnyű fogságából*”. (2) E tárgykör okán fontos adalék, hogy a Kolozsváron elhunyt Jakó Zsigmond Pál (1916–2008) Széchenyi-díjas történész, művelődés- és gazdaságtörténész, levéltáros, paleográfus, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja a következőket rögzítette 1975-ben: A „*torockói völgy legkésőbb a XIII. század közepén már az előkelő Ákos nemzetséghez tartozó Thorotzkay család birtokában volt*”; és „*adatszerűen is bizonyítható, hogy az 1285. évi tatár beütés idején*” a „*falu és a vár birtokosa az alvajdaságot is viselt Thorotzkay Ehellős (Achilles) fia, Ehellős comes*” volt. (3) E névhasználat fontos emlék a középkori Erdély filhellén műveltségi világa tekintetében is! A magyar lovasíjász haderő nemzetközi téren is felmutatta a hadművészeti értéktárait, melynek keretében indokolt a XIII. századi magyar-lengyel fegyverbarátság korabeli emlékeire is felhívni a figyelmet. „*A tatár*

hadak Lengyelországra rontottak rá 1287 végén, a krakkói herceg, Leszko Magyarországon keresett menedéket.” „*Baksa nembeli Simon fia György*” ekkor a lovasíjászaival behatolva „*Lengyelországba megtámadta a tatárokat*” a „*saját kezdeményezésére*”; majd pedig „*Szandec vára környékén több mint ezer tatárt megtámadott, akikkel harcolva vezérüket, illetve fejedelmüket megölte, közülük is sokakat elpusztított, és katonáival a terület lakói közül szinte megszámlálhatatlanul sok személyt szabadított ki a tatárok fogságából*”. A tatár támadás kapcsán fontos, hogy „*egy kisebb csapatuk megsemmisítése ellenére az országba beütő csapatok egy része megkísérelt bejutni Magyarországra is, a Szepesség irányából*”. Az „*ott tartózkodó György a csapataival védte a hágókat*”: „*ott éjjel-nappal harcolt ezekkel a tatárokkal csapatonként, és többeket megölt közülük saját és övéi vérének hullatásával*”. A „*tatárok György mesternek – aki keményen szembeszállt velük – derekassága és igyekezete folytán nem tudtak behatolni földünkre és megszállni azt, Isten segítségével, hanem megfogyatkozva és vereséget szenvedve vonultak vissza erről a vidékről*”. (4) Fontos kiemelten rögzíteni a magyar lovasíjász haderő egyetemes jelentőségét a határvédelem terén! 1287-ben Baksa György hősi „*ellenállása megakadályozta, hogy ismét tatár hadak léphessék át a Kárpátokat*”; és „*Nogaj és Telebuga kis-lengyelországi betörésekor*” a „*visszavonuló tatár hadakat*” támadó „*Baksa György elverte*”. (5) Sóvári Soós György mester, azaz Baksa nembeli Simon fia György hadvezéri minősége kapcsán kiemelendő, hogy egy évtizeddel korábban Havasalföldön szintén olyan csatateri győzelmet aratott, melynek kimagasló jelentősége volt a Kárpátokon túli térségek magyar határvédelmi rendszerének kialakítása terén! A Szepességből származó Hunfalvy Pál (1810–1891) jogász, néprajztudós, nyelvész, az 1848–1849-es szabadságharc idején országgyűlési képviselő,

akadémikus a következő összefüggésekre mutatott rá 1894-ben: Havasalföldön 1275 után „*Sóvári Soós György mester hamar rendet csinálja*”. Ezt „*beszéli el 1282-ben László király oklevele, amely Sóvári Soós Györgynek sok más jeles tetteit is előszámlálja*”. „*Ezen oklevél azért is nevezetes, mert abban a „Cumania” név helyett „aliqua pars de regno nostro ultra Alpesexistens” fordul elő; tehát Kunország ezentúl Havasalföld lesz, melyet a byzantinus írók Ungrovlachiának*” kezdtek nevezni. (6) Kimagasló jelentőséget képvisel, hogy a Kárpátokon túl fekvő, azaz az „*Olton túli tartomány*” neve „*a kunok uraságának végével lesz Magyarországgé*”: „*a magyar hatóság kezdetével*” születik meg az „*Ungrovlachia*” megnevezés. (7) A XIV. századi görög tudós, „*Kantakuzenus, azon kornak írója*” művében „*találjuk, tudtomra először 1324 tájban, hogy a byzantinusok Havasalföldet Ungrovlachiának nevezik vala, ezzel helyesen fejezvé ki a politikai viszonyt Havasalföld és a magyart korona között*”. A „*magyar királyok latin okleveleikben azt a Havasalföldet*” a „*partes nostrae Transalpinae*” megnevezéssel illették. A „*byzantinus írók és a konstantinápolyi zsinat, vagyis a keleti egyházi legfőbb kormányzék*” oklevelei „*Ungrovlachiának nevezték mindig*” a Kárpátokon túli magyar térséget. (8) A „*középkorban általánosan elterjedt blakhosz-vlakhosz*” megnevezés a „*bizánci görög*” műveltségi körben született meg. A középkori eredetű, „*a magyar koronától való függést is tükröző Ungrovlachia országnév*” a „*17. században*” bekerült a „*havaselvei fejedelemség címerébe*”. (9) Sóvári Soós György mester, azaz Baksa nembeli Simon fia György XIII. századi győzelmei a tatárok felett azzal az eredménnyel jártak, hogy a Kárpátokon túli területeken a magyar állam- és egyházrend olyan intézményrendszerei jöttek létre a lovasíjász haderőnk hadművészeti értéktárai alapján, melyek aztán a XIV. században a törökök támadásai ellen is hatékony határvédelmet jelentettek. Indokolt azt is rögzíteni, hogy a görög vlachosz szó

értelme pásztor. E görög szóból ered a csak a magyar jogrendben létező „*ius valachicum*”, azaz a pásztorjog, és az ebbéli életmódot kifejező XIV. századi vlach/oláh szó is. Havasalföld görög neve Oungrovlachia volt, ami Magyarpásztorföld jelentéssel bír: ez volt a görög műveltség világképében a Kárpátokon túli magyar lovasíjász nemzetségek nagy szabadságban élő nagyállattartó pásztorvilágának térsége, melynek legszervezettebb határvédelmi katonai erejét a havasalföldi Székely megye biztosította. A XIV. századi Havasalföld (Árgyasudvarhely) magyar alapítású püspöksége szintén alapvetést jelent a magyar Hunyadi-ősök székely eredete terén, melynek történelmi valóságát az egyetemesség szintjén a görög műveltség is igazolja! Az „*Archiregnum Hungaricum*” részét képező XIV. századi Havasalföld történeti földrajzának egyetemes jelentősége és a görög kapcsolatok fényében indokolt a fenti összefüggéseket a legmagasabb tudományos szinten közzé tenni. A XIV. századi Havasalföld székely öröksége egyetemes jelentőséget képvisel a filhellén műveltség tükrében, mivel alapvetésként kell azt rögzíteni, hogy Hunyadi János alakja a magyar és a görög történetírásban őrződött meg a legmagasabb akadémiai tudományosság szintjén!

III. Székely dicsőség a Kárpátokon túli magyar gyepűvidéken 1345-ben!

A XIV. században a Lackfiak a legkiemelkedőbb magyar hadvezérek közé tartoztak. E család tagjai számos jelentős tisztséget betöltöttek (pl. nádor, erdélyi vajda, székely ispán, országbíró). Hét évtizeden keresztül, 1326-1395 között a királyi udvarban a Lackfi-család tagjai töltötték be a főlovászmesteri tisztséget. Lovasíjász magyar haderőnk alapját képezte a királyi ménes kiválósága, melynek minőségi voltáért volt felelős a mindenkori főlovászmester, aki a zászlósorak kiemelt jelentőségű hatalmi körébe tartozott. A Lackfi-család tagjai

kimagasló csatateri diadalok hadvezérei voltak, melynek alapját a magyar lovasíjász hadművészeti értéktár jelentette! E tárgykör kapcsán fontos arra a csatára emlékezni, melyben Lackfi András (?-1359) a lovasíjász székely haderővel hatalmas diadalt aratott a Kárpátokon túli magyar gyepűvidéken 1345-ben! E magyar győzelem előzményeként Küküllei János a „Nagy Lajos krónikája” címet viselő műve 6. fejezetében a következőket rögzítette: „a tatároknak Magyarország ellen dühöngő népei az erdélyi rész határait és a székelyeket gyakorta megtámadták, a király Lackfi András erdélyi vajdát, a serény és harcias férfiút a székelyekkel, a nemesekkel és erős hadinéppel e tatárok ellen küldte”. (1) „1345-ben, Lackfi András székely ispán vezetésével jelentős székely had lépte át a Kárpátokat, s a saját földjükön megtámadva, legyőzte a tatárokat”. (2) Az „1345-ös események idején Lackfi András székely, brassói, besztercei és medgyesi ispán volt”. (3) A magyar hadtörténet kiemelkedő öröksége, hogy a „székelyekből álló sereg” 1345-ben Lackfi András székely ispán vezetésével Moldvában fényes győzelmet arat a tatárok felett”. (4) E csatateri diadal eredménye lett az is, hogy a „következő években a székelyek sikerrel megismételték a támadást”. (5) E győzelmek révén a „magyar befolyási övezet keleten a Dnyeszter folyóig kitolódott”. E győzelmek az Arany Horda, azaz „tatárok kiszorulását vonta maga után az Al-Duna és Dnyeszter közötti területről”, és ekként „a Magyar Királyság közvetlen tatár veszélyeztetettsége megszűnt”. (6) Magyarország honvédelme terén ezen 1345-ös diadal távlati eredményei különleges értékkel bírtak, hiszen másfél évtizeddel később a török hatalom végleg megvetette a lábát a Balkánon akkor, amikor elfoglalta Drinápolyt. Nagy Lajos király hadvezére, Lackfi András (?-1359) és lovasíjász székely hadának 1345-ben aratott hatalmas diadálának jelentőségét érdemes a XIII-XV. századi összefüggések mentén is elemezni, hiszen II. András királyunk korától a Hunyadiak

századáig a Kárpátokon túli gyepűvidékeink lovasíjász magyarsága jelentette a honvédelem főerejét! E körben fontos utalni arra, hogy 1345-ben a magyar király, „I. (Nagy) Lajos újra megszervezi Dél-Moldvában a tatárjáráskor elpusztult milkói római katolikus püspökséget.” (7) A „milkói püspökség befolyása kiterjedt” a moldvai és a „havaselyi magyarságra is, mely vitalitás szempontjából semmivel sem maradt a moldvai magyarság mögött”. „Moldva és Havaselve között népi összetétel szempontjából nem állott fenn lényeges különbség”. A „Kárpátok külső lejtőin” élő magyarság „a gyepük előretolt őrségét alkotta”. (8) A XIV. századi magyar-görög kapcsolatok köréből fontos adalék a következő! Az 1359-ben megalapított „havaselyi, másként ungro-vlahiai érsekséget, 1374-ben pedig a moldvai érsekséget” illetően elemzendő történelmi emlék, hogy a „havaselyi metropolita felhatalmazást kapott arra, hogy a Kárpátokon innen, tehát Erdélyben és a Temesközön joghatóságot gyakoroljon”, tehát „szentelhetett és küldhetett ide görögkeleti papokat”. „1391-ben a Drágfiak ősei a máramarosmegyei Körtvélyesen görög keleti monostort alapítottak s annak apátját a konstantinápolyi pátriárka nagy joghatósággal ruházta fel. A Drágfiak birtokain, Szilágy-, Szatmár-, Ugocsa-, Bereg-, Máramaros- és Szolnok-Doboka megyék területén lakó görögkeletieket mind joghatósága alá rendelte. Hatalmat adott nekik templomok szentelésére, a vallási perekben való bíraskodásra és felszólította a szomszédos püspököket és metropolitákat, hogy a szoros értelemben vett püspöki teendőikben a körtvélyesi apátnak (igumen-nek) legyenek segítségére.” (9) A „Havaselyén letelepedett magyarság száma igen jelentős volt”, hiszen az „egyházi téren elért eredmények tekintélyes létszámú magyar jelenlétét is bizonyítják”. A „Havaselyét megalapító legendás” Fekete Vajda kapcsán fontos az „a hagyomány, mely úgy tudja, hogy a vajda felesége szép templomot építtetett az

országban élő katolikusok számára”. Ezen alapvetésre tekintettel a „*pásztorvajda*” térség és az „*ungrovláhiai*” megnevezések fontos és elemzendő tárgykört jelentenek. (10) Ezen tudományos megállapítások kapcsán indokolt a fentebb említett Fekete Vajda történelmi jelentőségére is utalni. Havasalföld első vajdája egy „*fekete vajda volt, aki magyar nemzetből származott*”. (11) Évszázadokon átívelő tudást jelentett ez, hiszen „*Giacomo Pietro di Luccari (1551-1615) raguzai történetíró 1605-ben*” a fekete vajdát „*magyar nemzetiségű*” személyiségként rögzítette; aki „*1310-ben vette birtokba Havasalföldnek*” egy részét, és e „*fekete vajda*” temetésére Argesben került sor. A görög származású Paisziosz Ligaridisz (1610-1678) gázai görögkeleti metropolita szerint a fekete vajda a „*magyar király gyermeke*” volt, és „*Pannóniából kivándorolva*” ő alapította meg az „*országot és a fővárost*” Hosszúmezőnél; és e magyar hős neve „*Vlach*” volt, és a magyar király gyermekeként született. (12) Ezen, a görög vlahosz szóból latinizálódott megnevezés magyar pásztorjogi jelentőségére az alábbiakban majd még kitérek!

IV. Görög császár Budán Nagy Lajos király udvarában (1366)

Nagy Lajos király 1342-1382 között, negyven esztendőn át tartó uralmának kimagasló minőségét már az is jól mutatja, hogy azonnal fellépett a súlyos jogsértések ellen: augusztus 11-én meghozott első rendeletével kötelezte az ország összes vármegyéjét, hogy tartsanak gyűléseket, és minden hatalmával visszaélő, rabló és tolvaj ellen haladéktalanul lépjenek föl. 1342-ben teljes hatalmat szerzett a macsói bánóság területe felett. A Kárpátokon túli régi magyar gyeputárségek határvédelmi erejét folyamatosan meg kellett erősíteni. E tárgykörben fontos rögzíteni, hogy igen „*komoly hadjárat volt a tatárok ellen 1345-ben*”, amit „*Lackfi András székely ispán vezetett székely harcosai élén*”. (1) A csatateri győzelmeket diplomáciai értéké is kell tenni,

melyre kiváló példa, hogy 1366-ban a görög császár Budán járt Nagy Lajos király udvarában. Az 1366. évi magyar-görög diplomáciai kapcsolatrendszer jegyében az alábbi adalékot érdemes kiemelni! Baán István ezt rögzítette: többek szerint a fenti magyar-görög diplomáciai történések kapcsán az volt a legfontosabb eredmény, hogy „*a bizánci uralkodó helyeselte a magyar király szándékát, hogy a „sem görög, sem római” keresztiségi formákat követő eretnekeket (újra) megkereszteljék*”. (2) Nagy Lajos király fenti döntései a kereszténység védelme érdekében a keresztény egység megteremtését célozták: ennek legfontosabb bizonyítéka, hogy a görög császárral Budán történt ünnepélyes találkozása az uniós törekvéseket szolgálta: ennek keretében mindkét uralkodó fel is lépett a szakadárak ellen a maga országában. Baán István azt is kiemelte, hogy ugyan 1054 óta „*a görög és a latin egyház között szakadás volt*”, ám mégis elismerték „*egymás keresztiségét*”. A tárgyalások végeztével a magyar király a görög császárt a Vidini Bánságig kísérte. (3) A görögség a XIV. század közepétől folyamatosan a végóra fenyegetettségében élt. (4) Egyedül Magyarország járt el a görögök megmentése érdekében! 1359-ben a konstantinápolyi pátriárka Oungrovlachia érsekévé szentelte Hiakinthoszt: a havasalföldi kolostorokból ekkoriban keleti papok kerültek magyar földre, és talán szerepük lehetett a pár évvel későbbi magyar-görög diplomáciai eseményekben. „*1366-ban V. Ioannész Palaiologosz császár Budára jött, hogy I. (Nagy) Lajos királytól kereszties hadjárat formájában kérjen segítséget Bizánc részére az oszmán-törökök ellen.*” (5) V. Ioannész görög császár 1366. évi (diplomáciailag nyilván jól előkészített) budai útjára azért került sor, hogy a magyar király segítségével „*eszközölje ki az uniót és a Nyugat segítségét a török ellen*”. A görög császárt Lackfi Dénes erdélyi vajda kísérte Nagy Lajos udvarába. Megérkezése után megindultak a budai várban a tárgyalások. 1366 tavaszán mind a két uralkodó követeket

küldött a pápához, akik csak július vége felé tértek vissza Avignonból. A görög császár a fél esztendőnél is hosszabb magyarországi látogatása és budavári tárgyalásai során Nagy Lajos király saját palotájában nyert elhelyezést. (6) A tárgyalások lezárását követően Nagy Lajos király maga kísérte el vendégét a vidini (bodonyi) bánságig. A Bodonyi Bánság, jelesül Bodony (Vidin) városa és környéke a XIV. századi magyar világban a székely Bod/Both/Bud/But-nemzetség központi területe lehetett: innen eredhetett e település magyar neve. Bodony XIV. századi magyarságának története Magyarpásztorföld (Oungrovlachia) térségének magyar-görög kapcsolatrendszerével összefüggésben külön is kutatandó kérdéskör. **A Magyar Katolikus Lexikon is rögzíti azt, hogy Árgyas** (Árgyasudvarhely, Argas, Argen) egykori püspökség volt Havasalföldön: 1330-ban Károly Róbert alapította vagy állította helyre. **Árgyasban** Nagy Lajos király az egykori milkói püspökség területét is az árgyasi püspökségre bízta. Havasalföld (Oungrovlachia, Magyarpásztorföld) hatalmi központjának számított Árgyasudvarhely a XIV. század közepén. E tárgykör kapcsán fontos, hogy a görög vlachosz szó pásztort jelent. E görög szóból ered a csak a magyar jogrendben létező „*ius valachicum*”, azaz a pásztorjog, és az ebbéli életmódot kifejező oláh szó is. A XIV. századi Havasalföld görög neve Oungrovlachia, ami Magyarpásztorföld jelentéssel bír: ez volt a Kárpátokon túli magyar lovasíjász nemzetségek nagy szabadságban élő nagyállattartó pásztorvilága, melynek leghatalmasabb határvédelmi katonai erejét a havasalföldi Székely megye biztosította. A XIV. századi Havasalföld (Argyas) magyar alapítású püspöksége szintén alapvetést jelent a magyar Hunyadi-ősök székely eredete terén. A fenti adalékok arra mutatnak, hogy Hunyadi János édesapja a havasalföldi székely Örlóc-nem Bod/Both/Buth-ágából származó Buth-i Vajk volt. A „*Buthi Valachi filius*” azt jelenti, hogy

édesapja, Buth-i Vajk magyarsága a görög műveltségi szókincs, fogalmi világa jegyében értelmezendő. 1851-ben gróf Teleki József akadémiai elnök írt arról, hogy a tudós Zágoni Aranka György (1737–1817) volt „*Hunyadi erdélyi magyar nemes származásának legtüzesebb védője*”: álláspontja szerint a „*Hunyadi Székely nemzetség azon székelyektől veszi eredetét, kiket István király Arad vezérlése alatt Hunyad vármegyébe szállíttatott a határok őrzése végett*”. (7) A magyar Hunyadi-nemzetség székely eredete tárgykörében indokolt kiemelten hangsúlyozni, hogy négy nemzedékük vitézi hősiessége kimagasló értéket képvisel a keresztény Európa megvédésének egyetemes jelentőségű történeti értéktárában! A Hunyadi-film történelmi jelentősége abban áll, hogy Buthi Vajk, Hunyadi János, Mátyás király és Corvin János csatateri hősiességének bemutatása által az „*Archiregnum Hungaricum*” egyetemes értékeket felmutató hadtörténeti, diplomáciatörténeti és hatalmas művelődéstörténeti emlékei is végre közismertté lesznek a XV. századi Európa keresztény reneszánszának tükrében! Kárpát-medencei nemzeti értéktáraink tárgykörében rendkívül fontos a Hunyadi-film által bemutatni a XI-XV. századi „*Archiregnum Hungaricum*” határvédelmi rendszerét, különös tekintettel a Kárpátokon túli ősi magyar lovasíjász gyepevidék katonai és jogrendi világára. A középkori Magyarország jogállami minősége Szent István király korától a Hunyadiak századáig Európa legmagasabb szintű törvényi világát jelentette! Ezen magyar alkotmányos jogrend évszázadokon átívelő jelentősége mutatkozik meg abban is, hogy a XV. századig megteremtett magyar joggyakorlat emlékei megőrződtek Werbőczy István „*Hármaskönyv*” címet viselő joggyűjteményében, ami 1514-től egészen 1848-ig meghatározta a magyar nemzeti lét törvényi kereteit. A Hunyadi-filmben rendkívül fontos bemutatni a XIV-XV.

századi Erdély és Székelyföld nemzeti értéktárait, ami a magyar Hunyadi-nemzetség székely eredete tárgykörében a korabeli lovasíjász huszáraink határvédelmi jelentőségét is végre nemzetközi szinten tenné ismertté. Különösen fontos célkitűzés ez a Kárpáton túl magyar lovasíjász gyepűvidék világának a bemutatása kapcsán, hiszen Erdély, Székelyföld és Havasalföld történelmi elemzése során a magyar államhatalmi, katonai és jogrendi alapvetések jelentik a legfontosabb értelmezési keretet. Magyar Szent Koronánk középkori törvénykezési világának számos emlékét indokolt a korrajz méltó ismertetése céljából a filmben bemutatni, hiszen a nemzeti hadszervezési elveinknek és a nagyállattartó lovasíjász magyarság pásztorjogának („*ius valachicum*”) együttes bemutatása Erdély, Székelyföld és Havasalföld jogrendi világára is végre méltó módon világítana rá. Méneseink és gulyáink nagy szabadságban élő magyar lovasíjász pásztorvilágának csikósai és gulyásai jelentették a legfőbb erejét a XIV-XV. századi nemzeti hadszervezésünknek, hiszen a lovasíjász hadművészetünk alapját a kiváló loállományunk jelentette. A XI-XV. századi „*Archiregnum Hungaricum*” törvénykezésében a lovasíjász magyar pásztorjog („*ius valachicum*”) mindvégig a központi elemét jelentette a királyi döntések meghozatalakor. E tárgykörben rendkívül fontos rámutatni arra, hogy a nemzeti határaink védelmében jeles hadművészeti értéktárat teremtő székely világ körében rendkívüli tiszteletben álló Szent László király törvénykezésében a határvidékeinken élő lovasíjász pásztorvilágunk oltalma igen magas jogrendi szinten valósult meg. Szent László törvénye szerint kizárólag királyi engedély birtokában lehetett lovat vinni kereskedés céljából „*a végekbe*”, és e jogi alapvetés megsértőjétől a lovát végérvényesen elvették, és a jogsértőt börtönbe zárták. Szent László király törvénye így szólt: „*ha a végek ispánjai megengedik, hogy valaki a király engedelmé nélkül áruljon lovat vagy ökröt e haza határán*

túl, akkor fosztassanak meg az ispáni tisztségüktől”. Szent László király törvénye rendelkezett a határőrök eljárásáról is: „*a végbeli katonák, akiket közönségesen öröknek neveznek, ha az ispán tudtán kívül művelnek valami efféle dolgot, ha szegények, veszítsék el szabadságukat*”; és az előjáróik (parancsnokaik) a vétkekességük bizonyítása esetén pedig teljes vagyonekobzás alá estek. Szent László király törvénye a más országokból érkező kereskedőkről is rendelkezett: „*Ha más ország tájáról jövevény ember érkezik a végekbe lovat venni, vagy egyéb áruval való kereskedés okáért, menjen azon végbeli ispán követével a király eleibe, és vásároljon a király engedelmeiből, amit és amennyit engedni fog neki, a király poroszlója előtt*”. Könyves Kálmán király törvénykezése is szólt „*azon lakosok büntetéséről, akik magyar lovakkal idegenbe kereskednek*”, mely szerint „*Magyarországon lakó ember senki ne merjen*” a „*végekben magyar lóval kereskedni*”. Magyar Szent Koronánk középkori törvénykezési világában rendkívül fontos volt a határvidék gyepűtérségeiben élő magyar lovasíjász világunk védelme a pásztorjog („*ius valachicum*”) királyi szabályozása által. A fenti törvényi hivatkozások a tiltás jegyében születtek meg azok irányába, akik más területekről, az ország belsejéből érkeztek a magyar határvidékre kereskedni. A hivatkozott tiltási törvényhelyek alapján igen fontos a középkori magyar jogrendünk felhatalmazási gyakorlatát is meglátni, hiszen a király engedélye révén már mód nyílt a lókereskedelmi tevékenység folytatására. Ezen engedélyezési gyakorlat vált intézményesítetté a XII-XIII. századok során, melyre tekintettel indokolt kiemelten rögzíteni, hogy az ősiségünkön alapuló királyi törvénykezési gyakorlatból kifejlődött pásztorjog („*ius valachicum*”) a határvédelmet ellátó magyar lovasíjász pásztorvilág életmódbeli, megélhetési és kereskedelmi érdekeinek védelme céljából született meg. E magyar jogrendi minőségből született meg

Havasalföld latinizálódott megnevezése: Vlachia (magyarul Pásztorföld). E tárgykörben egyrészt a Kárpátokon átnyúló, másrészt az ezzel összefüggésben álló magyar távolsági kereskedelmi tevékenységet is indokolt meglátni. Ezen középkori nemzeti jogrendi alapvetéseink mentén indokolt a magyar Hunyadi-nemzetség székely eredete tárgykörében Erdély, Székelyföld és Havasalföld kapcsolatrendszere történelmi elemzésének a XI-XIV. századra vonatkozó értelmezési kereteit meghatározni. Remek lehetőséget jelent a Hunyadi-film annak az évszázadokon átívelő kapcsolatrendszernek a bemutatására, ami a fenti királyi törvénykezési hivatkozások XI-XII. századi történelmi háttérének tekintetében a legfontosabb. Szent István király korától III. (Görög) Béla király korszakáig 2 évszázadon át magyar-görög határ létezett a Kárpátokon túli területeken, azaz a határvédelmet jelentő végeken. A keresztény egység örök eszménye jelentőségének tárgykörében egyetemes értéket jelent, hogy egy évezreddel ezelőtt Szent István király megnyitotta a Magyarországon átvezető Szentföldre irányuló zarándokutat, ami a Duna menti ősi hadiút mentén a Kárpátokon túli térségeken át a Fekete-tengerig, majd Konstantinápolyon át vezetett a kereszténység szülőhelyére! E szentföldi zarándokútvonal egyben műveltségi és kereskedelmi kapcsolatokat is jelentett. A XI-XII. századi magyar-görög határ térségeiben élő magyar lovasíjász pásztorvilág életmódbeli, megélhetési és kereskedelmi érdekei fejeződtek ki a magyar pásztorjog („*ius valachicum*”) királyi szabályozása révén, mely jogosultjának a kiváltságos helyzete a latinizálódott „*valachus*” szóban fejeződött ki. A királyi engedély birtokában pásztorjoggal („*ius valachicum*”) felruházott személy volt a XI-XII. századi „*valachus*”, aki a korabeli magyar-görög határvidék gyepűtérségeiben ménessel bíró, lókereskedelmet folytató és határvédelmet ellátó lovasíjászunk volt, akinek védelme érdekében születtek meg a

fenti királyi rendelkezések tiltó szabályai a máshonnan a „*a végekbe*” érkezők ellenében. A királyi engedély valójában kiváltságot jelentett a pásztorjoggal („*ius valachicum*”) felruházott határvidéki magyar lovasíjász számára, ami aztán mintegy öröklődő lókereskedelmi jogi kiváltsággént nemzedékről nemzedékre szállt, és nemzetségi szervezőerőt is jelentett. A középkori határvidéki lókereskedelmi „*valachus*”-kiváltság jelen volt az Erdélyi Fejedelemség XVI-XVII. századi világában is, hiszen ez a magyar nemzeti önmeghatározást fejezte ki, melyre kiváló példa a művelődéstörténetünk egyetemes jelentőségű személyisége, Kájoni János. A XI-XII. századi történések elemzésekor indokolt hangsúlyozni, hogy a kiváltságot jelentő pásztorjog („*ius valachicum*”) kizárólag a magyar jogrendben született meg, és vált évszázadokon át ható erővé; ami természetes is, hiszen ez természetes módon adódik a kiváló ménesekkel rendelkező lovas nemzet mivoltunkból és lovasíjász hadművészetünkéből. E XI-XII. századi lókereskedelmi kiváltsággal felruházott határvidéki magyar lovasíjász világ egyetemes szinten is jelen volt Európa műveltségi világképében, hiszen a korabeli magyar-görög határ léte közismert volt a Kárpátokon túli területeken. A kiváltságot jelentő pásztorjog („*ius valachicum*”) történelmi jelentőségét a magyar kenéjog világával indokolt együtt értelmezni, ami az ősi nemzetségi társadalmunk életmódbeli és bíraskodási szabályozásával, valamint a hadrendi irányításával összefüggő szervezőerőt jelentett a Kárpátok gyepűvidékein. A magyar-görög kapcsolatok jegyében indokolt arra utalni, hogy a több kenézséget egységes szervezési elvek mentén irányító igazgatási rendszer kizárólag Erdély és Thesszália hatalmi világában honosodott meg. Anonymus krónikája elemzésekor a legfőbb értelmezési keretet a magyar lovasíjász pásztorvilág korabeli lókereskedelmét szabályozó és kiváltságot

jelentő pásztorjog („*ius valachicum*”) történelmi jelentősége, valamint a korabeli görög kapcsolatrendszer emlékei alapján indokolt meghatározni. Havasalföld megnevezése Konstantinápoly világában Oungrovlachia volt, ami Magyarpásztorföldet jelent: ebben fejeződött ki az „*Archiregnum Hungaricum*” Kárpátokon túli hatalmi és jogrendi jelenléte, valamint ezen gyepüvidékünk magyar lovasíjász határvédelmi jelentősége. A görög vlachosz szó pásztort jelent, és ez latinizálódott Vlachia megnevezésként, ami már önmagában is rámutat a görög műveltségi alapvetések kiemelt jelentőségére a XIV-XV. századi magyar nemzeti történelmünk egyetemes voltának felmutatása tárgykörében!

A katonai erőként együttműködni tudó lovasíjász csikósvilágot kell látnunk minden korabeli győzelmünk hátterében! Lovasíjászaink középkori csatateri győzelmei okán fontos tehát kiemelten hangsúlyozni, hogy ez a magyar lovasminőség sokkal többet jelentett, mint sok jó íjászt lóra ültetni, és jól lovagolni. A minőségi lóállomány megteremtése is komoly szakértelem, odaadás és lószertet révén valósulhatott meg: nemzedékek során átadott olyan hatalmas tudásról van szó, mely a korabeli magyar csikósvilág hétköznapi életmódjában gyökeredzett. A magyar lovasíjász a ménesek és gulyák pásztorvilágából nőtt ki, gyermekkorától kezdve lóháton létezett, és ekként sajátította el minden tudását, beleértve az íjászatot is.

V. Az 1396-os nikápolyi csata egyetemes jelentősége!

A magyar lovasíjász hadművészetünk egyetemes jelentőséget képviselt a XIV. századi keresztény Európa megvédésekor, melyre tekintettel érdemes azon évtizedek harcait felvázolni, melyekben Magyarország hősi módon állt helyt egészen az 1396-os nikápolyi csatáig! E hatalmas küzdelem kapcsán indokolt hangsúlyozni, hogy a

korabeli magyarság legfőbb célja a török hódítás megállítása volt. A fentebb már hivatkozott 1345-ös magyar csatateri diadal utáni évtizedekben új helyzet állt elő, hiszen nem sokkal később a török hatalom lett a főhatalom a Balkánon! Az „*oszmánok 1354-ben vetették meg a lábukat a Gallipoli-félszigeten*”. „*Fél évszázad sem kellett ahhoz, hogy a Balkán-félsziget egyik jelentős, egykoron erős államát, Bulgáriát meghódítsák, s bulgáriai uralmukra támaszkodva Szerbiát, Makedóniát, Albániát és Boszniát is elfoglalják.*”(1) „*1361-ben I. Murad elfoglalja Drinápolyt és evvel a törökök lábukat megvetik a Balkán félszigeten*”, melynek következtében „*1366-ban már komolyan foglalkozik Lajos király a törököknek Európából való kiűzése eszméjével*”. (2) Valójában két nikápolyi csata is nagy fontossággal bírt a XIV. században, az elsőre 1366-ban került sor! Nagy Lajos király magyar seregének az „*1366-ban a Balkánon megjelent oszmán-török hadak ellen Nikápolynál győztesen megvívott*” csatája hatalmas jelentőséget képviselt. (3) A nemzetközi összefüggések okán érdemes arra is utalni, hogy a Kárpátokon túli magyar térségek helyzete 1371-től kezdve ismét erősen romlott, mivel ezen esztendőben a törököktől a szerbek hatalmas vereséget szenvedtek a Marica folyónál, amit 1389-ben Rigómező követett. Ezen török győzelmek után Zsigmond magyar király nagyhatalmi diplomáciai törekvéseinek a legfőbb célja az volt, hogy Európa keresztény lovagjainak egyesített hadereje nézzen szembe a török fegyverekkel, hiszen sorsközösség állt fenn a keresztény egység eszménye jegyében! „*1394-ben a török már ismét előre nyomult*”, és birtokba vette „*Nikápolyt, Sumlát, Bodont és Szilisztriát*”. (4) Ekkor is a Kárpátokon túli gyepüvidékeink lovasíjász magyarsága jelentette a határvédelem legfőbb erejét. A székely haderő jelentőségére mutatnak rá a következő adalékok. „*1394 őszén Zsigmond király indíttatva érezte magát hadat vezetni István*

moldvai vajda ellen, aki a lengyel fennhatósághoz pártolt, s országát Erdély felől elzárta és megerősítette. „A király a székelyek ispánját, Kanizsai Istvánt előre küldötte bandériumával s a székely fölkelő hadakkal, hogy utat nyissanak a hegyi torlászokon át.” A „székelyek behatoltak Moldvába, ütközeteket vívtak”, és „biztosították a király bevonulását”. „A magyar és székely seregek kevés pihenés után megindultak Havasalföldébe”, és Zsigmond „király tavasszal Budáról maga is oda sietett”. „Kíséretében volt a székelyek ispánja, Kanizsai István, aki Kis-Nikápoly ostrománál a törököktől sebet kapott székelyei élén.” (5) A lovasíjász székely haderő történeti értéktárát is indokolt felmutatni nemzetközi szinten is, hiszen e magyar nemzetrész a legjelentősebb közösségi erőt jelentette a keresztény Európa megvédésében. A nikápolyi csata a Kárpátokon túli lovasíjász határvédő magyarság történeti világa kapcsán olyan elemzendő tárgykört jelent, melyet az évszázadokon átívelő összefüggések jegyében indokolt elvégezni! Jó példa erre Moldva, hiszen a Fekete-tengerig terjedő déli részét jelentő Besszarábia, és ennek a Duna bal partján lévő Kilia városa „felváltva magyar-lengyel uralom alatt” állt „1387-től 1513-ig”. (6) „Bajezid szultán Bulgáriát teljesen alávetvén, az 1394-ik év folyamán a Duna mellékén Bodont, Nikápolyt és Sziliztriát is elfoglalta”, melyre tekintettel Zsigmond király „Kanizsai Miklós tárnokmestert, a jeles diplomatát, körútra küldé Németországba, Franciaországba, Burgundba és Olaszországba, hogy a török ellen a nyugati hatalmak segítségét is megnyerje”. A „nikápolyi hadjárat 1396-ban” azért indulhatott meg, mert „Kanizsai Miklós tárnokmester fáradozása nem volt hiábavaló; kivált Franciaország karolta fel a török elleni háború eszméjét”, és „vezéréül a burgundi herceg fia Nevers János gróf jelöltetett ki”. A legfontosabb eredményt azzal érte el Zsigmond király, hogy „Bajezid szultán, mihelyt a keresztény seregnek a Dunához való

megérkezéséről hírt vett, Konstantinápoly ostromával azonnal felhagyott”! A francia lovagok a csata előtti napon, „27-én kijelentették, hogy az első összecsapás dicsőségét maguknak követelik”, pedig „figyelmeztette őket Zsigmond, hogy az első támadásra” a „könnyű lovasság való”, így a keresztény haderő 1396. „szeptember 28-án reggel előleges megállapodás és egységes terv nélkül” vette fel a harcot Nikápolynál. (7) A magyar lovasíjász hadművészet a lőfegyverek koráig, a XVI. századig a legeredményesebb csatateri harcászati értéktárát képviselte, de a nyugati páncélos lovagi harcmodor ezt nem ismerte fel, és a súlyos vereség be is következett. „Húszezer keresztény hős holtteste borította a nikápolyi csatateret” 1396-ban. A keresztény haderő keresztény vereségét követően „az oszmán hadsereg pedig gyilkolva, tűzzel-vassal pusztítva, fölhatolt egész a Dráváig”. A magyar király, „Zsigmond hajón menekült Konstantinápolyig”. (8) Igen fontos rámutatni arra, hogy a XIV. századi „Archiregnum Hungaricum” hatalmi ereje és lovasíjász hadművészete a kor Európájában felülmúlta a lovagi hadviselést! A magyar egyház-, állam- és jogrendszer a Kárpátokon túli határterületeken a legmagasabb minőséget képviselő civilizációs tényezőként volt biztonságot teremtő erő, melynek alapja a lovasíjász magyar hadművészet volt. Ezen alapvetések mentén szükséges felismerni az 1366. és 1396. évi nikápolyi csaták egyetemes jelentőségét a keresztény Európa megvédésében! A XIV. századi határvédelem legfőbb erejét a Kárpátok mindkét oldalán megteremtett magyar állami, egyházi és katonai rendszerek együttese biztosította, melyben a legfontosabb Havasalföld magyar alapítású püspöksége és Székely megyéje lovasíjász határvédelmi jelentőségét felmutatni. E körben indokolt a magyar Hunyadi-nemzetség székely eredetének a történelmi háttérre vonatkozó kutatási szempontrendszeret is meghatározni, hiszen Hunyadi János édesapja Havasalföldről

származott. Indokolt arra is utalni, hogy az 1396-os nikápolyi csata utáni korszakban Zsigmond király udvari vitéze volt Hunyadi János édesapja! A kiváló székely tudós, Ponori Thewrewk József (1793–1870) tanító, királyi táblai jegyző, ügyvéd, író, régiséggyűjtő és nyelvújító a következőket rögzítette 1825-ben: Hunyadi János édesapja, „*Buthi Vojk Hunyadi Nemes Magyar*” kapcsán fontos megemlíteni a magyar lovagkirályunknak, „*Nagy Lajosunknak 1378-ban kelt diplomáját, melyben Székely Vojkról, mint Hunyadon Birtokosról emlékezett*”, és leginkább azt kell hangsúlyozni, hogy „*Hunyadi Székelyünk tiszta származását*” igazolják a valós történelmi emlékek. (9) Ezen emlékeztetmíveltségi alapvetéseket indokolt az ifjúság tudását és hazafias nevelését szolgáló tankönyveinkben is rögzíteni, hiszen a magyar Hunyadi-uralkodóház székely eredetű volt, és hatalmas történelmi személyiségeik egyetemes szinten képviselték a hazaszeretet eszményét!

A XV. századi nemzetünk lovasíjász huszárságának csatateri jelentőségét igazolja Albrecht Dürer 1517-ben alkotott metszete, melynek hagyományos viseletben ábrázolt magyar lovasíjásza hátrafelé nyilazó voltában különleges hadművészeti értéket képviselt a kereszténység védelmében. E kiváló műalkotás alapul vételével készült e fénykép, ami Hunyadi János édesapja, Vajk udvari lovag lovasíjász hadművészete és a XV. századi forrásokban is megörökített csatateri vitézsége előtti tisztelet fontosságát kívánja felmutatni. Dürer metszetéhez képest két fő változtatás látható ezen újdonságot jelentő képen: egyrészt hagyományos magyar bajusz ékesíti az ifjesítő vitéz arcát; másrészt a lovasíjász mellkasára felhelyezésre került az a család eredetét

igazoló székely jelképes címerészlet, melynek teljes címerképe Hunyadi János építkezései révén Vajdahunyad várkápolnájában látható 1446 óta.

Köpeczi Sebestyén József 1927-ben kiváló rajzot készített e genealógiai Hunyadi-címerről, ami a Nap és Hold székelycímeres ábrázolásával együtt került megalkotásra. Hunyadi János családcímere e magyar uralkodóház székely eredetéről tesz archeogénuszi címerjogi tanúbizonyságot.

HÁROM ÉRTEKEZÉS

HUNYADI SZÉKELY JÁNOS,
Magyarországi Kormányzó', Erdélyi 's Ha-
vasalföldi Vajda', Tóthországi, Temesi 's
Szörényi Bán', Besztercei örökös Gróf,
és Nándor-Fejérvári Kapitány' törvényes ágy-
ból lett születésének bebizonyítására.

Jegyzetekkel közli

Ponori Thewrewk József,
Magyarországon és Erdélyben mind a két Törvény-
szék' Ügyeinek hites Ügyésze.

Pozsony, September' 25-dikén, 1825.

Ponori Thewrewk József „Három értekezés Hunyadi Székely János Magyarországi Kormányzó, Erdélyi s Havasalföldi Vajda, Tóthországi, Temesi s Szörényi Bán, Besztercei örökös Gróf, és Nándor-Fejérvári Kapitány törvényes ágyból lett születésének bebizonyítására” (Pozsony, 1825.) címet viselő művének címlapja.

Források:

I. A második honalapítás egyetemes jelentősége. (1) Hajdu Imre: A megmentők jutalma. In.: Szabadidő. Az Észak-Magyarország csütörtöki melléklete. 1995. július 27. címlap; (2) Dr. Csorba Csaba: muhi a magyar történelemben. In.: Észak-Magyarország. 1988. november 26. 7. o.; (3) Magyarország történeti kronológiája. Főszerkesztő Benda Kálmán. I. kötet. A kezdetektől 1526-ig. Bp., 1981. 137. o.; (4) Magyarország történeti kronológiája. I. kötet. Bp., 1981. 148. o.; (5) Moravcsik Gyula: Az Árpád-kori magyar történet bizánci forrásai. Bp., 1988. 317-320. o.; **II. Soós György diadala a tatár Nogaj kán felett!** (1) Magyarország történeti kronológiája. I. kötet. A kezdetektől 1526-ig. Főszerkesztő Benda Kálmán. Bp., 1981. 178. o.; (2) Selmeczi László: Kötöny népe

Magyarországon. Karcag, 2011. 132. o.; (3) Jakó Zsigmond: A torockói legenda kritikája II. In.: Korunk. 1975. 3. szám. 179. o.; (4) Szócs Tibor: Egy második „tatárjárás”? A tatár–magyar kapcsolatok a XIII. század második felében. In.: Belvedere Meridionale. XXII. évfolyam. 2010. 3–4. szám. 30. o.; (5) Szócs Tibor: Egy második „tatárjárás”? A tatár–magyar kapcsolatok a XIII. század második felében. In.: Belvedere Meridionale. XXII. évfolyam. 2010. 3–4. szám. 31., 32. o.; (6) Hunfalvy Pál: Az oláhok története 1. A MTA Könyvkiadó Vállalata. Bp., 1894. 374. o.; (7) Hunfalvy Pál: Az oláh fejedelemség kezdete. In.: Nyelvtudományi közlemények. 6. kötet. 1867. 236. o.; (8) Hunfalvy Pál: Az oláhok története 1. A MTA Könyvkiadó Vállalata. Bp., 1894. 431-432. o.; (9) Schütz István: A múlt nyomasztó öröksége: Gondolatok egy új román monográfiáról (Sala, Marius: De la latină la română). In.: Nyelvtudományi közlemények. 105. kötet. 2008. 368. o.; **III. Székely dicsőség a Kárpátokon túli magyar gypévidéken 1345-ben!** (1) Vásáry István: Nagy Lajos tatár hadjáratai. In.: STUDIA CAROLIENSIA. 2006. 3-4. szám. 19. o.; (2) B. Szabó János: Vázlat egy ellenségkép történetéről I. A tatárok emlékezete Erdélyben, 1241-1621. In.: Aetas. 1995. 1-2. szám. 11. o.; (3) Vásáry István: Nagy Lajos tatár hadjáratai. In.: STUDIA CAROLIENSIA. 2006. 3-4. szám. 20. o.; (4) Mezey József László: HONISMERET évfordulónaptára, 1995. In.: Honismertet. 1994. 5. szám. 87. o.; (5) B. Szabó János: Vázlat egy ellenségkép történetéről I. A tatárok emlékezete Erdélyben, 1241-1621. In.: Aetas. 1995. 1-2. szám. 11. o.; (6) Vásáry István: Nagy Lajos tatár hadjáratai. In.: STUDIA CAROLIENSIA. 2006. 3-4. szám. 19., 27. o.; (7) Mezey József László: HONISMERET évfordulónaptára, 1995. In.: Honismertet. 1994. 5. szám. 87. o.; (8) Pataki József: Anjou-királyaink és a két román vajdaság. Kolozsvár, 1944. 71., 88. o.; (9) Dr. Karácsonyi János: Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban 970-től 1900-ig. Veszprém, 1929. 97-98. o.; (10) Pataki József: Anjou-királyaink és a két román vajdaság. Kolozsvár, 1944. 73., 74. o.; (11) Korai magyar történeti lexikon. Főszerkesztő Kristó Gyula. Bp., 1994. 258. o.; (12) Nagy Levente: A holló és a gyűrű jegyében. In.: Irodalomtörténeti Közlemények. Magyar Tudományos Akadémia. Irodalomtudományi Intézet folyóirata. Főszerkesztő Szörényi László. CXV. évfolyam. 2011. 6. szám. 624., 627-628., 628. o.; **IV. Görög császár Budán Nagy Lajos király udvarában (1366).** (1) Vásáry István: Nagy Lajos tatár hadjáratai. In.: STUDIA CAROLIENSIA. 2006. 3-4. szám. 27. o.; (2)

Baán István: A XIV-XVI. századi magyar történelem bizánci és kora újkori görög nyelvű forrásai. Összegyűjtötte, fordította és bevezetéssel ellátta Baán István. Bp., 2013. 38. o.; (3) Baán István: A XIV-XVI. századi magyar történelem bizánci és kora újkori görög nyelvű forrásai. Összegyűjtötte, fordította és bevezetéssel ellátta Baán István. Bp., 2013. 38. o.; (4) Richard William: Southern: A nyugati társadalom és egyház a középkorban Bp., 1987. 101. o.; (5) Korai magyar történeti lexikon (9-14. század). Bp., 1994. 112. o.; (6) Kumorovitz L. Bernát: A budai várkapolna és a Szent Zsigmond-prépostság történetéhez. Zur Geschichte der königlichen Burgkapelle und des St. Sigismund-Kollegiatstiftes zu Buda. In.: Tanulmányok Budapest Múltjából .15. 1963. 119. o.; Magyarország történeti kronológiája I. A kezdetektől 1526-ig. Szerkesztő Solymosi László. Bp., 1981. 218. o.; (7) Gróf Teleki József: Hunyadi János eredete. Pest, 1851. 30. o.; **V. Az 1396-os nikápolyi csata egyetemes jelentősége!** (1) Hóvári János: A nikápolyi csata. Fordulópont a balkáni oszmán hódítások történetében. In.: Hadtörténelmi közlemények. 111. évfolyam. 1998. 3. szám. 29. o.; (2) Rónai Horváth Jenő alezredes: Magyar Hadi Krónika. A magyar nemzet ezeréves küzdelmeinek katonai története. I. kötet. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága. Bp., 1895. 202., 203. o.; (3) Kovács István: Az elfelejtett sorsdöntő győzelem. Szabó Pál: 1440 – Nándorféhevár első oszmán–török ostroma és előzményei Szeged, 2015. Areión Könyvek. In.: Hitel. 2018. szeptember. 122. o.; (4) Erdélyi Zoltán: Hunyadi János élete és kora. Bp., 1903. 8. o.; (5) Dr. Szádeczky Kardoss Lajos egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja: A Székely Nemzet története és alkotmánya. E kiadás a „Hargitaváralja” J. Sz. K. a Franklin-Társulat bizománya Budapest, 1927. alapján készült. 42. o.; (6) Albisi Barthos Indár - Dr. Kurucz György: Történelmi atlasz. Közép- és újkor. Bp., 1928. 21. o.; (7) Rónai Horváth Jenő alezredes: Magyar Hadi Krónika. A magyar nemzet ezeréves küzdelmeinek katonai története. I. kötet. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága. Bp., 1895. 221., 222., 224., 225. o.; (8) Erdélyi Zoltán: Hunyadi János élete és kora. Bp., 1903. 11. o.; (9) Ponori Thewrewk József: Három értekezés Hunyadi Székely János Magyarországi Kormányzó, Erdélyi s Havasalföldi Vajda, Tótországi, Temesi s Szörényi Bán, Besztercei örökös Gróf, és Nándor-Fejérvári Kapitány törvényes ágyból lett születésének bebizonyítására. Pozsony, 1825. VII., XIX., XX. o.

Habsburg hatalmi törekvések Bethlen Gábor időszakában

(Elhangzott a XXVII. Magyarságtudományi Napon 2017. február 8-án)

1. kép. Barabás Miklós festménye: Bethlen Gábor. (Forrás: A nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium⁸ dokumentációs könyvtárában őrzik *Bethlen* Gáborról készített egész alakos festményét.)

Bethlen Gábor (1580-1629) hadjárata idején a birodalmi tanácsosok 1619-ben arról döntöttek és határoztak a pápai nuncius jelenlétében, hogy a magyar királyságot az erdélyi fejedelemséggel kell egyesíteni, ahol a legyőzött „barbárok” számára abszolút hatalommal felruházott kormányzókat kell állítani, akik új törvényekkel fognak majd kormányozni. A határozat tartalma az, hogy a magyarok régi szabadságjogait erőszakosan meg kell semmisíteni, és a magyar állam keretei között pedig a magyar lakosság

helyébe idegeneket kell telepíteni. A magyarság kiirtását célzó határozatot azonnal felterjesztették **II. Ferdinánd** (1619-1637) császárhoz, aki azt aláírta és végrehajtásával **Wallenstein** herceget bízta meg. Az uralkodó különösen a lelkére kötötte, hogy 12 évtől felfelé mindenkit le kell gyilkolni, aki magyarul beszél, a kevés életben maradtoknak pedig tépjék ki a haját. Wallenstein a magyarok elleni genocídiumot gróf **Zrínyi** Györggyel kezdte, akit egy mérgezett retekkel ölt meg.

Bethlen Gábor az erdélyi fejedelemség címen megteremtette a „tündéerkertet”, ahol az uralkodásával megszilárdította Erdély helyzetét, diplomáciai sikerei pedig hozzájárultak Erdély önállóságához és nemzetközi súlyához. Az ország gazdasága és kulturális élete egyaránt fejlődésnek indult, benne a különböző népek és vallások összhangba kerültek az uralkodó akaratával is. Ez az aranykor a benne élő népek szellemi transzilvánitása. A mai huszonegyedik században is kifejti pozitív hatását, a mai Románia, Magyarország, Németország valamint Amerika és Izrael államban is. A Bethlen-i vezetőréteg a jövő fasizmust megjelenítő Habsburg **II. Ferdinánd** genocídiumát is felszámolta. Nézzük meg az aranykort építő családokat név szerint is:

A primorok: nagyabafalvi Abaffy Miklós, medgyesfalvi és angyalosi Angyalosi

⁸ „A nagy-enyed i főiskola: Fundatora a nagy-enyedi kollégiumnak néhai b. e. Bethlen Gábor, nemes Erdélyországnak felséges, kegyes és hatalmas volt fejedelme, a ki 1627-ben Fehérváron fundálván ezen nemes kollégiumot, a melly első lakhelyről és kegyes fándat óráról ma is fehérvári Bethlenianum kollégiumnak neveztetik, élvén mind e mai napig felséges fundatorának iktári hattyú czimerével, fejedelmi törvényeivel, collatiója- és privilégiumaival, hogy pedig ezen tanulótársaság jobban fennállhasson, 1627-ben a

nagyenyedi dominiummal, az abban levő öt falukkal, más darab jószágokkal, az Enyed városa dézsmájával és taxájával collatiója által meggazdagította, mellyeket ma is bir az egy taxán kívül, mellyet a városiaknak sok kérésekre a kollégium előljárói a cseremalommal elcseréltenek későbbben.” In: Vasárnapi Ujság 5. évf. 14. sz. 1858. április 4.

János, *hatolykai és szentkatolnai Bakk* István és **Bakk** György, (gróf) *úzoni Bélydy* Kelemen, *uzapannit és makfalvi Dósa* András, *háporthoni Forró* Pál, *léczfalvi*⁹ **Gyárfás** Pál, *nyujtódi Jancsó* István és **Jancsó** Gáspár, (gróf) *szárhegyi Lázár* István, **Lázár** András és **Lázár** Druzsina, *csikszentdomokosi és csikszentmihályi Sándor*, *bogárfalvi Sebesy* Ferenc, *szacsvai, esztelneki és léczfalvi Szacs vay* Mihály, *homorodszentpáli Szentpáli* alias Német János, *pávai Vajna* István.

Gyárfás (léczfalvi). * o A várhegyi dombot északkeleti részén, a Feketelgyi jobboldali part magaslatán festői látványt nyújt „Léczfalva”; e községből származik a Gyárfás-család, előnevét is onnan írja.

Ezen ősrégi család 1609 október 8-án nyert címertes nemes levelet, melyben a család eredeti nemesszámát maga a fejedelem is elismeri s jóságának birtoklását jóváhagyja. A háthori Gábor által adományozott és előbb említett nemes levelet léczfalvi Gyárfás István literári melikéjével és testvére Pál kapják; ez időtől fogva mai napig két ágban él a család s a két ág ma is mintis egymáshoz semmi közük sem volna. Ússzaküldetéseiket nem ismerik; no de így is, hogy az István ág leszármazottainak jobban sikerül a szerencse, befolyásuk mindenkor nagyobb volt s vagyonilag pedig előbb állottak mind a Pál ágá.

Ezen, t. i. István leszármazói az első táblán következnek:

I. Tábla.
Pál sz. 1550.

István literári melikéjével 1609. szeptemberi jogyán. Birtoka volt Léczfalván a Feketelgyi és a makói országúton közel. 1635 mint primor laudat.		Pál 1609 okt. 8-án literánnal együtt nyerte a családi címet. 1621 febr. 20-án Bethlen Gábor adományozta Fesztynek, Kanizsán a székelyházi háborúban, mint a kilenc atyjaival Törökcsalád javait, fejedelmi kasszákban. (Feszty s IV. tábla.)	
Pál 1606-ban Léczfalván, 1680 törökországi köv. Kizárta-mászt.	Ferencz 1680-ban laudat mint primor. (nagy-ujjai Donát L.)	Sára. (tengelyfalvi Orbán Péter 1635.)	Tamás 1630. Léczfalván. (szegedi Jankó Ilona, négyen a székely háborúban a főkirálybirtokosok.)
Károly pozsonyi főpostamester.	Pál 1680-ban laudat mint primor. Törökországi köv. (székely-szent-iványi Henter Rzsébel).	Ferencz Léczfalván. (Fekete Éva).	István 1680 literári. léczfalvi királybirtok. Léczfalván, Székely, Tolna, (székelyi Székely Bertalan). (Feszty s II. tábla.)
Rzsé. (kiszoronyi Bartha András).	Ferencz Léczfalván. (Fekete Éva).	Éva. (Ercsözvényi István).	Zsigmond Léczfalván. (kiszoronyi Tompa Anna).
József 1782. Léczfalván. (léczfalvi Boros Juli.)	Ferencz 1782. (orbai királybirtok.)	László 1782. (n.-váradi Horváth L.)	Antal 1782. (ilyefalvi Petke Ráki).
Elek † nőlen.	Pál Léczfalván. (tamásfalvi Thury József).	Ferencz Léczfalván. † 1842. (léczfalvi Gyárfás Róza).	Antal Léczfalván. (kiszoronyi Tompa Kóza).
Zsuzsa. (Asbóth Albert sz. székely-erzségyi)	János Léczfalván. 1845-ben ősbirtokny. (tamásfalvi Thury Mária 1897-ben önként.)	Kati. (árkosi Benkő Sándor † 1867.)	Borbála † 1860. Ferencz † 1860. Károly † 1862. Antal † 1868. Károly 1857-ben el. Léczfalván.
	Gábor sz. 1807. † 1863. Léczfalván.		

2. kép. A léczfalvi Gyárfás család genealógiájának a részlete. (Forrás: Pálmay József: Háromszék vármegye nemes családjai. Abod-István, Hasonmás kiadás, Sepsiszentgyörgy: Charta Kiadó, 2000. p. 166.)

A hercegek: németújvári Batthyány Ferenc, *felsővadászi Rákóczi* György.

A grófok: székesi Bercsényi Imre, *ghymeszi és gácsi Forgách* Zsigmond, *illésházi Illyésházy* Gáspár, *nagykárolyi Károlyi* Mihály, *buzini Keglevics* Miklós, *gyerőmonostori Kemény* Péter és **Kemény** János, *gönczruszkai Kornis* Zsigmond,

osdolai Kún István, *zabolai Mikes* Zsigmond, *hidvégi Mikó* Ferenc, *péchuiffalusi Péchy* Simon, *slavniczai és bajnai Sándor* János.

A bárók: borbereki Alvinczy Péter, *bocskói és kismariai Bocskay* Miklós, *köpcsényi Liszti* Ferenc, *magyarbényei Radák* István.

A nemesek: osgyáni Bakos Gábor, *veszkei Balásy* Ferenc, *dézsfalvi Belényessy* György, *noszolyi Cseffey* László, *keservi Dajka* János, *nagylucsei Dóczy* István, *gereni és homonnai Drugeth* Bálint és **Drugeth** György, *somkeréki és geryeszegi Erdélyi* István, *ippi, érkeserői és bélmezei Fráter* István, *váradai Gargócs* István, *fiadfalvi Geréb* András, *gerendi Gerendy* Márton, *görgői és toporczi Görgy* Jób, **Horváth** István, *kézdivásárhelyi Jancsó* János, *vitkai Kákonyi* István, *szentlászlói Kamuthy* István, *kolosvári Kassai* István, *lipóczi Keczer* András, *alsókékedi Kékedy* Zsigmond, *vargyasi Kósa* alias Literatus János, *kamenecki, és nemeskosztolányi Kosztolányi* András, *tépei Kovács* Péter, *körtvefai Kovacsóczi* István, *kisudvarnoki Kürthy* György, *nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay* Gergely, *viczei Mindszenty* János, *kisjenői Nádudvary* János, *pápai Pariz* Pál, **Petneházy** István, *tordai és nagyenyedi*¹⁰ **Salánki** János, *felső és alsózsuki Suky* Benedek, *lekcsei és alsószopori Sulyok* Sándor, *nagyteremi Sükösd* György, *szentjóni Szabó* László, *pesti Szegedy* István, *szemerei Szemere* Pál, *tarródi és németszezsódi Tarródy* Mátyás, *nagytárkányi Tárkányi* István.¹¹

Iktári Bethlen Gábor Marosillye várában született, Bethlen Farkas és anyai ágon székely primor *szárhegyi Lázár* Druzsina fiaként 1580. november 15.-én, meghalt Gyulafehérvárott, 1629. november 15.-én,

⁹ Kiss István: A Léczfalvi Gyárfás család leveles lédájából [1586-1620]. In: Történelmi Tár. Új folyam, szerk.; Komáromy András, Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1901. 294-299. p.

¹⁰ Nagyenyed a Maros jobb partján, a Torockói hegységből eredő Enyed pataka és a Maros összefolyásánál fekszik. Erdély-hegyalja egyik legfontosabb magyar települése.
¹¹ Az előnevek és rangok a mai használatból értendők. Továbbá a későbbi rangemeléseket is tartalmazza.

erdélyi fejedelem (1613-1629), **I. Gábor** néven megválasztott magyar király¹² (1620-1621), a XVII. magyar történelem egyik legjelentősebb személyisége. Bekapcsolódott a tizenöt éves háborúba, harcolt a Bocskai 1595. évi havasalföldi hadjáratában, valamint Székely Mózes (1603) támogatójaként a Basta ellen harcolt. Vezetőjévé vált az erdélyi politikának és diplomáciának.

XLII.

Ad Saxones Transsiluanos.

Imperat illis Bethlenius, ut ad Conuentum particularem, qui, ipso tempore pacis cum Caesare conciliandae, alibi distento, proxime sub praesidio Stephani Bethlenii Gubernatoris, Albae Iuliae habendus sit, delegatos suos mittant. Ex Autogr. die 5. April. 1621.

Gabriel Dei gratia electus Hung. Dalm. Croat. Sclauoniae cet. rex, Transsilvaniae Princeps cet. Prudentes, ac circumspecti cet. Az Felseőges Ur Istennek Kegielmes dispositoiabol miulta Erdelibeől szerelmes hazankból az Magyar Ország regl szabadsagiban, törveniben valo megbantodasinak helyere allatasara kijeöttünk, minden igyekezetünkkel ázolta azon

3. kép. (Forrás: Pray György: *Gabrielis Bethlenii Principatus Transsilvaniae coaevis documentis illustratus*, I-II. köt., Pest, 1816. p. 231.)

Fontos szerepe volt abban, hogy **Rudolf** (1576-1608) ellen 1604-ben felkelt Bocskai Istvánt (1604-1606) Erdély, majd Magyarország fejedelmévé választották, ez neki volt köszönhető, ugyanis ő, mint török párti ezt kieszközölte a Portánál. Bocskai két évvel később meghalt, Bethlen pedig elérte azt, hogy **Rákóczi** Zsigmond (1607-1608) lemondjon a trónról azaz Báthory Gábor¹³ (1608-1613) javára. Báthory-fejedelem Bethlen Gábort tanácsadójának, főkapitánynak és főispánnak nevezte ki. Az uralkodó Habsburg-barát politikáját nem nézte jó szemmel és megromlott a szövetségük, ezért 1612-ben Bethlen Gábor török területre menekült, ahonnan a népszerűtlenné vált Báthory meggyilkolása

után már fejedelemként térhetett vissza. A Portához lojális Bethlent 1613. október 23-án a török csapatok jelenlétében iktatták be a fejedelmi székbe. Ennek ára Lippa átadása volt a törököknek.¹⁴ Az új uralkodó kezdetben igen népszerűtlen volt, hiszen szemmel láthatóan az oszmánok pártfogását élvezte, továbbá a fejedelmi kincstár kiürült, pedig súlyos követelésekkel lehetett számolni. A fejedelem helyzetét tovább súlyosbította, hogy a királyi Magyarország eközben a Partiumban terjeszkedett Erdély kárára, egyúttal a Habsburgok felkarolták *homonnai Drugeth* György trónigényét és Bethlen-ellenes hangulatot keltettek Európában. Ebből a kedvezőtlen helyzetből kiindulva alkotta meg 16 esztendőn át az életművét, a „*tündérkertet*” a fejedelem. Az uralkodásával megszilárdította Erdély helyzetét, diplomáciai sikerei pedig hozzájárultak Erdély önállóságához és nemzetközi súlyához, az ország gazdasága és kulturális élete egyaránt fejlődésnek indult.

Erdély *diplomatai* illetve Bethlen Gábor erdélyi fejedelemség *követei*: A *medgyesfalvi Angyalosi* János, aki székely családból származott, Bethlen Gábor ítélőmestere, és Bethlennek megkoronázása után követként ment a brassói szászokhoz. Gróf *zabolai Mikes* Zsigmond Bethlen Gábor többszöri követe. A *nagyteremi Sükösd* György 1628-ban Bethlen Gábor követe. A *veszkei Balásy* Ferenc királybíró udvarhelyszéki székely családból származott. *Dézsfalvi Belényessy* György 1614-ben követe II. Mátyás királyhoz küldött Bethlen Gábor követe.

A *noszolyi Cseffey* László 1627-ben Bethlen Gábor alatt követ a római császárnál, Belső-Szolnok vármegye ispánja és ítélőmester. *Nagylucsei Dóczy* István Bethlen Gábor követe volt Rimay Jánossal a török szultánnál. A *somkeréki* és *gernyeszei*

¹² A besztercebányai országgyűlés 1620. augusztus 25-én magyar királlyá választotta.

¹³ 1608. március 7-én Báthory Gábor erdélyi fejedelem lesz.

¹⁴ 1616. június 14. Lippa végleges átadása a törököknek.

Erdélyi István 1623-ban Bethlen Gábor küldöttje és megbízottja Mehemet basához. A *háporthoni Forró* Pál Bethlen Gábor udvarnoka, többször volt követ is. Az *ippi, érkeserüi és bélmezei Fráter* István 1611-ben Wesselényi Istvánnal Bécsben járt követül, mint ítélmester. Továbbá Bethlen Gábor 1617-ben is őt küldi társaival teljes meghatalmazással Nagyszombatba a béketárgyalásra. A *gerendi Gerendy* Márton Bethlen Gábor követe Achmet török császárnál 1613-ban. A tárgyalást oly sikerrel folytatta, hogy a császár tizenhatezer foglyot bocsát szabadon Bethlen Gábor iránti tiszteletből. A primor *léczfalvi Gyárfás* Pál székely családból származott, portai követ Bethlen Gábor korában kézdi székben esküdt székülője, azaz assessor. Gróf **Haller** István Bethlen Gábor tanácsosa, Küküllő vármegyének főispánja, majd az ország főkapitánya és 1620. február 23-án Bethlen Gábor küldte a császárhoz követségbe.

Gróf *illésházi Illyésházy* Gáspár Trencsén és Liptó megyei főispán 1610-ben Bethlen Gábornak hadvezére, 1619-ben részt vett a béketárgyalásokban, 1626-ban Bethlen Gábor azzal bízta meg, hogy a segítségére jött gróf Mansfeld és a weimari herceg seregeit az ellenséges Wallenstein támadásaitól védje meg.

A *szemerei Szemere* Pál Bethlen Gábor bizalmi embere. A *nagytárkányi Tárkányi* István Zemplén megyei alispán, a fejedelem követe Bécsben.

A fejedelem rendkívül aktív külpolitikát folytatott, Erdély aranykora egy jól szervezett állam, mely a reneszánsz érték megtartásán túl a Mátyás király által elsőnek Európában létrehozott állandó hadseregének

mintájára ő is létrehozta az 1620-as években a fejedelemség történetének első állandó hadseregét, itt is a székelység katonai jelenléte meghatározó volt, melynek legfőbb feladata Magyarország egyesítése lett.

4. kép. Bethlen Gábor tudósai körében. Ma a 2000 forintos bankjegy hátoldalán látható. Készült Madarász Viktor azonos című festménye nyomán.¹⁵

Az uralkodó első és legfontosabb teendője természetesen a gazdaság felvirágoztatása és a kincstár feltöltése volt. A székelységből hozott nagyléptékű progresszív politikájának alkalmazása többek között a befogadó és mellérendelő szemlélete, amely megkülönböztette, megelőzte **II. Ferdinánd** mindent megsemmisítő, birodalmat építő szemléletét. A Szentkorona a korát megelőző jogszerkezete lehetővé tette azt, hogy a Nyugat-Európában üldözött protestánsok, elsősorban anabaptisták, vagy más néven habánok betelepedjenek, a magyar kézműipar fejlesztésére külföldi szakembereket hívott az erdélyi bányakincsek kiaknázására, és fellendítette a kereskedelmet is.

A fejedelem gazdaságpolitikája sikeresnek bizonyult, a konjunktúra pedig idővel más területeken is megmutatkozott: amellett, hogy Bethlen bőkezű mecénásként kezdettől finanszírozta a külföldi egyetemekre kijutott erdélyi diákok tanulmányait, idővel Gyulafehérváron akadémiát és nagygyeden főiskolát is alapított. Így európai uralkodóhoz

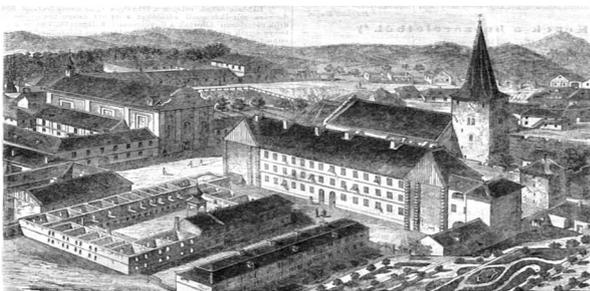
¹⁵ Lásd: Bethlen Gábor tudósai körében. Madarász Viktor festményén. A Nemzeti Múzeum képtárában. Eredeti felvétel. In: Szalay József: A magyar nemzet története. Lásd még: Bethlen Gábor tudósai körében [grafikus] Raksányi Dezső, [Budapest] Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Minisztérium, 1914., Budapest: M. Kir. Állami Nyomda, 1 plakát. Megjegyzés: Madarász Viktor 1869-ben készült festménye

után rajzolta Rakssányi. Madarásznak ez a festménye megtalálható az 1998. február 1-jén kibocsátott új kétezer forintos bankjegy hátlapján.

illően reprezentált udvara pedig az ország tudományos és művészeti életének fellegvára lett. Nem véletlen, hogy Bethlen Gáborról később az a jelenet maradt meg a köztudatban, amint éppen tudósaival értekezik.

5. kép. A nagy-enyedi főiskola. (Forrás: képeslap.)

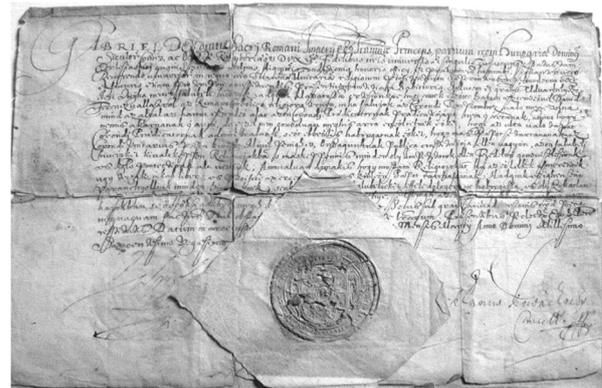

6. kép. A nagy-enyedi főiskola. Forrás:(Vasárnapi Ujság 5. évf. 14. sz. (1858. április 4.)

1619 őszén elfoglalta egész Észak-Magyarországot, a következő évben 1620-ban herceg és gróf németújvári Batthyány Ferenc Sopron megyei főispán, királyi főlovászmester, a Dunán túli részek főkapitánya, amikor Bethlen Gábor Sopron megyében tartózkodott, akkor seregeihez átállt és Rohoncon a fejedelemmel szövetségre lépett.

A birodalom fővárosa Bécs alól csak gereni és homonnai Drugeth Bálint Lengyelországból indított váratlan támadása miatt kényszerült visszafordulni. Később pedig gereni és homonnai Drugeth György, országbíró Zemplén megye főispánja, a bécsi békekötés megghiúsítására a gróf ghymesí és gácsi Forgách Zsigmonddal szövetkezett, aki korábban nádor, országbíró. Aki 1620-ban egy rövid ideig Bethlen Gábor embere volt, de csakhamar visszaállt Ferdinándhoz és már együtt Erdélybe hadjáratot indítottak az erdélyi fejedelemség felszámolására. Előzménye, hogy II. Mátyás (1608-1619)

kezdetben komoly energiát áldozott arra, hogy Homonnai Drugeth György trónkövetelő támogatásával megdöntse a fejedelem uralmát, II. Ferdinánd 1611-től pedig erdélyi trónkövetelőként léptette fel Drugethtet, aki 1615 elején ígéretet tett a császárnak, hogy győzelme esetén Erdélyben visszaállítja a katolikus egyház uralmát és az ő nevében fog uralkodni.

7. kép. ... regni Hungaria... Bethlen Gábor egyik oklevéle 1625-ből. (Forrás: Székelyudvarhely)

Az 1619. november 21-én Rákóczi György felső-magyarországi főkapitány seregét Homonnánál szétverte, amikor Bethlen csapatai már Bécs ostromára készülődtek. Ráadásul Bethlen Gábor hadjárata idején a Birodalmi tanácsosok 1619-ben arról döntöttek és határoztak, a pápai nuncius jelenlétében, hogy a magyar királyságot az erdélyi fejedelemséggel kell egyesíteni, ahol a legyőzött „barbárok” számára abszolút hatalommal felruházott kormányzókat kell állítani, akik új törvényekkel fognak kormányozni. A határozat tartalma az, hogy a magyarok régi szabadságjogait erőszakosan meg kell semmisíteni, és a magyar állam keretei között pedig a magyar lakosság helyébe idegeneket kell telepíteni.

Ezzel a döntésével II. Ferdinánd törvénybe iktatta a magyarok genocídiumát. Az uralkodónak a magyarság népirtása és a fejedelem eltávolítására indított katonai törekvése csak a székelység állandó

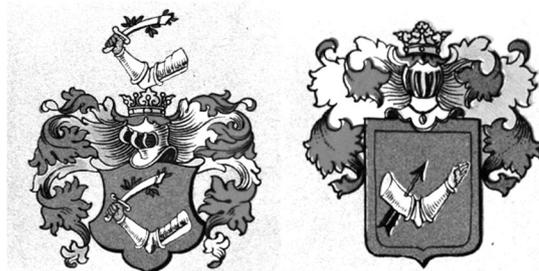
hadseregbe állításával volt megállítható.¹⁶ A császár magyar királlyá választását meg kell akadályozni úgy, hogy Bethlen Gábort magyar királlyá kell választani. Primor hatolykai Bakk István és Bakk György 1619-1623 időszakában II. Ferdinánd császárral történő hadakozásban magukat kitüntették, a katonai érdemükért 1624-ben Bethlen Gábor által Gyulafehérvárott augusztus 11.-én kelt levéllel újból nobilettáltak. Bethlen protestáns szövetségesként a Porta jóváhagyásával és a csehek támogatásával szinte az egész királyi Magyarországot hatalmába kerítette. Egy európai modern államot alapozott meg erdélyi fejedelemség címen, ahol a különböző népek és vallások összhangba kerültek az uralkodó akaratával is.

8. kép. Gabrielis Bethlenii Principatus... (Forrás: Pray György: Gabrielis Bethlenii Principatus Transilvaniae coaevis documentis illustratus, I-II. köt., Pest, 1816-ban kiadott könyv címlapja.)

Az erdélyi fejedelemségben ekkora már, több mint 80 éve hatályos a Tripartitum¹⁷ a Hármas könyv, amely a Szentkorona törvénye. Erdélyben vannak az ősi királyválasztó zászlós urak családjának

leszármazói, mint a primor hatolykai és szentkatolnai Bakk István és Bakk György, akik egyben a magyar és a székely nemzetet egyszerre is képviselik az országgyűlésen.

9. kép. primor hatolykai és szentkatolnai Bakk címerek. (Forrás: A szerző saját címere.)

10. kép. Bak de Gyéres, Szik de Gyéres etc.¹⁸ 1627. IX. 4. Bethlen Gábor által is megerősített. A címerpajzsban a törökfej levágva látható. (Forrás: Bajza: Magyarország címeres könyve I. kötet (A-C).

Az 1505-ös országgyűlés törvénye értelmében a besztercebányai országgyűlés kimondja a Habsburg-ház trónfosztását az 1620. augusztus 25-én királyválasztó országgyűlésen pedig I. Gábor néven a Pozsonyból elhozott koronával törvényesen az országgyűlés királlyá választotta Bethlen Gábor erdélyi fejedelmet.

Ő a koronát a királyi cím felvételével jogilag igen, de formálisan még nem fogadhatta el, mert nem akarta abban a

¹⁶ Székely Oklevéltár. Új sorozat IV. Székely népesség-összeírások 1575-1627. bev. és jegyz., közzéteszi Demény Lajos, Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1998. Lásd: A fejedelmi székely politika: 5, 9, 14, 17, 19, 26, 197-809. p. A székely-szabadság: 14, 17. Lásd még: Székely Oklevéltár I. szerk., Szabó Károly, Kolozsvár, 1872. 220-221. p.

¹⁷ A Werbőczy által rendszerzett magyar jog és az ugyancsak írásba foglalt székely jog.

¹⁸ Bak de Gyéres. Bak Mátyásnak és 57 társának (A fejedelem palotás vitézeinek.) 1610. V. 1. Báthori Gábor által adatott. 1627. IX. 4. Bethlen Gábor által is megerősített. - Kihirdetett: Torda vm. 1628. VI. 21. Megjegyzés: A jelen írás szerzőjének a felesével, Bakk Erzsébettel van közös a címerünk is. A címerpajzsban a törökfej levágva látható. Ezzel jelezték, hogy törökverők is voltak a fejedelem familiárisai.

helyzetben maga ellen fordítani a katolikus rendeket.

Okos diplomáciával megnyeri Bekényi Alaghy Menyhértet, a későbbi országbíró, ezen az országgyűlésen Bethlen Gábor a felső-magyarországi katolikusok vallásvédel-mezőjévé nevezte ki annak ellenére, hogy nem tartozott a hívei közé. A Bakkok, mint katolikusok támogatták az uralkodót a korona megtartásában és erőfeszítéseket tettek Bethlen királyságának megtartásában is, amely nem járt sikerrel. Példát is mutattak a Bakkok a katolikus rendeknek abban is, hogy a 30 éves háborúban is a protestáns fejedelem mellett harcoltak. Az uralkodó felismerte a Szentkorona egyediségét, a magyar fehérkatolikus keresztény apostoli voltát, ami abban áll, hogy egyetemesen egyistenhitű a Szentkorona. Tudta azt is, hogy ha uralkodónak megkoronázzák, akkor egyben megszűnik a korábbi vallása, akár görög akár római vagy protestáns, az országban minden egyház fejévé válik.

Az 1620 novemberében vívott sorsdöntő fehérhegyi csatából azonban seregei elkéstek, ezért a csehek fehérhegyen vereséget szenvedtek, aminek következményeként még novemberben kénytelen volt megkötni a morvaországi Nikolsburgban a békét. 1621-ben erre a tárgyalásra Bethlen Gábor a gróf és nemes *slavniczai és bajnai Sándor* János

¹⁹ A kollégium múltját olyan nevek fémjelzik, mint: Apáczai Csere János, Pápai Páriz Ferenc, Kőrösi Csoma Sándor, Barabás Miklós, Dési Huber István, Bolyai Farkas, Mikó

alnádort és ítélmestert küldi **Thurzó** Imrével. A béke megkötése 1622. január 6-án történik, melyben a királyicímről való lemondás fejében hercegi címet kapott Munkács várával együtt. Ezt a várat a Hunyadiak időszakában a Bakkok birtokolták. A nikolsburgi béke eredménye az, hogy Erdély visszaszerezte az 1606-os bécsi békében megkapott hét felső-magyarországi vármegyét, megerősítést nyertek a béketárgyaláson az 1608. évi magyar rendi jogokat és protestáns vallásgyakorlást biztosító törvénycikkek, ezzel II. Ferdinánd Erdélyt hallgatólagosan szuverén államnak ismerte el. A király emellett általános amnesztiát biztosított a Bethlen oldalán fegyvert fogottaknak, megerősítette a bécsi békét, s az azóta hozott országgyűlési határozatokat. Ez az erdélyi fejedelemség és a székelység katonai sikere is egyben.

Bethlen megpróbálkozott a fennálló helyzet megváltoztatásával, ám sem fegyverrel, sem a tárgyalóasztalnál nem érhet el már tartós eredményt.

12. kép. A gyulafehérvári fejedelmi akadémia palotája. (Forrás: mek.oszk.hu)

Viszont tartós eredményt ért el az oktatás területén, hiszen a **nagyegyedi kollégium** ¹⁹ felállításán túl a fejedelmi akadémiát is megvalósította. Sőt tudjuk, hogy a **Magyar Tudományos Akadémia** felállításának ötletét a magyar pálosok érdemein túl ²⁰ az erdélyi fejedelmi

Imre, Áprily Lajos, Barcsay Jenő, Berde Mária, Sütő András és a magyar történelem színe java.

²⁰ Bakk István-Bakk Erzsébet: A magyar Pálos Rend oktatási és irodalmi életének története, 2014. 768. p.

akadémiának ²¹ megléte adta **Széchenyi Istvánnak.**

13. kép. Lotz Károly: Pázmány Péter és kora: Lotz Károly falfestménye a Magyar Tudományos Akadémia palotájában.²² (Forrás: mek.oszk.hu)

Bethlen Gábor egészségét ugyanakkor felőrölte a sokoldalú és a rendkívül aktív tevékenysége, teste és lelke fáradtsága pedig már 49 esztendősen sírba juttatta őt. Erdély egyik legnagyobb formátumú uralkodója, az aranykor megteremtője 1629. november 15-én fejezte be életét.

Bethlen Gábor fejedelemségében tisztség és katonai szerepet vállalók:

állampolitikai irányítók:	primor <i>hatolykai</i> és <i>szentkatolnai</i>	Bakk István és Bakk György
állampolitikai irányítók:		Thurzó Imre
állampolitikai irányítók:	<i>kolosvári</i>	Kassai István
állampolitikai irányítók:	gróf <i>buzini</i>	Keglevics Miklós
állampolitikai irányítók:		Verebélyi Mátyás
tanácsos:	primor és gróf <i>úzoni</i>	Béldy Kelemen
tanácsos:	báró <i>bocskói</i> és <i>kismariai</i>	Bocskay Miklós
tanácsos:	<i>vitkai</i>	Kákonyi István
tanácsos:	<i>zabolai</i>	Basa Péter
tanácsos:	gróf <i>hidvégi</i>	Mikó Ferenc

tanácsos:	gróf	Haller István
tanácsos:	gróf <i>gönczruszkai</i>	Kornis Zsigmond
kancellárja:	gróf <i>péchuffalusi</i>	Péchy Simon
kancellárja:		Káthay Mihály
kancellárja:	<i>körtvefai</i>	Kovácsóczy István
Marosszék főkirálybírája: ²³	primor <i>uzapannit</i> és <i>makfalvi</i>	Dósa András
királyi biztosa:	gróf <i>nagykárolyi</i>	Károlyi Mihály
királyi biztosa:	<i>szentlászlói</i>	Kamuthy István
főudvarmestere:	gróf <i>jeszeniczei</i> és <i>budetini</i>	Szunyogh Gáspár
udvarmestere:	primor és gróf <i>sárhegyi</i>	Lázár István
udvarmestere:	<i>görgői</i> és <i>toporczi</i>	Görgey Jób
udvarmestere:	gróf <i>gyerőmonostori</i>	Kemény János (Fejedelem)
udvarmestere:	<i>felső és alsószuki</i>	Suky Benedek
étékfogó:	gróf <i>gyerőmonostori</i>	Kemény Péter
titoknoka:		Ormánközy N.
alpohárnoka:	<i>várad</i>	Gargócs István
tisztartója:	<i>kisudvarnoki</i>	Kürthy György
pozsonyi főkamara:	gróf <i>székesi</i>	Bercsényi Imre
szuperintendens:	<i>keservi</i>	Dajka János
hadvezére:	gróf <i>gönczruszkai</i>	Kornis Zsigmond
hadvezére:		Horváth István
csapatvezére:	<i>alsókékedi</i>	Kékedy Zsigmond
csapatvezére:	<i>tarródi</i> és <i>németszecsődi</i>	Tarródy Mátyás
ezredese:	primor <i>homorodszentpáli</i>	Szentpáli János
testőr kapitány:	<i>fiadfalvi</i>	Geréb András
udvari őrsége:	<i>pápai</i>	Pariz Pál
kapitánya:	<i>szacsvai, esztelneki</i> és <i>lécfalvi</i>	Szacsвай Mihály
asztalnoka és kapitánya:	primor <i>nyújtódi</i>	Jancsó Pál
kapitánya:	<i>tépei</i>	Kovács Péter
kapitánya:		Petneházy István
Munkácsi vár főkapitánya:	<i>gelsei</i>	Balling János
Szamosújvár kapitánya:	báró <i>köpcsenyi</i>	Liszi Ferenc
Borosjenő várkapitánya:	<i>kisjenői</i>	Nádudvary János
hadseregben:	báró <i>nagylónyai</i> és <i>vásárosnaményi</i>	Lónyay Gergely
hadseregben:	<i>kézdivásárhegyi</i>	Jancsó János
hadseregben:	primor <i>nyújtódi</i>	Jancsó István és Jancsó Gáspár
hadseregben:	báró <i>magyarbényei</i>	Radák István
hadseregben:	<i>tordai</i> és <i>nagynyédyi</i>	Salánki János
hadseregben:	primor <i>bogárfalvi</i>	Sebesy Ferenc
hadseregben:	gróf <i>osdolai</i>	Kún István

²¹ Bethlen Gábor levelek, vál., bev., jegyz., Sebestyén Mihály, szerk., Benkő Samu, Deák Tamás, Szabó Attila, Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1980. p. 303.

²² Az emeleti erkélyes folyosón az erdélyi reformáció fővédője, Bethlen Gábor fejedelem tekint alá Pázmány csoportjára. Távolabb Lorántffy Zsuzsannának, a sárospataki iskola alapítójának alakja látható.

²³ *Judex regius*: a királybíró. Lásd: Székely Oklevéltár. Új sorozat IV. Székely népesség-összeírások 1575-1627. bev., és jegyz., közléteszi Demény Lajos, Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1998. 32, 492, 516. p.

hadseregben:	primor pávai	Vajna István
hadseregben:	kameneczi, és nemeskosztolányi	Kosztolányi András

Bethlen Gábor célja az igazgatás, kereskedelem, oktatás modernizációja volt. Végző céljaként az egységes magyar királyság önállóságának helyreállítására törekedett. Hatalma gyorsan megszilárdult minden császári vagy szultáni beavatkozás nélkül. Az erdélyi politikát a Habsburgok ellenében vélte érvényesíthetőnek. 1619-ben ezért szövetkezve a cseh rendekkel harcot indított a Habsburgok ellen. Gyorsan elfoglalta Magyarország nagy részét és 1620. augusztus 25-én a besztercebányai országgyűlés királlyá választotta. Fő törekvése a továbbiakban is az erős központi hatalom megteremtése volt. Gyulafehérvári udvara jelentős kulturális központtá vált. Jelleme, esze, ereje, ügyessége és tudományos ismeretei tették naggyá.

Összegzésül tehát, hogy mit jelent Bethlen Gábor jelenléte Európában: „Olyan, mint egy csillag, és nincs asztrológus, aki meg tudná ítélni, csak miután fénye kihuny.”²⁴

Sir Thomas Roe, a konstantinápolyi angol követ tömör összefoglalása Bethlen Gábor erdélyi fejedelem európai minősítéséről ma sem vesztett semmit kifejező erejéből. Azóta, hogy 1613. október 23-án a kolozsvári országgyűlés fejedelemmé választotta, változatlanul élesen eltérő képeket pergetnek róla mindmáig szakadatlanul a lefutott évszázadokban. Már Giovanni Botero Világkrónikájának 1630. évi londoni kiadásában a State of Bethlen Gábor in Transilvania című írása a fejedelem bátorságáról és különleges tehetségéről

²⁴ „... no astrologer can iudge of him till he bee worne out.” ... e Negotiations of Sir Thomas Roe, in His Embassy to the Ottoman Porte, from the Year 1621 to 1628. Ed. by Samuel Richardson. London 1740. 178. Vö.: Kurucz György: Sir Thomas Roe és az erdélyi-lengyel viszony Bethlen Gábor fejedelemsége idején. In: Magyarhontól az Újvilágig. Emlékkönyv Urbán Aladár ötvenéves tanári jubileumára, szerk. Hermann Róbert, Erdődy Gábor. Bp. 2002. p. 63.

²⁵ Giovanni Botero: Relations of the Most Famous Kingdomes and Commonwealths through the World Enlarged with an Addition of the Estates of Saxony, Germany, Geneva, Hungary and the East Indies. Translated

tájékoztatta a világ olvasóit, mert megvédte országát az oszmánok és a Habsburg-ház hatalmával szemben.²⁵

14. kép. Bethlen Gábor emléktáblájának leleplezése marosillyei szülőházán. (Forrás: Jelfy Gyula fényképei.)

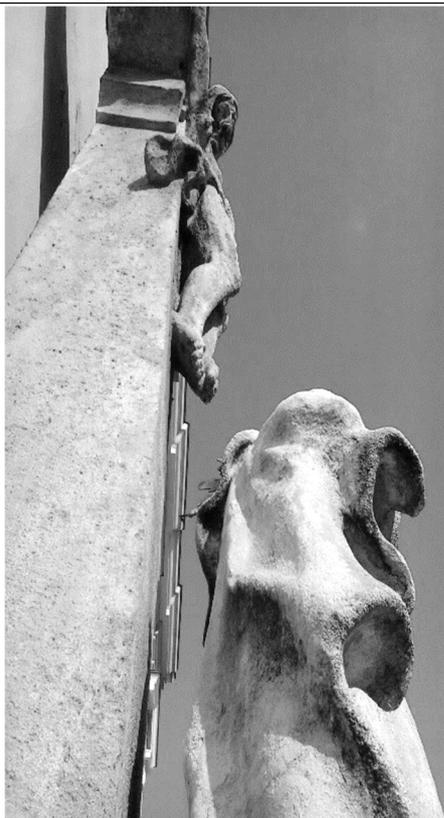
15. kép. Bethlen de Iktár gróf címere.²⁶ Bethlen Gábor fejedelem is e címerrel élt. (Forrás: Bajza: Magyarország címeres könyve I. kötet (A-C).)

Ha Isten velünk kicsoda ellenünk.²⁷

from Giovanni Botero's Relazioni Universali by Robert Johnson. London 1630. Vö.: Gál István: Maksai Péter angol nyelvű Bethlen Gábor-életrajza 1629-ből In: Irodalomtörténeti Közlemények 80. 1976. 2. sz. 223-237. p.

²⁶ Bethlen de Iktár gróf. 107. T. 6. B. István 1623. IV. 14. nyert grófi méltóságot. (Kk. VII. 219.) B. Sámuel, felesége Keresztes Borbála gyermekei: Domokos, Sámuel és Katalin 1742. II. 26. nyert grófi rangot. (Kk. IX. 41. Erd.). Bethlen Gábor fejedelem is e címerrel élt.

²⁷ Si Deus pro nobis. Quis contra nos? Erdély Aranykorának református fejedelme Bethlen Gábor ezt közölte a halála előtti órákban a körülette állóknak. Válasz a Bibliából: Senki

16. kép. Alexandria Szent Katalin plébánia. Budapest. (Forrás: Bakk Erzsébet fotója.)

Felhasznált irodalom:

Advis de Boheme, Hongrie et d'Allemagne, [S. I.], [s. n.], MDCXX [1620] 13. p.

Alsted, Johann Heinrich: *Johannis-Henrici Alstedii encyclopaedia septem tomis distincta*: I. Praecognita disciplinarum, libris quatuor. II. Philologia, libris sex. III. Philosophia theoretica, libris decem. IV. Philosophia practica, libris quatuor. V. Tres superiores facultates, libris tribus. VI. Artes mechanicae, libris tribus. VII. Farragines disciplinarum, libris quinque. *Herbornae Nassoviorum* [Herborn]: [s. n.], M. DC. XXX. [1630]. [6] fol., 2404. p., [62] fol., [4] t. fol., 1 rézmetszetes díszcímlap, 4 fametszetes, illetve szöveges melléklet; fametszetek. (Ld.: App. H. 3001, Régi Nyomtatványok Tára)

Bethlen Erdélye, Erdély Bethlene: a Bethlen Gábor trónra lépésének 400. évfordulóján rendezett konferencia tanulmányai, szerk. Dáné Veronika [et al.] Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2014. 716. p.

Bethlen Gábor és Európa, szerk., Kármán Gábor, Kees Teszelszky, [az ELTE BTK Középkori és Kora Újkori Magyar Történelmi Tanszéke és a Transylvania Emlékeiért Tudományos Egyesület közös kiadványa], Budapest: ELTE BTK Középkori és Kora Újkori M. Történelmi Tansz. - Transylvania Emlékeiért Tud. Egyes. 2013. 387. p.

Bethlen Gábor fejedelem tiszteletére és örök emlékeztetére: kiállítás a marosillyei Veres-bástyában, [összeáll., szerk. J. Dankó Katalin, Tamás Edit, Sebestyén József]. 2. jav. kiad., Déva: Bőjte Csaba, 2015. 50. p.

Bethlen Gábor-Kör alapszabályai, Budapest: Nagy Sándor Nyomdájából, 1902. 15 p.

Bethlen Gábor levelek, vál., bev., jegyz., Sebestyén Mihály, szerk., Benkó Samu, Deák Tamás, Szabó Attila, Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1980. 303, [3] p.

Bethlen Gábor tudósai körében [grafikus] Rakssányi Dezső, [Budapest]: Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Minisztérium, 1914. Budapest: M. Kir. Állami Nyomda, 1 plakát.

Confoederations Puncten Zwischen dem Königreich Hungarn, Böhmen, vnd andern Incorporirten vnd Insinuirten Ländern, so in jtziger Preszburgischen Zusammenkunfft beschlossen. Auch die Articul, so der Bethlen Gabor, im Namen der Vngarischen Landständ, dem Käys. Comiss: zugestellt. In diesem 1620. Jahre. Sine loco: sine typographo, Gedruckt, Jm Jahr, M. DC. XX. [1620.]. 4 fol.

Demény Lajos: Bethlen Gábor székely politikája. (Történelmi Tanulmányok II.), Debrecen: Kossuth Lajos Tudományegyetem Történelmi Intézete, 1993. 23-55. p.

Edictalis Cassatio (Sacratissimae Caesareae, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, etc. Regiae Majestatis), Iniquae, Praetensae, & ipso Iure nullae Electionis, Gabrielis Betlen, in Regno Hungariae. Nec Non Actorum Omnium, Tractatorum, et Concluserum in Conventu Posoniensi et Novizoliensi, Annullatio, Viennae Austriae [Wien]: sine typographo, Anno M. DC. XX. [1620.], [8] fol.

Expeditionis in vtramque Austriam & Bohemiam. Ephemeris qua brevissime et verissime describitur quicquid (secundum pacificationem ad Vlmam inter Catholicos & Protestantes Imperii VII. Viros, Principes, et Ordines factam) in provincia supra et infra Anassum et reliqua omni Austria atque Bohemia gestum est ... quatuor tabulis aere eleganter descriptis ... exornata, cum chorographica membrana...., Monachii [München]: Impensis Raphaelis Sadeleri, Serenissimi Boiorum Ducis Chalcographi, M.DC.XXI. [1621]. [4], 111, [1] p., [4] tfol.

Histoire Générale de la Rebellion de Bohême contenant la vie et exploits de guerre du Comte de Buquoy, General des armées Imperiales, iusques au iour de sa mort deplorable. La guerre mence en Hongrie contre Bethleen Gabor, Prince de Transylvanie. Les Traictez faits avec l'Emperevr, Bethleen Gabor, et les Princes Estats de l'Empire, par l'entremise de Messieurs les Duc d'Angoulesme, de Béthune et Préaux, Ambassadeurs Extraordinaires de Sa Majesté Très-Chrestienne en Allemagne...l'an 1617. Paris [Paris]: chez Iean Petit Pas, M. DC. XXIII. [1623]. [20], 949, [30] p.: ill., 1 rézmetszet, 2 kihajtható fametszetes kép. (Ld.: App. H. 804, Régi Nyomtatványok Tára)

Kazinczy Ferenc: Erdélyi levelek. II. Kolozsvár, 1944. 98. p.

Keserüi Dajka János [et al.]: A fejedelem 1613-1629, bev., Makkai László, (Erdély öröksége), Budapest: Franklin, [1941]. 144. p.

Krankovics Ilona: Bethlen Gábor fejedelem érmei: Déri Frigyes numizmatikai gyűjteménye, (A Déri Múzeum és gyűjteményei), Debrecen: Déri Múzeum, 2016. 31. p.

La grande et hevreuse Victoire obtenve par le Conte de Bvsqvoy, contre les gens de Bethleem Gabor, qui venoient avec secours de quatre mille soldats, pour deffendre la ville de Neuheusel...., A Bruxelles: chez Ferdinande de Hoyemaeker Imprimeurjuré, 1621. 8 p.

Lettre De Betlehem Gabor Ov Gabriel, Au Roy De Tartarie, Translatee d'Aleman en François. Item Vne Brieve Et Veritable Relation de ce qui s'est passé en Poloigne, depuis le premier de Septembre iusqu'au present, Sine loco: sine typographo, Imprime

le troisieme Decembre, M. DC. XXI. [1621.] Avec permission. [8] fol.

Lettre d'un grand, a vn sien amy, svr la defaite Generale, de l'armée du Duc de Tilly, Par le Roy de Dannemarck, accompagné de Bethlem - Gabor, qui la joint, avec la mort dudit Duc de Thilly, de son Nepueu, et de deux des Principaux Chefs de son armée. A [Paris]: Par Edme Tovchard, M. DC. XXV. [1625]. 6. p.

Le triomphe amirable observé en l'aliance de Bethleem Gabor Prince de Transiluanie, avec la Princesse Catherine de Brandebourg. Ensemble les magnifiques presens enuoyez de la part de l'Empereur, du Roy d'Espagne, de l' Euesque de Cracouie, et autres Princes d' Allemagne et celuy du grand Turch enuyé par vn Bacha. Traduit d'Allemand en François, A Paris: Chez Jean Martin, ruë de la vieille Bouclerie, à l' Escu de Bretagne, M.DC.XXVI. [1626]. 14. p.

Magyarhontól az Újvilágig. Emlékkönyv Urbán Aladár ötvenéves tanári jubileumára, szerk. Hermann Róbert,

Erdődy Gábor, [Budapest]: Argumentum, 2002. 320 p., [1] t. fol.

Makkai Ernő: Bethlen Gábor országalkotó politikája, 2. kiadás, Budapest: Pátria Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1929.

Makkai Ernő: Bethlen Gábor országalkotó politikája, utószót Filep Tamás Gusztáv, Budapest: Lucidus, 2013. 121. p.

Makkai Sándor: Egyedül: Bethlen Gábor lelki arca. (Erdélyi Szépművészeti Társaság, IV.), Kolozsvár: Erdélyi Szépművészeti Társaság, 1929.

Megyericsy Béla: Keresztyén Magyarország és a Magyar Kálvinszövetség, Budapest: Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai R.-T., 1920. 16. p.

Molnár Dávid: „...az nagy tengerből való folyóvíznek sebessége...”: kolozsvári unitárius levéltári dokumentumok és nyomtatványok gyűjteménye Bethlen Gábor és I. Rákóczi György fejedelmek korából, 1613-1648, (A Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai), Kolozsvár: M. Unitárius Egyház, 2015. 504. p.

Móricz Zsigmond: Erdély, Budapest: Európa, Debrecen: Alföldi Ny., 1992. 3. köt.

Oratio apologetica pro serenissimo Gabriele Bethleno. ab Dorotheo Plosario, Posonii [!]: Excudebat Petrus Pazman, sumptibus Nicolai Eszterhazii, 1624. 32 p.

Óváry Lipót: Bethlen Gábor diplomáciai összeköttetéseiről: tanulmány az Oklevéltár Bethlen Gábor diplomáciai összeköttetéseire c. munkájához, (Értekezések a történelmi tudományok köréből), Budapest: Akadémia, 1888. 86. p.

Pray, Georgius: Gabriellis Bethlenii Principatus Transsilvaniae coaevis documentis... 1-2. köt., Pest, 1816. I. 311. p., II. 229. p.

A protestantismus jelentősége Magyarországon a "Bethlen Gábor Kör" és a Ref. Theol. Akadémiai Önképzőkör reformáció emlékünnepe elmondotta Sztehlo Kornél. Budapest: Toldi Lajos Bizománya, [1909], 13, [1] p.

Regni Hungariae Occupatio. Kurtze summarische doch gründliche Relation, von dem Fürsten in Siebenbürgen, Bethlehem Gabor, wie Ihre Fürstliche Durchl. unversehens, und wider aller Menschen Gedancken, dess Königreichs Hungarn sich bemächtigt, und die Königliche Cron zu Pressburg zu seinen Händen bekommen, unnd was darüber vor Scharmützel vorgangen, [S. l.], [s. n.], Gedruckt im Jahr Christi 1619. [8] fol.

Representation des occurrences d'Allemaigne, Boheme, Moravie, Austriche et Hongrie, par lettres écrites du 9. et 10. d'Octobre 1619. [S. n.], [s. l.], MDCXIX [1619], 8 p.

Rugonfalvi Kiss István: Az erdélyi fejedelmek nemzeti politikája, (Bethlen-könyvtár), Budapest: Bethlen Gábor Irodalmi és Ny. Rt., 1927. 105, [3] p.

Rugonfalvi Kiss István: Iktári Bethlen Gábor erdélyi fejedelem, (Bethlen-könyvtár), Budapest: Bethlen Gábor Irodalmi és Ny. Rt., 1923. 108 p., 1 t.

Sechs unterschiedliche, hochwichtige und erhebliche Schreiben und Bedencken. I. Kön. May. in Böhmen General Mandat an alle der Cron Böhmen Lehenleut abgangen. ... IV. Gründlicher und warhaffter Bericht, was massen ... Gabriel Bethlen ... zum König in Ungern erwöhlt und aussgeruffen. ... Alles auss glaubwürdigen Missiven an Tag gebracht und dem teutschen altcatholischen ... Leser zur sonderlichen Nachrichtung in Truck verfertigt, [S. l.], [s. n.], 1620. [1] 53. p.

Székely Oklevéltár. Új sorozat IV. Székely népesség-összeírások 1575-1627. bev., és jegyz., közléstesi Demény Lajos, Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1998. 868. p.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fehérvári síremléke és alapítványai, (Értekezések a történelmi tudományok köréből), Budapest: Akadémia, 1884. 21, [1] p.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fejedelem trónfoglalása, (Értekezések a történettudományi osztály köréből) Pest: Akadémia, 1867. 74, [2] p.

Tasnádi Nagy András: Az élő Bethlen Gábor. (Bethlen Gábor könyvtár), Budapest: Bethlen Gábor Szöv., 1943. 38, 2 p., 2 t.

Trócsányi Zsolt: Habsburg-politika és Habsburg-kormányzat Erdélyben 1690-1740, (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai III. Hatóság és hivataltörténet 8.) szerk., Ember Győző, Budapest: Akadémia Kiadó, 1988. 476. p.

Folyóiratok

Áldásy Antal: Az anabaptisták kiváltság-levele [1622]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1892. 15. évf. 2. szám. 367-370. p.

Barabás Domokos: Bethlen Gábor 1620-iki hadjárata és a székelyek. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1887. 10 évf. 1. szám. 195.

Barabás Domokosi: Oklevelek Erdély történetéhez Udvarhelymegye levéltárából [1615-1676]. 1-3. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1889. 12. évf. 1. szám, 119-142.; 354-371.; 1893. 16. évf. 4. szám. 648-672. p.

Barabás Domokos: Pár adat a tatár rabok történetéhez [1662-1663]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1888. 11. évf. 3. sz. 603-605. p.

Barabás S[amu]: Adatok Homonnai György támadása történetéhez [1616]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1885. 8. évf. 4. sz. 804-808. p.

Barabás S[amu]: Bethlen Gábor és István osztozása [1600]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1890. 13. évf. 3. sz. 560-562. p.

Barabás Samu: Geneológiai följegyzések [1437-1620]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1884. 7. évf. 4. sz. 777-782. p.

[Barabás Samu] B. S. néven közli: Adatok a nagy-enyedi ref. főiskola történetéhez [1571-1675]. In: Történelmi Tár, Budapest:

MAGYAR TÖRTÉNELEM

A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1890. 13. évf. 1. sz. 179-185. p.

Barabás Samu: A Székely Krónika. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1880. 3. évf. 4. sz. 633-648. p.

Barabás Samu: A Thurzók levéltárczájából [1618-1625]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1881. 4. évf. 4. sz. 706-726. p.

Barabás Samu: Székely oklevéltár 1219-1776. Történelmi Tár. Új folyam, szerk.: Komáromy András, Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1934. V-XXXIII., 1-490. p.

Barabás Samu: Zrínyi György birtokainak fölbecslése [1592]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1895. 18. évf. 2. sz. 329-357. p.

Beke Antal: Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvárról [1246-1819]. 1-5. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1889. 1-ső közlemény, 12. évf. 3-4. sz. 555-587., 753-772., 1890. 3-dik közlemény, 13. évf. 1. sz., 130-154., 360-366., 1891. 14. évf. 1. sz. 109-138. p.

Beke Antal: Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvárról [1300-1773]. 1-4. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1895. 18. évf. 1. sz., 230-259.; 1895. 18. évf. 3. sz., 409-432.; 1895. 18. évf. 4. sz., 630-652.; 1896. 1895. 19. évf. 1. sz., 45-62. p.

[Dézsi Lajos] D. L. néven közli: A nagy-enyedi Bethlen-collegium rectorának kötelessége [1709]. In: Történelmi Tár. Új folyam, szerk.: Komáromy András, Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1900. 4. sorozat, 1. kötet 466-467. p.

Diváld József: A körömczi pénzverdeből. A Bethlen Gábornak kiszolgáltatót, készpénz, arany és ezüst jegyzéke, 1619-ben. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1879. 2. évf. 3. sz. 601-607. p.

Érdy János: Éremtani egyveleg. I. Tallérok. II. Bethlen Gábor néhány éremtani okmánya, In: Magyar Történelmi Tár, Pest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya' 1875. 20. 277-288. p.

Fehérpataky László: Bethlen Gábor portai ajándéokra szánt vásárlásai 1620-ból. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1878. 1. évf. 3. sz. 678-679. p.

Fraknoi Vilmos közli: Bethlen Gábor és IV. Keresztély dán király. (1625-1628.) In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1881. 4. évf. 1. sz. 98-113. p.

Gál István: Maksai Péter angol nyelvű Bethlen Gábor-életrajza 1629-ből, In: Irodalomtörténeti Közlemények 80., 1976. 2. sz. 223-237. p.

Gergely Sámuel: Bethlen Gábor levelei feleségéhez Károlyi Zsuzsánnához [1621]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1882. 5. évf. 1. sz. 124-133. p.

Gergely Samu: Adalék "Bethlen Gábor és a porta" című közleményhez. 1-3. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1882. 5. évf. 3. sz. 434-469.; 1883. 6. évf. 1. sz. 131-154.; 1883. 6. évf. 4. sz. 609-644. p.

Kiss István: A Léczfalvi Gyárfás család levelesládájából [1586-1620]. In: Történelmi Tár. Új folyam, szerk.: Komáromy András,

Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1901. 2. évf. 2. sz. 294-299. p.

Komáromy András: Adatok Bethlen Gábor történetéhez [1611]. In: Történelmi Tár, Budapest: A 'Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1899. 22. évf. 2. sz. 712-716. p.

Kováts László: Bethlen Gábor rendelete a miskolcziakhoz [1620]. In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1898. 21. évf. 4. sz. p. 723.

Lukinich Imre közli: Bethlen Gábor uralkodása történetéhez [1615-1630]. In: Történelmi Tár, Új folyam, szerk.:

Komáromy András, Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1908. 4. sorozat 9. kötet, 227-247. p.

Makkai Domokos: Bethlen Gábor biztosító és adomány-levele a lippai vitézeknek [1627]. In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1888. 11. évf. 3. sz. 598-603. p.

[Pettkó Béla] -ó -a. néven közli: Bethlen Gábor második házasságához adatok [1625, 1626]. In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1883. 6. évf. 1. sz. 204-208. p.

Pettkó Béla: Kik tették le a hűségüket Bethlen Gábornak, In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1887. 10. évf. 2. sz. 243-252. p.

Szabó Károly: Bethlen Gábor fejedelem politikai levelezése. [1613-1617.] 1-3. In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1880. 3. évf. 3. sz. 444-489.; 3. évf. 4. sz. 707-740.; 1881. 4. évf. 2. sz. 114-138. p.

Szabó Károly: Bethlen Gábornak és nejének Károlyi Zsuzsánnának levelezése [1620-1621] In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1879. 2. évf. 2. sz. 201-218. p.

Szabó Károly: Bethlen Gábor sajátkezű följegyzése [1608]. In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1882. 5. évf. 1. sz. p. 207.

Szabó Károly: Bethlen Gábor születési házának emléke [Illye, 1629]. In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1882. 5. évf. 3. sz. 585-586. p.

Szabó Károly: A gyula-fehérvári Bethlen-féle főtanoda szervezeti szabályzata, In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1879. 2. évf. 4. sz. 797-805. p.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor fejedelem uralkodásának történetéhez [1613-1629]. 1-3. közlemény, In: Történelmi Tár, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottmánya', 1879. 2. évf. 2-4. sz. 219-261.; 429-465.; 742-786. p.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor levelei, 1. közlemény, 1885. 8. évf. 2. sz. 209-256. p.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor levelei, 2. közlemény, 1885. 8. évf. 3. sz. 431-480. p.

Szilágyi Sándor: Bethlen Gábor levelei, 1. közlemény, 1885. 8. évf. 4. sz. 623-673. p.

Vasárnapi Ujság 5. évf. 14. sz. 1858. április 4.

FRIEDRICH KLÁRA

A zilahi rovásfeliratos Tuhutum emlékmű története

Első rész

Alapgondolat Fadrusz János szobrászművéstől:

„Írhat itt Magyarországon akárki holtig bántalom nélkül akármit, akármilyen betűvel, vagy akármilyen betűről, legyen az görög, latin, örmény, orosz; de merjen csak magyar betűről írni, okvetlenül meghurcolják, kigúnyolják és pedig vizsgálás nélkül, a fő dolog az: hogy rögtön le! ...mert nem a világpolgárság a nemzet ereje, hanem a nemzeti erők fejlesztése... Hát mondjanak, a mit akarnak, lásson ki-ki a maga útjára, de ha itt mindenki tehet, a mit akar, bántalom nélkül, akkor én is megkövetelem magamnak azt a jogot, hogy mint magyar ember a magyar őskort kutathassam, és a míg lélek lesz bennem kutatom is, de nem szócsatákban, hanem az életben.”

(Budapesti Hírlap, 1902. dec. 31, 358. szám.)

Tartalomjegyzék

Első rész:

1. Két emlékmű Zilahon
2. Somogyi, a fekete bárány
3. A nagy hármas: Fadrusz, Király, Tar
4. Az emlékmű avatása
5. Milyen madár a zilahi turul?
6. Az Akadémia felháborodik és Bizottságot hoz létre
7. Tar Mihály és fia vallatása – megfélemlítés

Második rész:

8. Négy temetés, alságos koszorúkkal
9. Ami nem fáj sem a korabeli lakájmédiának, sem az Akadémiának
10. A Tuhutum emlékmű romjai
11. Feltámadás – a turul visszazáll

12. Zilah város nevének eredetéről
13. Táltos ének – rovásírással
14. Szakirodalom, Jegyzetek

1. Két emlékmű Zilahon

1902. szeptember 18-a emlékezetes nap volt mind Zilah város polgárai, mind felvidéki származású nagy szobrászművésznünk, Fadrusz János életében. Ezen a napon az ő két gyönyörű, a Kárpát-medencei műalkotásokat gazdagító szobrának avatása történt.

Wesselényi-szobor.
Üdvözlő Zilahról.
Seres Samu kladása, Zilah.

Fadrusz János: Wesselényi Miklós szobra (Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/01/02/zilah/>)

Az egyik annak állít emléket, amikor báró Wesselényi Miklós 1848-ban felszabadítja jobbágyait. Szoborsors: 1935-ben a románok lerombolják, talapzatáról bivalyokkal elhúztatják a gyönyörű, szintén Fadrusz tervezte kovácsoltvas kerítéssel, lámpásokkal együtt. 1942-ben a bécsi döntés után újból felállítják, a kovácsoltvas kerítés és

a lámpások nélkül, mert azok eltűntek. 1945 után több évre körüldeszkázzák. 2020-ban javítják, felújítják, a kerítés a lámpásokkal azonban még mindig nem került elő.

De itt most ebben a sorozatban a másik Fadrusz alkotás kap főszerepet, a Tuhutum emlékmű, mégpedig rovásfeliratai miatt. Tuhutum (Tétény) a hét vezér egyike, Anonymus Gesztájában is többször szerepel. A 22. részben írja Anonymus, hogy Tuhutum és fia, Horka elértek Zilahig, majd tovább haladva csatlakoztak Szabolcshoz és Tas-hoz. A szobor tehát annak az időszaknak állít emléket, amikor Tuhutum vezér Zilahban tartózkodott.

2. Somogyi, a fekete bárány

Az emlékmű rovásfeliratainak története azonban jóval a felavatása előtt kezdődött, mégpedig 1870-ben. Ebben az évben Somogyi Antal (1811 - 1885), a régi könyvek gyűjtője, a szatmári 12 pont szerzője, 1849-es halálraítélt hazafi, Bécsben megvette Cicero (római filozófus, író, Kr. e. 106 - Kr. e. 43) egy 1582-ben kiadott művét.

Somogyi Antal ebben a 16. századi könyvben a jegyzetelésre szánt üres lapokon 80 rovással írt „hegedűs éneket”, regösök, táltosok verseit találta, amelyek Hunortól, Magyartól a mohácsi vészig őseinkről, a vezérek koráról, Árpád-házi királyainkról szólnak és még néhány verset a 16. vagy 17. századi Komáromi Énekes Könyvből is.

Kova Áron diák írása a Cicero kódexben: Erdélyről (részlet Mandics György könyvéből)

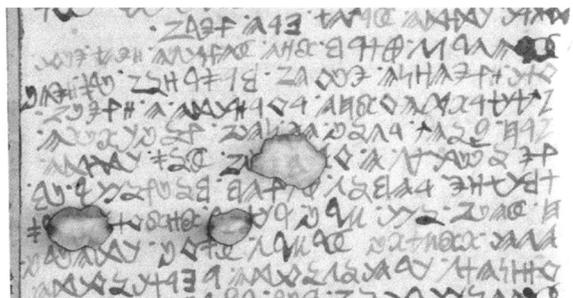
A regösök nevei: Hátszegi Pál, Zalai Péter, Székely Lajos, Pécsi Vitéz Mihály. Több vers alatt csak H betű van, ami a

Hegedűs szót jelenti. Ezeket az első bejegyzés szerint a Halom nemzetségű Kova Áron diák gyűjtötte és írta bele rovással a Cicero kötetbe, ezért Somogyi elnevezte Kova Áron könyvének.

A verseket Somogyi Antal átírta latin betűre és 1873-ban Aradon kiadta Régi magyar énekek címmel. Ezek között már szerepel az a hat táltos ének, amely majd Fadrusz János pogány oltárára kerül, bár nagy szobrászunk nem ebből a kötetből ismerte meg ezeket.

Miután a magyar művelődéstörténet egy fontos emlékééről volt szó, a Tudományos Akadémia nyelvvel és irodalommal foglalkozó egyes képviselői azonnal ráfogták az 1848-as hősré, hogy ő hamisította, írta be a rovásos részeket a Cicero Kódexbe. Somogyi még több rovásbeírásos könyvet gyűjtött össze, ezeket a névrokona, Somogyi Károly püspök által alapított szegedi könyvtárnak ajándékozta. Mandics György foglalkozik feldolgozásukkal, már öt kötete jelent meg erről.

Annak a könyvnek a címe, amelyből Fadrusz János a hat táltos éneket vette: Karacsay Kódex. Ez is Somogyi Antal rovásbeírásos gyűjteményéhez tartozott. Két 16-17. századi jogász könyvébe befűzött üres jegyzetlapokra írták, 68 oldalon 54 verset.

Karacsay Kódex: az Erdélyről című táltos vers részlete (Mandics György könyvéből)

Somogyi ezt a könyvet Karacsay Clemence erdélyi grófnőnek ajándékozta 1884 táján, mivel gyakori vendég volt nála és férjénél, lovag Rodakowsky József,

nyugalmozott cs. és kir. lovassági tábornoknál.

3. A nagy hármas: Fadrusz, Király, Tar

A Karacsay kódex később Dadai Király Pálhoz került. Ő több neves gimnázium, majd a Budapesti Állami Tanítóképezde magyar nyelv és irodalom tanára volt és a rovásírás tisztelője, kutatója, leleteinek gyűjtője. 1888 márciusában az Országos Régészeti és Embertani Társulat gyűlésén bemutatta rovás gyűjteményét, többek között a Karacsay grófnőről elnevezett könyvet is. Elmondta, hogy a benne lévő rovásírás több kéz munkája, nyelvezete 16-17. századi, sok ősmagyar szóval.

Fadrusz János, aki a Tuhutum emlékmű pogány oltárára szöveget keresett, először Anonymus leírását akarta rávésetni, amikor Tuhutum átkel a Meszes hegység hágóján (Szilágymegye). Megismerve a Karacsay kódexet, megkereste Király Pált, és a kódexből választott hat éneket.

Czirják Károlytól, a maroshévízi Urmánczy Nándor Egyesület elnökétől megkaptam Hegyesi Vilmos kolozsvári hírlapírónak a Magyar Polgár-ban 1902. szeptemberi 24-én közölt cikkét, ebben Fadruszt idézi: „Kerestem tehát olyan ódon betűformákat, amelyek legjobban illenének a régi történethez. Kerestemben akadtam rá Király Pál ősmagyar gyűjteményére, és a Karacsay Kódex gyönyörűsége, régi hegedűs énekeire...”

A Fadrusz János által kiválasztott hat táltos éneket a Somogyi Antal által 1870-ben vásárolt Cicero kódex és a későbbi Karacsay Kódex is tartalmazza rovásírással. A két megjelenés között több kisebb különbség van. A Cicero kódexben a verseknek külön sorban álló címe van a következő sorrendben: TÚZRÜL, FÖLDRÜL, VÍZRÜL, LEBEGŐRÜL (Levegőről), ISTENRÜL, ezek egymás után, majd kb. 10 verssel később

az ERDÉLYRÜL. Továbbá a Cicero kódexben az ERDÉLYRÜL c. ének négy sorral hosszabb, mint a Karacsay kódexben.

A Karacsay Kódexben a versek külön cím nélkül a következő sorrendben jelennek meg: ISTENRÖL, TÚZRÖL, FÖLDRÖL, VÍZRÖL, LEBEGŐRÖL (Levegőről), majd nyolc oldallal később az ERDÉLYRÖL. Egy másik különbség, hogy a Cicero Kódexben a táltos neve: Kátár, a Karacsay Kódexben Kádár. Ez is bizonyíték, hogy nem Somogyi hamisította a szövegeket. Mivel az eredeti forrásban, a Magyar Énekek-ben is Kátár van, bizonyára ez a helyes. Szerintem ez a Kátár, azonos Kattar kánnal, aki a Tárih - i Üngürüszen Hunor rokona és fővezére.

Itt most csak az Erdélyről c. versből másolok részleteket, ahogyan a <http://turulzilah.fw.hu/> honlapon megjelent.

„Hallgass fiam, öreg hegedűstül régi éneket, kit Erdélyről éneklek.

Magyarok nagy régen Szčitiábúl közül akarátul el-eredének,

Száz nyolc ágon le-ültek Dontónél, de onnat-is el-kelenek

(mint-) Hogy Turul intire Álmos a fejedelem mondotta: nem ez helenk; ott van Átila örökiben nagy legelet bőviben, havas hegyeken tulnan,

Lelik ott szép rakonaikot; maradtanak egyembe;

Nevezik Tuhutumot fő-vajdának mendenek nagy örültire.

Mend szereti vala, (mint-) hogy erős vitéz vala,

Mend-is védheti vala, hada ig sok nagy népe vala

Ezen-képen lén Tuhutum erdéli vajda.”

Fadrusz János tehát kiválasztotta a Tuhutum emlékműre a hat táltos verset a rovással írt Karacsay Kódexből. Mégsem a kódex rovásbetű formáival kerültek a versek a szoborra.

Itt lép színre a harmadik főszereplő, Tar Mihály. A Békés megyei Csorváson* született 1851-ben és 1938-ban hunyt el Omoron. Temes vármegyei, omori gazdálkodó, a rovásírás ismerője, korabeli terjesztője. Szerette a könyveket, Omoron

rajta és a papon kívül nem sok embernek voltak könyvei.

*Több forrásban a csorvási születési hely van. A Történelmi és Régészeti Értesítő 1902-ben Temesváron kiadott kötetében, a Tarral készített jegyzőkönyv alapján Békés-Gyulán született 1851. január 27-én. Vallása: Evangélikus református. (Az adatért köszönet Varga Mártának)

1901 decemberében Sinoros Szabó Sándor, Király Pál növendéke a Tanítóképzőben, a karácsonyi szünet idején Omorra utazott, hogy meglátogassa a református tanítót és érdeklődött, hogy vannak-e régi könyvei valakinek a faluban.

Tar Mihályhoz mentek, akinek könyvesládájában sok régi könyv és újság volt felhalmozva, pl. a kun Miatyánk, kun betűkkel. Ekkor mutatta meg a rovásírást is Sinoros Szabónak, mondván, hogy azt atyjától, nagyatyjától tanulta. Sinoros kért egy rovás ábécét és hazatérve, átadta Király Pálnak, aki 1902 májusában rovásírásos levelezésbe kezd Tar Mihállyal.

Király és Fadrusz elhatározzák, hogy nem a Karacsay kódex gömbölyded, nehezen vésethető betűi kerülnek az emlékműre, hanem Tar egyenes szárú betűi. Ezért a Karacsay kódex rovásbetűit Király Pál átírja latin betűre és augusztus 10 -én Omorra utazik Tarhoz. Sok régi szittyai írást visz neki és a Karacsay kódexből a latin betűre átírt 6 táltos éneket. Ebből kettőt Mihály, négyet a fia, István a juhász elődeiktől tanult betűkkel írták vissza rovásra, így ezt vésette Fadrusz a Zilahon felállítandó Tuhutum emlékmű talapzatára.

4. Az emlékmű avatása

A már említett Wesselényi szoborral együtt, 1902 szeptember 18-án avatták fel Tuhutum, azaz Tétény vezér rovásos, turulos emlékművét. Öt év telt el azóta, hogy 1897. július 1-én Fadrusz János aláírta a szerződést a Wesselényi szobor elkészítésére, továbbá

vállalta, hogy ingyen elkészíti egy millenniumi emlékmű tervét és a kivitelezéssel kapcsolatos feladatokat. Ebből a felajánlásból született a zilahi Tuhutum emlékmű, amelyet Fadrusz pogány oltárnak nevezett.

Az emlékmű a Királyi Törvényszéki Palota elé került egy frissen kialakított parkba, ezt a helyet Szikszai Lajos alispánról, 1848-as forradalmárról, királyi tanácsosról nevezték el, aki 1896-ban javasolta egy millenniumi emlékmű létrehozását. A Törvényszéki Palotáról 1907-ben készült fényképen szépen látszik a szobor elhelyezése.

Az emlékmű leírása: a bronzból készült madár szobra egy négyzetes alapú, felfelé keskenyedő oszlopon áll (obeliszk). A madár alatti részen dombormű fut körbe szalagszerűen. A madár előtti részlet Tuhutum – Tétény vezért ábrázolja, amint lándzsáját a honfoglalás jelképeként a földbe üti. A két oldalsó dombormű magyar harcosokat ábrázol. A hátsó részlet magyaros díszítésű, tulipánokkal vagy gránátalmákkal.

Ezek alatt van mind a négy oldalon a hat táltos ének a Karacsay kódex-ből. Ezek alatt mind a négy oldalon két-két lándzsán lókoponya van. Az egész emlékmű három és fél – négy méter közötti magasságú.

Az avatásokról készült régi fényképeken látható, hogy mindkét szobornál szívmengetően hatalmas tömeg van. Ezen a napon, tehát 1902. szept. 18-án Fadrusz Jánosnak egy írása is olvasható volt a Szilágy c. hetilapban, ebből egy fontos mondat: „Kitudódott, hogy a rovás – írás nem csak emlék, de való eleven kincse a nemzetnek s még maig is él a magyar nép között és hibátlanul föntartja eleink ősi kulturáját.”

5. Milyen madár a Zilahi turul?

Itt a szobor leírásánál szeretnék kitérni a madár fajtájára.

A magyarok turulmadarát általában a kerecsensólyommal azonosítják. Kézai Simon a 13. században írta, hogy „Etele (Attila) király címere, amelyet pajzsán szokott hordani, egy madárhoz hasonlított, amelyet a magyarok turulnak hívnak, fején koronával. Különbözik a hunok is, egész Géza herceg koráig (Géza fejedelem), amíg maguk közösen kormányozták magukat, ezt a címet viselték harcban.” A Képes Krónikában Attilát, Álmost, Árpádot turulos pajzzsal ábrázolják.

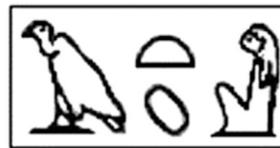
Szakács Gábor újságíró, rovásírás kutató beszélgetést készített Dr. Déri Jánossal a hortobágyi Madárkórház alapítójával és igazgatójával. Egyik kérdése: „A kerecsenről azt tartják, hogy az ősmagyarok szállásterületein honos. Igaz lehet?”

Dr. Déri János válasza: „A mondabeli turulmadár az altáji kerecsen... A mondára visszatérve, a kerecsen Ázsiában mindenütt megtalálható, ahol füves puszták vannak. A Kárpát-medencétől nyugatabbra, északabbra, délebbre viszont nincs, elterjedési területe valóban itt ér véget”. (Vadmadarak kórháza, Magyar Demokrata, 2015. július 1.)

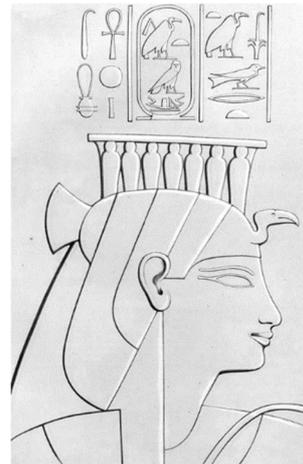
Fadrusz János madarának fajtája sok fejtörést okozott, többen a saskeselyűnek határozzák meg, a Turul visszaérkezése Zilahra c. filmben is ez hangzik el. Valóban keselyű, de miért választotta Fadrusz ezt a változatot sólyom helyett? Erre egyik tanulmányában találtam választ, amely a szoboravatás évében, az 1902-es év végén jelent meg a Budapesti Hírlap december 25-i számában.

Fadruszt nagyon érdekelte a rovásírás eredete, rokonsága. Olaszországi útja alatt alaposan foglalkozott a régi etruszk területek felirataival, másolta, rendszerezte őket, ennek alapján állapította meg az etruszk és a magyar rovásírás rokonságát. Kereste a közös őst és ezt az egyiptomi hieroglif írásban találta meg. Ebből következően Egyiptom ősi

műveltségével, ősi isteneivel is foglalkozott. Az egyiptomi anyaistennőt, Mut-ot keselyűként is ábrázolták. A keselyű Mut jelképe. Mut nevének hieroglif jele egy keselyű; ez a jel – ahogyan a Mut név – anyát is jelentett egyiptomi nyelven. Egyúttal az A hang hieroglif jele is egy keselyű. Ezt írja a Mitológiai Ábécé: Az Ámon-Ré isten feleségéként tisztelt MUT istennő...a Nap anyjaként is szerepel. Eredeti alakját a nevét jelentő keselyű személyesíti meg.” (1970/101.)

Mut neve hieroglif írással, a keselyűvel

Más nevezetes anyák ábrázolásánál is használták a keselyű hieroglifát és jelképet. III. Amenhotep jelentős fáraó édesanyja, Mutemwia királyné képén hieroglifaként (a felső sorban két keselyű) és fejdiszként is megjelenik.

A kép forrása:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Vulture-Mut_\(hieroglyph\)#/media/File:Mutemwiya.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Vulture-Mut_(hieroglyph)#/media/File:Mutemwiya.jpg)

Mindez nem zárja ki, hogy Fadrusz madarát, ahogyan azt már megszoktuk és megszerettük, továbbra is Zilahi turulnak nevezzük.

Még hozzáteszem, hogy mivel az A hang hieroglif jele egy keselyű, Fadrusz János a rovás A betűt ebből vezette le. Valóban jól vette észre, a keselyű erős csőre és hosszú nyaka A rovásbetűt formáz. Kutatásaim szerint azonban a rovásbetűk már a Tordos-Vinca műveltségben, az újkőkorból léteztek, tehát az egyiptomi írásnál jóval korábban, de ez a tanulmány most nem erről szól.

Feltűnő Mut anyaistennő neve és a német Mutter (anya) szó közötti hasonlóság is. Ennek bővebb kifejtése szintén nem ide tartozik.

6. Az Akadémia felháborodik és Bizottságot hoz létre

Fadrusz János megállapításának, hogy a rovásírás „még máig is él a magyar nép között és hibátlanul fönntartja eleink ősi kultúráját”, sajnos nem mindenki örült, hiszen így veszélybe került az írástudatlan, nomád, nyershúst a lova hátáról evő, nyelvét a finnugorságtól elcsenő, besenyőktől a Kárpát-medencébe üldözött magyarság akadémiai teóriája. Az emlékmű avatás hatására ugyanis nagyon megnőtt régi írásunk iránti érdeklődés, sokan kezdtek rovás emlékek felkutatásába.

A lelkes hangulatot Tóth Béla újságíró (1857-1907) törte meg, aki az Akadémiáig futott árulkodva és vizsgálatot követelve a „nagy kavarodás, félrevezetett közönség, mesterségesen szított lelkesedés, szégyenletessé fajuló ügy” miatt. Ez a Tóth Béla már egy 1899-ben megjelent, Magyar ritkaságok c. sok tévedést tartalmazó könyvében is kirohant több rovás emlékek ellen, hamisítványnak nevezve azokat. Különösen Somogyi Antalt bírálta, sületlenségnek nevezve a Somogyi által kiadott Régi magyar énekek-et, amely eredeti forrása volt a Tuhutum emlékműre vésett verseknek. Lázás állapotú elmeszüleménynek nevezi Somogyi egyik írását, halála után is gyalázva az 1848-49-es halálraítéletet.

Ez egyúttal a támadások gyökere, oka, hiszen a Habsburgok nem tűrhették, hogy egy általuk veszélyesnek és halálra ítélt embernek még elhunyt után is, bármilyen köze legyen az ünnepléshez. Az avatásra összegyűlt sok jó magyar ember lelkesedése is felszította amúgy is örökösen parázsló gyanakvásukat. A Tudományos Akadémia nyelvészettel foglalkozó részlege pedig kapva kapott a magyar ősiség elleni támadás lehetőségén.

Fadrusz, Király és Tar tevékenysége világossá tette, hogy a rovásírás él a magyar nép között és bizonyítja régi műveltségünket. Ez a tény úgy megrémítette az Akadémia főtitkárát, Szily Kálmán fizikust, hogy hivatalos bizottságot hozott létre bizonyítékok gyűjtésére és annak kivizsgálására, hogyan történhetett meg ilyesmi. A bizottság tagjai közé Fadrusz Jánost és Herman Ottó természettudóst is beválasztották, továbbá a következő akadémiai levelező tagokat: Szilády Áron törökös nyelvész, ifj. Szinnyei (Ferber) József finnugrista nyelvész, Katona Lajos néprajzkutató, Szilasi (Sonnenfeld) Móric finnugrista nyelvész. Először a Fadrusz János által a Szilágyi hetilapban említett három bizonyítékot vizsgálták meg.

1. Kozma Andor, aki Fadrusz János barátja volt, az 1900-ban elhunyt idős szolgálójukat említette, az eszes, jó humorú, de analfabéta Takács Évát. Mindent rovásírással jegyzett fel papírdarabokra (tehát mégsem volt analfabéta). A Bizottságnak viszont már azt írta Kozma Andor, hogy ezeket a cetliket nem tették el, így felmutatni nem tudja, sőt nem is volt az rovásírás, csak „rengeteg szapora ákombákom” (Akadémiai Jelentés – 7. old.)

2. „Dánoson egy családi levéltár nagyon sok rovás írású dokumentumot őriz”, mondta egy huszár főhadnagy Fadrusznak. A család azonban a Bizottságnak már úgy nyilatkozott, hogy csak egy ilyen papír van, azt is egy névrokonuk gyártotta, tehát hamisítvány. (Akadémiai Jelentés – 8. old.)

3. Egy másik huszár főhadnagy azt közölte Fadrusszal, hogy ő a rovás-írást mindig látta a pusztákon, pásztoroknál, bojtároknál, faragott fanyeleken. Szily Kálmán Herman Ottót kérte meg, hogy ismertesse, néprajzi kutatásai során találkozott-e ilyesmivel.

Herman Ottó azt írta e célra készült kis tanulmányában, hogy csak számrovást látott, betűrovást nem: „... én nem találtam semmiféle ősiségű szövegeket beróva ... a

népies fazekasság edényein sem ... és nincs tudomásom róla, hogy eleddig valaki a magyar ősfoglalkozások ... bármi néven nevezendő tárgyain, ősbetűs szövegeket beírva talált volna.” (Akadémiai Jelentés – 14. old.)

Az első két esetben egyértelmű, hogy vagy a Bizottság szigorúan számonkérő viselkedésének hatására, vagy mert meg akarták őrizni régi, becses értékeiket, sem Kozma Andornak, sem a dánosi levéltár tulajdonosainak eszük ágában sem volt odaadni a rovásírásos szövegeket. Mint majd látni fogjuk Tar Mihály esetében, a Bizottság szinte bűnözőként kezelte a rovásírással kapcsolatba került polgárokat.

Hogy az általam is nagyra becsült Herman Ottó miért nyilatkozott ilyen furcsán, arra talán az lehet a magyarázat, hogy 14 éves gyermekként már jelentkezett az 1848-49-es forradalom katonájának, tehát a habsburgista hatóságok szemében mindvégig gyanús volt. Továbbá nem volt iskolában tanult szakember, és talán nem akarta, hogy a rovásírás felvállalása miatt egész addigi hatalmas és értékes munkásságát, tudományos eredményeit, nehezen kivívott tekintélyét a hivatalosságok tönkretégyék.

A Fischer Károly Antal, az 1889-ben megjelent A hún-magyar írás és annak fennmaradt emlékei c. nagyszerű és úttörő gyűjtemény szerzője is megtagadta a rovásírást „mielőtt a kakas megszólalt volna” (Máté, 26:70-74). A nagyhatalmú Szily Kálmán személyesen hallgatta ki és Fischer azt vallotta „ő sem látott ilyent soha.” Fischernek huszártisztként volt egy téves hadbírói elítélése, mely alól felmentették, talán ezzel zsarolták meg. Nagy szorgalmú, tehetséges ember volt, az első rovásírás gyűjteményt ő adta ki 1889-ben. Erdélybe, Svájcba utazott rovásírást keresni, saját költségén. A svájci hunok első leírója. Ő sem volt iskolában tanult szakember, talán azt remélte, ettől befogadják maguk közé. De még

annyira sem, mint Herman Ottót. Kifizették azzal, amit az Akadémiai jelentésben írtak, hogy gyönyörű a rákospalotai rovásírás gyűjteménye. (Halála után ez a gyűjtemény eltűnt!) Sebestyén Gyula felhasználta adatait, könyvét, de csak lesajnálóan nyilatkozott róla.

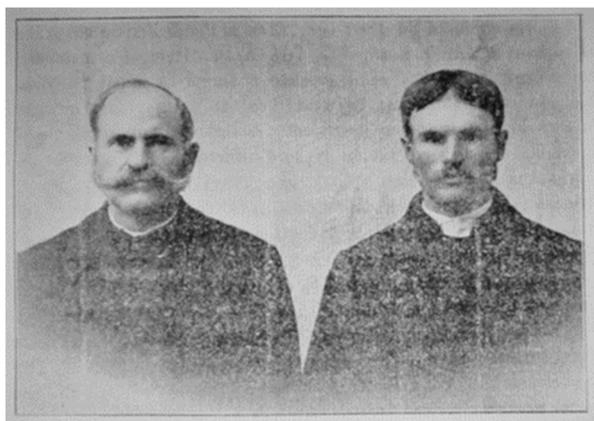
7. Tar Mihály és fia vallatása – megfélemlítés

Ez után a Bizottság Tar Mihály és fia szorongatásába kezdett. A történetet már röviden megírtam a Tászkok tetőtől a bosnyák piramisokig c. Szakács Gáborral közösen írt könyvünkben (2007/91).

Itt most bővebben: 1902. szeptember 28-án Szily Kálmán felkérte Dr. Szentklárai (Nedić) Jenő apátkanonok urat, az Akadémia levelező tagját, hogy utazzon le Omorra Tar Mihályhoz s „hitelesen állapítaná meg Tarék rovásírásának mibenlétét”. A kanonok úr 30-án utazott Tarhoz, s tán félt a „néppel” sőt egy rovásíróval való találkozástól, mert kíséretül Kabdebó Gergely alispánt, Berkeszi István történelem tanárt, aki a Múzeum Társulat főtíkára is volt, és Perényi Adolfot, a magyar irodalom és nyelv tanárát vitte magával. Más források szerint a községi bíró is jelen volt. A jegyzőkönyv megjelent a (Délmagyarországi) Történelmi és Régészeti Értesítő 2. kötetében, 1902-ben Temesváron (Perényi Adolf: Rovásírás Temes vármegyében).

A községi bíró, a jegyző és a járási főszolgabíró is jelen volt. Tán arra gondoltak, ha Tar a rovókéssel nagyon hadonászna, rögtön lehessen okot találni a letartóztatásra, hivatalos közeg elleni támadás okán. A vizsgálat kiterjedt „erkölcsiségükre, szavahihetőségükre és vagyoni állapotukra.” Láthatjuk tehát, hogy kifejezetten a megfélemlítésre és a megalázásra hajtottak. Tart kivallatták, hogy kitől tanulta s kikkel levelezett, hol látta ezt az írást. Elmondta, hogy „édes atyjától és egy Kovács Ferencz nevű szegény napszámos földmunkástól, kik már régen elhaltak.”

Tar Mihály megfontolt okossággal, tisztelettudóan válaszolgatott, amellyel bizonyára meglepte, sőt meg is szégyenítette az őt vademberként kezelő Bizottságot. Kiderült legnagyobb csodálkozásukra és bizonyára csalódottságukra, hogy Tar még olvasni is tud, tagja is a gattájai olvasókörenek, sőt azt a könyvforrást is megnevezte, amelyből az atyjától és Kovács Ferencről szerzett ismereteit kiegészítette a szittya írásról, Toldy László: A régi magyarok műveltségének története c. munkáját 1877-ből. (Az Akadémiai Jelentés névtelen írója kétszer is pontatlanul idézte a könyv címét, a 15. és 41. oldalon.)

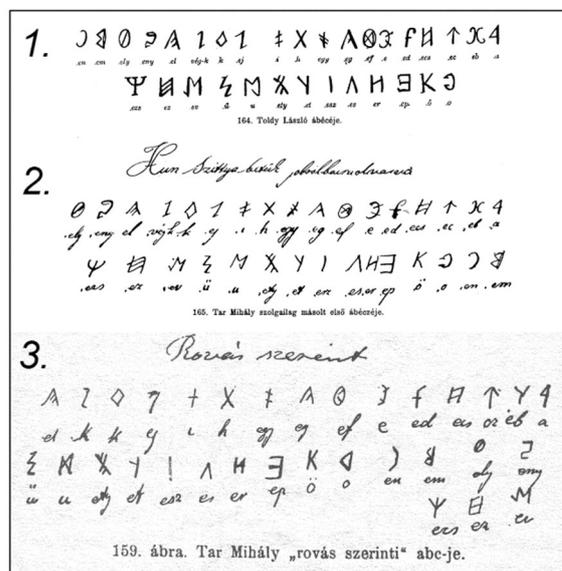

Tar Mihály és fia, István (Történelmi és Régészeti Értesítő, Temesvár, 1902.)

Tar Mihály fia, István is jelen volt és mint a bűnözőket, külön hallgatták ki őket „hogy az összejátszásnak vagy csalásnak minden lehetősége kizárva legyen.” Tar Mihályt végül is nem szállították bilincsben a vármegye házára, bár okosságával és méltóságteljes viselkedésével bizonyára kivívta maga ellen vallatói rosszindulatát. A vizsgálatról jegyzőkönyvet vettek fel, ezt közölte a fentebb már említett Perényi Adolf tanár.

Tarnak másnap, október elsején is tekintélyes vendége volt: Dr. Sebestyén Gyula néprajzkutató, akinek sokat köszönhet a rovásírás tudománya, de néhány véleményével nem érthetünk egyet.

Hogy tudatosan, vagy véletlenül került el az előző napi akadémiai Bizottságot, esetleg ellentét volt köztük, ezt nem tudhatjuk. Sebestyén azt írta, hogy csak a helyi jegyzőtől értesült az előző napi látogatásról. Eszerint a jegyzőhöz ment először Sebestyén. Tar a tőle szokásos nyájas nyugalommal, sőt ebédrel fogadta, rovásbotot is készített neki és a Nemzeti Múzeumnak. Sebestyén rátért arra fontos kérdésre is, hogy Tar miért ír egyes betűket másként, mint az általánosan ismertek, pl. B, D, F, H, NY, O, Ü, V. Tar elmondta, hogy a szittya írást elődeitől tanulta, s a csorvási – „Sió réti tanya gerendáin, mint 6-7 éves fogékony fiúcska, ő is látta a felaggatott rovás botokat...tavasszal hogyan metszik rovásra a fűre kivert marhaállomány számát és fajtáit... ősszel a számadásnál atyja megint csak rovásról olvasta le, hogy...mennyi a bika, a tehén, a másod és harmad fű tinó, üsző, a szopós és rúgott borjú, és mennyi volt a dög”.

Forrás: Sebestyén Gyula: Rovás és rovásírás (1909)

1. Toldy László betűsora A régi magyarok műveltségének története c. könyvéből
2. Tar Mihály másolata Toldy László betűsoráról
3. Tar Mihály betűsora, ahogyan a gyermekkorában látottakra emlékezett

Tar kitért arra, hogy Király Pál is „kitanácsolta” (kioktatta) egyes betűkkel kapcsolatban. De azt sem tagadta le, hogy

kerületi Móra Ferenc Ált. Iskolában rendezett rovásírás versenyen.

Balról: Szakács Gábor, mellette Tar Mihály arcképe, továbbá Friedrich Klára, Kvaszta Csilla, Dittler Ferenc, Mandics György.

A Szili Kálmán által alakított akadémiai Bizottság egy Jelentésben foglalta össze a saját megállapításait. Ennek címe: A rovásírás él-e a magyar nép között? A M. Tud. Akadémia I. osztályától véleményadásra kiküldött bizottság elé terjesztett JELENTÉS. Budapest, 1903. Szerzőségét senki nem merete nevével vállalni, tehát ez egy „névtelen jelentés”.

Az Akadémiai Jelentés több ellentmondást tartalmaz: például közli, hogy Herman Ottó levelet írt Tar Mihálynak a számrovással kapcsolatban 1902 okt. 24-én és küld neki egy számsort (melyet mi is most használunk, kivéve az 50-est, mely fordítva van). Tar őszintén azt válaszolja, hogy nem emlékszik ilyen számjegyekre a gyerekkorából. Az Akadémiai Jelentés névtelen írója igen felháborodik, hogy Tar azt akarja elhitéteni, a békési gulyásoknak még a számrovása is más rendszeren alapult, mint a hódmezővásárhelyi, stb. pásztoroké. Pedig Herman Ottó 1903-as tanulmányában kijelenti, hogy a számrovás, botrovás tájegységenként más és más képet mutat: „Ez tehát élő dolog és óvás azok számára, kik hajlandóságot mutatnak egységes merev rendszert keresni, vagy kimagyarázni.” Tar Mihálytól viszont számon kérték ezt az egységes, merev rendszert. Ellentmondás az

is, hogy bár Tar betűsora hamisítványnak minősül az Akadémiai Jelentés-ben, Herman Ottó mégis ezt a betűsort használja Az összeg és az ősbetű viszonya irodalmunkban c. tanulmányában (Archaeologiai Értesítő, 1903).

Lestár Péternek van két bikája, huszonhét anyabarma, tizenhét harmadfű üszője, hat rúgott borja (Herman, 1903)

Legmegdöbbentőbb, hogy az Akadémiai Jelentés névtelen megfogalmazója a Gödri Ferenc szepsiszentgyörgyi polgármester által bemutatott és a rovásírás történelmi emlékei között megbecsült helyet elfoglaló 1770-es névnapi köszöntőt „rosszul sikerült névnapi tréfának” nevezi. (Akadémiai Jelentés – 49. old.)

Az Akadémiai Jelentés minden bizonyíték ellenére ragaszkodik ahhoz, hogy a magyar nép csakis számrovást használt. Mivel a „rendes” finnugoroknak csak számrovásuk volt, ezért a magyarok ne ugráljanak, rebelliskedjenek az írásműveltségükkel, ez volt a tudományos hozzáállás. Hogy Tar Mihály rovásírást is látott, nem csak számrovást, ezt a Bizottság úgy értékelte, hogy „élénk fantáziája hitette el vele, hogy azok a számrovások, amelyeket gyermekkorában a békésmegyei pásztoroknál látott, betűrovások s, hogy azokon a számjegyek s billogok szittyá betűk voltak.”

A tanulmány folytatása megjelenik az Ősi Gyökér 2023. január-márciusi számában.

KÁLNOKI ZSÓFIKA - A halálra rugdalt feleség

Magyar népballada és elemzése

Kálnoki Zsófiika
A halálra rugdalt feleség
 Magyar népballada
 Szabéd, Marosszék

„Ma hét esztendeje, teljes harmad napja,
 Hogy mi együtt vagyunk, hogy mi együtt vagyunk,
 Egy falás kenyeret együtt meg nem ettünk,
 Egy pohárnyi vizet együtt meg nem ittunk.

Istenem, Istenem, mi ennek az oka,
 Mi ennek az oka, Vitéz Egri János?”
 „Jól tudod, jól tudod, Kálnoki Zsófiika:
 Annak az az oka, hogy én téged nem is
 Szerettelek soha, sose is szeretlek!”

Akkor úgy megrúgá, akkor úgy megrúgá:
 Az asztaltól fogva az ajtóig rúgá,
 Az ajtótól fogva az asztalig rúgá.

Szóval így felmondta Kálnoki Zsófiika:
 „Elég immár, elég, Vitéz Egri János!
 A bal oldalamon a nap is bésütött,
 A jobb oldalamon a vérem kiömlött!”

Szóval így felmondta Vitéz Egri János:
 „Szógám, édes szógám, én nagyobbik szógám,
 Vedd az öledbe s tedd felaz ágyáb.
 Menjünk el nyulászni, nyulászni, vadászni”

Szóval így felmondja Kálnoki Zsófiika:
 „Szógám, édes szógám, én kisebbik szógám,
 Húzzad elé, húzzad én gyászos hintómat,
 Fogd belé, fogd belé sebes lovaimat.

A hintó a tűzé, a ló a kutyáké:
 Hajtsad, úgy elhajtsad, amint csak te tudod,
 Az Édesanyámhoz, Kálnoki Pálnéhoz,
 Kálnoki Pálnéhoz, az Édesanyámhoz...”

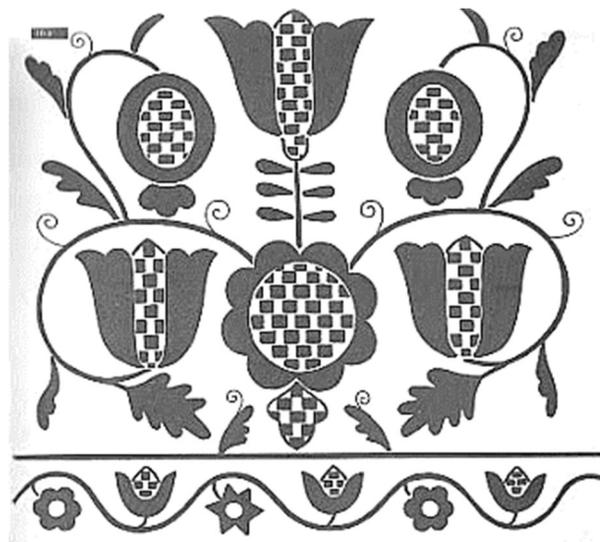
„Jó napot, jó napot, lelkem édesanyám.”
 „Adjon Isten, fiam, lelkem jó leányom.
 Örömrre jöttél-e, avagy halni jöttél?”
 „Nem örömrre jöttem, hanem halni jöttem.”

Szógám, édes szógám, én nagyobbik szógám,
 Hágj fel err' fára, nézd, hol látsz világot.”
 „Nem látok én sehol, csak nagyasszonyomnál.”
 „Gyer oda, gyer oda, az én anyósomhoz...”

„Jó estét, jó estét édes öreganyám.”

„Adjon Isten fiam, édes vejemuram.
 Hogy hadta, mint hadta az én leányomat?”
 „Jól hadtam, jól hadtam, egészségben hadtam.”

Ő is el-béméneaz ő kis házába, rejték-kamarába.
 Egy karé kenyeret levág asztaláról,
 Egy pohárnyi vizet kitölt korsójából.
 „Úgy egye ke, fiam, édes vejemuram,
 Mint leányom húsát, mint leányom húsát,
 Úgy igya ke, fiam édes vejemuram,
 Mint leányom vérét, mint leányom vérét.”

A ballada elemzése:

Az asszonyi sors nagyon nehéz út. Felvállalni a női kibontakozás földi megpróbáltatásait nem könnyű feladatok elé állít minket, asszonyokat. 'Nagy nehéz út', de csodákkal terhes. Az ősi istennők mindannyian leányai az eredendő Ősanyának, a Teremtő, szülő, ápoló, gyógyító női minőségnek.

Ez a tragikus ballada óriási mélységekben mozdíttja meg a lelkünket. Nem véletlenül választottam beszélgetésünk tárgyává.

Három főszereplője van a balladának.

A fiatalasszony, a férje és a szerencsétlen sorsú fiatal nő Édesanyja.

Sajnos, az asszonyok bántalmazása nem új keletű dolog, e népballada is bizonyítja, mivel szükségét találták kegyetlensége megéneklését.

Az a szépség, mellyel elmeséli a brutalitást, a karakterek jellemét, egyedülálló, hiszen semmilyen kiélezett kritikát nem gyakorol a mesélő e lélektelen, kegyetlen férfi felett. Az elítélését ránk bízta a történet megéneklésével, a végső ítéletet pedig Istenre.

A női sorsokat megéneklő balladákban a főszereplők mindig megnevezettek. Talán így örökíti meg a népköltészet egy – egy kiemelkedő tragédiáját a mindennapi életnek, de a megéneklés név behelyettesíthető a hasonló sorsú nők neveivel.

Maga a ballada mesélési módja döbbsen rá minket nem csak a férj gonosz karakterének és lelketlen tettének értelmetlenségére, hanem a gyengéd, fiatal nő vele szembeni erőtlenségére, kiszolgáltatottságára, s eredményképpen végzetére.

Meg kell említeni a boldogtalan házasságuk pontos idő mércéjét, melyet Kálnoki Zsófia számon tart „Ma hét esztendeje, teljes harmad napja”. A hetes és a hármas szám szakrális számok. A hét év a nehézségek évei, Zsófia boldogtalansága és megpróbáltatásának évei. A hármas szám pedig a tragédia lejátszódásának időtartama, melynek hármas rendjébe sorolható és Zsófia sorsának tragikus beteljesedését.

Láthatjuk, hogy e hét hosszú évek szeretet és megértés nélkül milyen nagy súllyal nehezeden lelkére, s azt is látjuk, hogy urához intézett kérdésében a reménység is ott él még, a rátetézett három napban, mely szent hármasságban az Egy Élő Isten honol. Talán csak észreveszi férjeura, hogy milyen boldogtalan és többre vágyik a

házasságukban. Sajnos, a kérdőre vonása nem gondolatokra ébreszti, hanem feldühíti és erőszakra tüzeli a férfit. A szó 'impotens' ugrik elő most. „Aki fizikai erőszakhoz folyamodik, az lelki impotenciában szenved.” Ismerjük Szent Augustin megállapítását, miszerint „gonosz nem létezik, csak hiány”. Ebből a perspektívából a férfiben óriási hiányosságok leledzenek.

Az Édesanya viselkedése viszont veszteségének fájdalma ellenére is óriási önuralomról tanúskodik. Nem esik dühödten neki semmirekellő, hazug, elvetemült vejének, hanem csendesesen, szinte szeretettel, Isten elé állítja sötét, büntől terhelt lelkét.

Úrvacsorát ad a gyilkosnak szeretett gyermeke lélekfényében.

Kálnoki Zsófia azt a még ártatlan női állapotot vetíti fel előttünk, melyben elképzelhetjük, hogy érintetlenül és tapasztalatlanul lépte át a házasság kapuját, félelemmel, esetleg édes illúzióval. Nem volt képes ellenszegülni a kegyetlen bánásmódnak. Harmatgyenge volt nem csak testileg, hanem finom természetében is. Láthatjuk, még csak gyermeket sem kapott ebben a kapcsolatban, tehát parlagon hevert nőisége, termékenysége, egy ellenséges társ megvetése mellett.

Sajnos, ez a viselkedésmód a férfiak berkeiben mai napig gyakorolt. A modern pszichológia tanulmányok sorozatát eredményezte e területen. Mi nem keveredünk bele ezen analizálások útvesztőibe, hanem a népi igazságtudat Isteni Törvénykezése felé nyújtott, s az abba vetett bizalom jelében szemléljük meg Vitéz Egri Jánost, Kálnoki Zsófia édesanyja lélektükrének tisztaságában.

A ballada első versszakában megismerkedünk ennek a boldogtalan asszony házasságának minőségével.

A második versszakban Kálnoki Zsófia felteszi a kérdést érzéketlen, hideg férjének, hogy miért nem élnek valódi társként házasságban. A szerelmet meg sem említi, csak az együtt elköltött étket, italt. Kérdésére fájdalmas választ kap Zsófia „Jól tudod, jól tudod Kálnoki Zsófia: annak az az oka, hogy én téged nem is Szerettek soha, sose is szeretlek!” s ezt férje megtoldja egy brutális, gyűlöletes kitöréssel.

Az eredménye Zsófia halálos sebesülése „Elég immár elég, Vitéz Egri János! A bal oldalamon a nap is bésütött, a jobb oldalamon a vérem kiömlött!”

Mit tesz vitéz Egri János? Hívja a ’nagyobbik szógáját’ és vele téteti be haldokló feleségét az ágyába, majd, mint aki jól végezte dolgát, elmennek vadászni.

Szegényke az utolsó erejével még hazaviteti magát édesanyjához meghalni. Hívja ’legkisebb szógáját’, kéri gyászhintóját, leggyorsabb lovait. A szógája azonnal eleget tesz kérésének, s így válaszol:

„A hintó a tűzé, a ló a kutyáké”

Nagyon érdekes megfogalmazása ez Kálnoki Zsófia versenyfutásának a Halál ellen. Oly sebesen fogja hajtani a legkisebbik szóga a lovakat, hogy a hintó tűzre kap, s a lovak is belehalnak a vágta. Csodálnunk kell anyanyelvünket az ilyen tömör, képletes kifejezésért.

Érdekes, hogy Vitéz Egri Jánost is anyósa házába irányítja a lelkiismeret: „Szógám édes szógám, én nagyobbik szógám, Hágj fel err’ fára nézd hol látsz világot.” Anyósa háza az egyetlen világ a sötétségben. Odairányítja a Lélek. Sajnos tettét bevallani nem meri, nem meggyónni meg, hanem gyávaságában a vallomás helyett még hazudik is.

Érdekes itt egy pillanatnyi gondolatot szentelni arra is, hogy a gyilkos férj

„legnagyobbik szógáját” rendeli a piszkos feladatra, Kálnoki Zsófia pedig a „legkisebbik szógáját” kéri, hogy még élve megérkezessen Édesanyja házához, aki készséggel vállalja fel és meg is teszi érte szomorú feladatát. Vitéz Egri János ’legnagyobbik szógája’ szó nélkül, ellentmondás és döbbenet nélkül teljesíti a kiadott parancsokat.

A tragédia konklúziója:

Kálnoki Zsófia már halott, az Édesanyja nem vitatkozik semmirekellő vejevel, hanem Isten elé állítja.

Ebben a balladában a Magyar Lélek Nemességével találkozunk Kálnoki Zsófia Édesanyjának személyében. Ilyen gonosz, embertelen tett felett ember nem ítélni. Istené kell legyen az igazságszolgáltatás. Ezt az áldozatot látjuk Kálnokiné nagyasszony megnyilatkozásában. Az ő tette tükrözi az ősi magyar léleknagyságot és az Egy Élő Isten előtt való tetemrehívás szakralitását.

Vitéz Egri János neve is sokat árul el nekünk. Meg is kérdezzük azonnal, vajon mitől Vitéz ez a vitéz? A vitézséget hősiességgel azonosítjuk. Ennek a férfinak valamikor bizonyítania kellett vitézségét. A vitézek fogadalmat tesznek Isten és Nemzet előtt, s ebben a fogadalomban benne van a gyengék, rászorulóknak védelme is. Egri János bizony nem szolgált rá a Vitézek titulására. Minden főbenjáró bűnt elkövetett.

Mégis, a ballada nem a törvényszék elé rángatja gyilkosságért, hanem kegyetlenül meggyilkolt felesége Édesanyjának csendes házába. Ki más előtt, mint felesége szülőanyja előtt tudna legmélyebben szembenézni tettének súlyával?

Így szolgál igazságot a Magyar Lélektudat. Ezt az embert nem láncokban, bitófán akarja látni, az túl könnyű lenne mindenkinek, hanem annak az asszonynak a színe előtt, aki feleségének életet adott – tehát

aki a legjobban szenved szeretett leánya borzasztó végzetétől – és aki képes ennek ellenére a legemberségesebb és egyben a legiszonyúbb ítéletet hozni rá: Isten színe elé, a saját lelkiismeretének tükrébe állítja elvetemült lelkét.

Három dologra kell emlékeznünk ebben az igazságszolgáltatásban:

1. Szembe állítja tettével, leperreg a hazugság álsága, tehát a valóságra ébredés fényébe kell állnia, önmaga tükörképével szembe néznie.

2. Magához véve anyósa Úrvacsoráját, már soha nem tud megszabadulni tettének súlyától.

3. A ballada az emberségünkhöz szól. Ez az embertelen tett erősebben zeng, mint bármely vészharang, megkondítja tudatunkban az örökkévalóság ígését, melyben a halál nem szabadít fel tetteink felelősségétől. Ugyanakkor felfénylik előttünk a bűn és bűnhődés elválaszthatatlan mérlege.

Phs Tibold Szabina

Mongol sztyeppe-i kőfaragás (kun-baba), mely utal a vérszerződés ritualizálására

RÉVÉSZ KLÁRA

A magyar népmesék görög kapcsolatai

New York University

1. Bevezetés

A minósziak és magyarok közötti kapcsolat legmeghatározóbb bizonyítéka apám több minószi írás magyar megfejtése (8, 12). A minósziak az ógörög népséget megelőzően Kréta szigetén éltek, és kétségtelenül sokféleképpen hatást gyakoroltak a későbbi görög kultúrára. Ezért indokolt, hogy hasonlóságokat keressünk a görög és magyar kultúra között, amelyek szintén alátámasztanak a kapcsolatot a minószi és magyar kultúrák között. A megfejtések mellett, apám a minósziak és a magyarok között sok hasonlóságot talált, többek között az archeogenetikai (11, 14), a művészeti (9), és a nyelvi (10, 12, 13) hasonlóságokat a minószi írások megfejtése alapján. Az egyik kulturális terület, amit viszont még nem vizsgált meg a cikkeiben, az a népmesék világa. Ezért a magyar népmeséket vizsgálva, kettőre figyeltem fel, amelyek nagymértékben hasonlóak a görög mitológiai elemekhez. Egy harmadik népmesét is találtam a Grimm fivérektől, ami lehet, hogy egy indo-európai előtti rétegből származik. Ez a népmese, amit szeretnék megemlíteni ebben a cikkben, meglehetősen hasonlókat mutat a görög mitológiával.

A három népmese címe az Ezüstló, a Halhatatlanság országa, és a Víz tündére. Ezek a népmesék a YouTube-on is láthatók (5, 6, 7). Mindhárom népmese hasonlóságot mutat Odüsszeusz történetének bizonyos részleteivel. Odüsszeusz története elsősorban az Odüsszeiában és továbbá az Iliad-ban található, Homérosz írásaiban, amik az i.e. hetedik században íródtak. Az Ezüstló és a Halhatatlanság országa népmeséket Benedek Elek (1859-1929) gyűjtötte, aki magyarul

beszélő területeken keresztül utazva magyar népmeséket gyűjtött.

2. Az Ezüstló népmese és A Trójai faló története összehasonlítása

Az Ezüstló című népmese a Trójai faló történetét idézi fel a trójai háború idejéből. Ebben a híres történetben Odüsszeusz és katonái egy hatalmas falóban rejtőznek el. A trójaiak azt az üzenetet kapják, hogy ez a faló egy ajándék a háború megnyeréséhez. Cassandra tanácsa ellenére a trójaiak elfogadják ezt az ajándékot és behozzák a városba. Éjjel Odüsszeusz és katonái előjönnek a falóból és meglepetésszerűen rajta csapnak a trójaiakon, folytatva a háborút. Sikerült a görögöknek győzelmet aratni úgy, hogy a falóban elrejtőztek.

A Trójai faló története az Ezüstló című népmesére emlékeztet, amit Benedek Elek gyűjtött (1). A népmese története szerint a király bejelenti, hogy ahhoz adja a lányát, aki meg tudja mondani, milyen jelek találhatók a királykisasszony testén. Egy királyfi meghallotta ezt és megkérte a kovácsot, hogy készítsen egy ezüstlovat, aminek a belsejében elrejtőzött. A kovács kitette az ezüstlovat a piacra amerre a királykisasszony sétált a királlyal. A királylánynak megtetszett az ezüstló, és kérte az apját, hogy vegye meg. A király ajándékkul megvásárolta neki és a lánya szobájába vitette. Így a királyfi meg tudta lesni a jeleket a királylány testén. A királyfi és a kovács már előre kigondolták ezt a tervet, és minden a terv szerint alakult. A királyfi megmondta a királynak, hogy a nap és a csillagok vannak a királykisasszony testén, és erre a király hozzáadta a lányát.

A következő hasonlóságok találhatóak a Trójai faló története és az Ezüstló népmese között: 1. Állatformájú tárgy belsejében rejtőző személy. 2. A tárgy ajándék. 3. Az ajándék bekerül egy elzárt helyre. 4. Ezzel becsempésződnek Odüsszeusz és katonái. 5. Habár a népmese szerelmi történet, és a Trójai faló története viszont háború idején játszódik, még ez is hasonló abban, hogy a görög férfiak gyakran szereztek feleséget maguknak az ellenségtől a háborúban. Ezeket a hasonlóságokat az első ábra foglalja össze.

 (14)	 (18)
A királyfi elrejtőzik az ezüstló belsejében.	Odüsszeusz és katonái elrejtőznek a faló belsejében.
Az ezüstló a király ajándéka a lányának.	A faló ajándéknak tűnik a görögöktől a trójai isteneknek és trójaiaknak.
Az ajándék ezüstló bekerül a királyi kastélyba a király lányának a szobájába.	Az ajándék faló bekerül trója városába.
A királyfit elrejtve beviszik a királyi várba az ezüstló belsejében.	Odüsszeuszt és katonáit elrejtve beviszik Trója városába a faló belsejében.
A népmese egy szerelmi történet.	A történet háborús színtér, de gyakran feleségeket raboltak a görögök háborúzás alatt.

1. Ábra, Hasonlóságok összefoglalása az Ezüstló népmese és a Trójai faló története között.

3. A Halhatatlanság országa népmese és Kalüpszó története összehasonlítása

A második népmese a Halhatatlanság országa, ami hasonlít Odüsszeusz és Kalüpszó történetéhez Odüsszeusz hosszantartó hazautazása alatt a trójai háború után. Kalüpszó szigetén halhatatlanság van. Odüsszeusz ennek a szigetnek a partján találja magát. Kalüpszóval találkozik, aki beleszeret és kéri, hogy maradjon a szigeten, ahol soha nem fog meghalni. Tizenkét évig a szigeten is

marad, és azt gondolja, hogy ez az idő csak három év volt. Minden kényelem és halhatatlanság ellenére a honvágy Ithakába kényszeríti a szigetről.

A Halhatatlanság országa népmese a Csodafurulya című könyvben található, ami Kolozsvári Grandpierre Emil munkája alapján készült (4). Online Benedek Elek gyűjtésében is megtalálható (2). A két változat között erős a hasonlóság, de Benedek Elek változatában több azonosság fedezhető fel Odüsszeusz és Kalüpszó történetéhez. Ebben a változatban a királyfi halhatatlan akar maradni. Felkerekedik, hogy megtalálja a Halhatatlanság országát. Útközben találkozik az egyszemű óriással. A királyfi találkozik a halhatatlan királynéval, aki beleszeret, és meghívja a házába, hogy együtt éljenek. Egy ideig együtt is maradnak, de a királyfi honvágyat érez, hogy hazalátogasson a szüleihez. Azt gondolja, hogy három évet töltött a Halhatatlanság országában, de mikor megkérdezi a halhatatlan királynét, akkor kiderül, hogy ezer éve élnek együtt. Végülis visszatér országába, és keresi a szüleit. Az ország nagyon megváltozott, és megtalálja apja sírját. Találkozik a halállal, aki el akarja vinni. Csodásan elmenekül, a szél elrepíti a Halhatatlanság országába. Már majdnem belép a halhatatlan királyné házába, amikor a halál megfogja a lábát, és így nem egészen kerül be a Halhatatlanság országába. A halál nem engedi a halhatatlan királynéhoz teljesen. Megegyeznek abban, hogy a királyné feldobja a királyfit a csillagokhoz, és ha visszaesik a Halhatatlanság országába, akkor a királynéval marad, de ha a Halhatatlanság országán kívül esik le, akkor a halálé lesz. Amikor földobja a csillagokig a királyné, akkor a Halhatatlanság országába esik vissza.

A következő hasonlóságok mutatkoznak a Kalüpszó és Odüsszeusz története és a Halhatatlanságra vágyó királyfi című népmese között: 1. Van egy halhatatlanság földje. 2. A férfi rátalál a halhatatlan nőre. 3. A halhatatlan

nő beleszeret a férfibá. 4. A férfi honvágy miatt elhagyja az országot. 5. A férfi óriással találkozik mielőtt a halhatatlanság földjére ér. Ezeket a hasonlóságokat a második ábra foglalja össze.

	
(15) A Halhatatlanság országa népmese	(19) Odüsszeusz és Kalüpszó története
Van egy halhatatlanság országa.	Van egy halhatatlanság szigete.
A királyfi találkozik a halhatatlan királynéval.	Odüsszeusz találkozik Kalüpszóval aki halhatatlan.
A halhatatlan királyné beleszeret a királyfiba és meghívja a házába lakni.	Kalüpszó beleszeret Odüsszeuszba és marasztalja a szigeten.
A királyfi elmegy a halhatatlan országból a honvágy miatt.	Odüsszeusz elmegy a halhatatlan szigetről a honvágy miatt.
A királyfi találkozik egy óriással mielőtt elmegy a halhatatlan országba.	Odüsszeusz találkozik az egyszemű óriással mielőtt elmegy a halhatatlan szigetre.

2. Ábra, Hasonlóságok összefoglalása a Halhatatlanság országa népmese és a Kalüpszó története között.

4. A Víz tündére népmese és Poszeidón, Odüsszeusz és Pénélopé története összehasonlítása

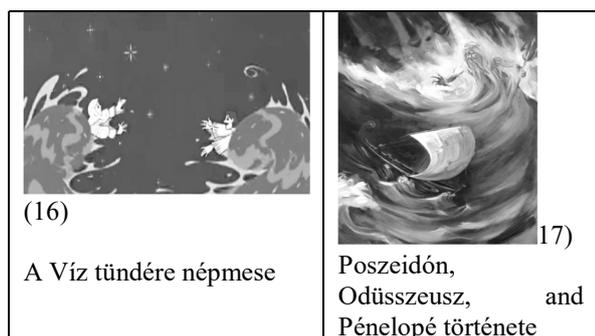
A harmadik népmese a Víz tündére, ami hasonlít Poszeidón, Odüsszeusz és Pénélopé történetére. Ezt a népmesét a Grimm fivérek gyűjtötték (3). Így a német népmesékben megtalálható, de lehet, hogy eredetileg egy indoeurópaiak előtti rétegből származik. A Víz tündére népmese meglehetősen hasonlókat mutat Odüsszeusz történetével. Poszeidón a tenger istene meg akarja akadályozni Odüsszeusz hazaérkezését a trójai háborúból a tengeren keresztül, mert haragszik Odüsszeuszra, hogy megvakította fiát, az egyszemű óriást. Ezért Poszeidón negatív szereplő. Poszeidón húsz évvel késlelteti Odüsszeusz hazatérését. Pénélopé Odüsszeusz felesége Ithakában várja férje visszatérését. Halotti leplet készít neki, amit

éjjel lebont, és nappal újra sző. Egyszer Pénélopé észrevette Odüsszeusz hajóját közeledni, de egy vihar eltüntette a hajót. Pénélopé továbbra is reménykedik Odüsszeusz visszatérésében.

Poszeidón, Odüsszeusz és Pénélopé története hasonló a Víz tündére népmeséhez. Ebben a mesében egy molnár házaspár nagyon elszegényedik és az ember a malomnál szomorkodik (3). Hirtelen a víz mozogni kezd és lát egy tündért, aki a következőket mondja neki: "Nagyon gazdag leszel, ha nekem adod azt, ami most született a házában" (3). Örömeiben megígéri, amit a víztündér kért, habár nem értette mire érti azt, ami most született a házában (3). Hirtelen a szolgálja jelenti, hogy fia született. A molnár elszomorodik, mert megértette mit kért tőle a víztündér. A víztündér hasonlóan gonosz, mint Poszeidón. Szeretné lehúzni a szegény ember fiát a víz alá. A házaspár óva inti a fiát, hogy ne menjen a folyóhoz, mert elviszi a víztündér. A fiú erdész lesz, és megházasodik. Megöl egy szarvast és véres lesz a keze. Elmegy a tóhoz, hogy megmossa a kezét, és a víztündér leviszi a víz alá. A felesége megy a part mellett, mert siratja a férjét. Álmában megjelenik egy bölcs öregasszony, aki a közelben lakik. Amint fölébred, meglátogatja az öregasszonyt, és elmondja neki a panaszát. Az öregasszony egy fésűt ad neki és azt mondja neki, hogy fésülködjön a tó partján teliholdnál. Ezt is teszi és hirtelen meglátja a férje fejét, amint felbukkan a vízből, de nem szól egy szót sem, hanem visszamerül a víz alá. Az öregasszony tanácsára a következő teliholdnál furulyál, ekkor szintén megpillantja a férje fejét a vízből. A harmadik teliholdnál fonogat, és látja, hogy az ura a fejét kiemelte a vízből. A férj kiugrik a vízből, hogy elfusson a feleségével, de akkor az egész tó vize kiárad, és olyan árvíz okoz, hogy az asszonyt és a férjét messzire elválasztja egymástól. A vízáradat úgy eltaszítja őket egymástól, hogy idegen nyelvű emberek között találják

magukat, akik nem ismerik a hazájukat. A mesében a víz egy tó, de eredetileg tenger lehetett, mert nagyon úgy viselkedik, mint egy tenger. Ez hasonló ahhoz, amikor Pénelopé készít egy halotti leplet és egyszer látja az Odüsszeusz hajóját közeledni, de egy nagy vihar keletkezik, és a hajó eltűnik. A Víz tündére mesében az asszony pásztornó lesz, az ura pedig pasztor. Többször találkoznak, de nem ismerik meg egymást, amíg a férfi azt a szomorú nótát furulyálja, amit a feleség furulyált a teliholdnál jó régen, és a feleség megmondja, hogy mikor játszotta utoljára azt a dalt. Ez hasonló ahhoz, amikor Pénelopé először nem ismeri meg Odüsszeuszt, amikor hazajön, mert egy koldus képében jön.

A következő hasonlóságok mutatkoznak Poszeidón, Odüsszeusz és Pénelopé története és a Víz tündére című népmese között: 1. A víz tündére vagy istene negatív visszahúzó erőt képvisel. 2. Ez a negatív szereplő visszatartja a férjet a családjától. 3. A feleség látja a férjét a vízben, mielőtt az véglegesen visszatér. 4. Nagy vihar vagy árvíz okozza a férj elszakadását családjától. 5. Mivel a tó is olyan erős árvizet képes teremteni, ami ugyanúgy elszakítja a férfit a családjától, mint az Odüsszeusz történetében, ezért a tó valószínűleg tenger lehetett eredetileg. 6. A feleség szövöget vagy fonogat, amíg vár férje hazatérésére. 7. A férj hosszú évek múlva tér vissza a feleségéhez. 8. Visszatéréskor nem ismerik meg egymást, amíg a férj vagy feleség el nem mesél egy eseményt, amiből egymásra ismernek. Ezeket a hasonlóságokat a harmadik ábra foglalja össze.

A víz tündére, aki egy gonosz szereplő, egy tóban lakik.	Poszeidón a tenger istene gonosz szereplő.
A víz tündére visszatartja a férjet a családjától.	Poszeidón visszatartja Odüsszeuszt a családjától.
A feleség háromszor látja a férjét a vízben, mielőtt az visszatér.	Pénelopé egyszer látja Odüsszeusz hajóját a tengeren, mielőtt az véglegesen visszatér.
Amikor a férj kiugrik a vízből és elmenekül a feleségével a vízitündér tava elől, a tó okoz egy árvizet, ami elválasztja a férjet a feleségtől, úgy hogy olyan helyekre kerülnek, ahol idegen nyelvű emberek beszélnek, és akik nem is hallottak a hazájukról.	Mikor Odüsszeusz látja Ithaka partjait a hajóról, nagy vihar választja el Odüsszeuszt Pénelopétól, mert a legénység az ártalmas szeleket ereszti el.
A tóból kitörő áradat is olyan erős és ugyanúgy képes szétválasztani a férjet a feleségtől, tehát valószínűleg eredetileg tenger lehetett, mint az Odüsszeusz történetében.	Poszeidón, Odüsszeusz, és Pénelopé történetében a tenger választja el Odüsszeuszt a családjától.
A feleség fonogat, mielőtt vár férje hazatérésére.	Pénelopé szövöget és lebontja éjjelente a halotti leplet, mielőtt vár férje hazatérésére.
Hosszú évek múlva újra találkozik a férj a feleséggel.	Húsz év múlva tér haza a férj.
Mikor a férj először látja a feleségét, nem ismerik meg egymást, amíg a feleség elmesél egy közös eseményt.	Mikor Odüsszeusz visszatér Pénelopéhoz, Pénelopé nem ismeri meg először, mert koldusnak álcázta magát.

3. Ábra, Hasonlóságok összefoglalása a Víz tündére népmese és a Poszeidón, Odüsszeusz és Pénelopé története között.

5. Befejezés

Három népmesében találtunk számos hasonlóságot az Odüsszeusz történetével. Az egyik népmese a Grimm fivérek gyűjtéséből, a másik kettő Benedek Elek gyűjtéséből való. Ezek a népmesék valószínűleg egy közös ősi gyökérből származnak a magyaroktól és a minószaktól, akiktől az ógörögök bizonyos elemeket átvehettek. Így a hasonlóságok alátámasztják apám őstörténeti és nyelvészeti kutatásait. Remélhetőleg még újabb, meglepő kapcsolatokat tárhatunk fel, a magyar és görög kultúra gyökerét tanulmányozva.

6. Források

1. Elek, Benedek. Az ezüstitő. Nepmese.hu <https://nepmese.hu/index.php/mesetar/mesek/varazs-mesek/az-ezuestlo>
2. Elek, Benedek. A halhatatlanság országa. Nepmese.hu <https://nepmese.hu/index.php/mesetar/mesek/varazs-mesek/a-halhatatlansag-orszaga>
3. Grimm, Jacob and Wilhelm. The Nixie in the Pond, 2002 13 Nov. <https://sites.pitt.edu/~dash/grimm181.html>.
4. Kolozsvári Grandpierre Emil. A Csodafurulya. J LX könyvkiadó. A halhatatlanságra vágyó királyfi. 121-132. 2000.
5. Magyar népmesék: Az aranybornyú, Youtube. July 31, 2022. https://www.youtube.com/watch?v=ewVQSLwW_1s&list=PLafS9r2QOiDoCJJGcHiqmrCjnCNxHB6a&index=49
6. Magyar népmesék: A halhatatlanságra vágyó királyfi, Youtube. July 31, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=hauNay4bJjc&list=PLafS9r2QOiDoCJJGcHiqmrCjnCNxHB6a&index=21>
7. Magyar népmesék: A víz tündére, Youtube. July 31, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=l8SI95MjHTU&list=PLafS9r2QOiDoCJJGcHiqmrCjnCNxHB6a&index=65>
8. P. Z. Revesz, A computer-aided translation of the Phaistos Disk, International Journal of Computers, 10, 94-100, 2016.
9. P. Z. Revesz, Art motif similarity measure analysis: Fertile Crescent, Old European, Scythian and Hungarian elements in Minoan culture, WSEAS Transactions on Mathematics, 18, 264-287, 2019.
10. P. Z. Revesz, A vowel harmony testing algorithm to aid in ancient script decipherment, 24th International Conference on Circuits, Systems, Communications and Computers, IEEE Press, pp. 35-38, 2020.
11. P. Z. Revesz, Data mining autosomal archaeogenetic data to determine Minoan origins, 25th International Database Engineering and Applications Symposium, ACM Press, pp. 46-55, 2021.
12. P. Z. Revesz, Establishing the West-Ugric language family with Minoan, Hattic and Hungarian by a decipherment of Linear A, WSEAS Transactions on Information Science and Applications, 14, 306-335, 2017.
13. P. Z. Revesz, Minoan and Finno-Ugric regular sound changes discovered by data mining, 24th International Conference on Circuits, Systems, Communications and Computers, IEEE Press, pp. 241-246, 2020.
14. P. Z. Revesz, Minoan archaeogenetic data mining reveals Danube Basin and western Black Sea littoral origin, International Journal of Biology and Biomedical Engineering, 13, 108-120, 2019.

7. Képek forrásai

15. Fabulous Vintage Sterling Silver Horse Western Americana Brooch/Pin. Etsy. Pinterest. December 6, 2022. <https://www.pinterest.com/pin/products--155303887698054096/>
16. Magyar népmesék: A halhatatlanságra vágyó királyfi, Youtube. July 31, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=hauNay4bJjc&list=PLafS9r2QOiDoCJJGcHiqmrCjnCNxHB6a&index=21>
17. Magyar népmesék: A víz tündére, Youtube. July 31, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=l8SI95MjHTU&list=PLafS9r2QOiDoCJJGcHiqmrCjnCNxHB6a&index=65>
18. Rosa, Abner Dela. The Odyssey- Timeline. Timetoast timelines. 2007-2022. Accessed November 27, 2022. <https://www.timetoast.com/timelines/the-odyssey-timeline-7992d2df-6e8f-4c67-9842-d1e3af4c7b11>
19. Wikimedia Commons. Giacomazzo, Bernadette. 2021-2022. Was the Trojan Horse Real? Inside the Historical Debate. Accessed November 27, 2022. <https://allthatsinteresting.com/trojan-horse>
20. Wright, Jeff. Odyssey: the podcast. Episode 7 Calypso. Odysseus and Calypso, Sir William Flint Russell, 1880-1969. Accessed November 27, 2022. <https://odysseythepodcast.com/episode-7-calypso/>

PhS TIBOLD SZABINA

Az őstudat - mélységeink feltárása

Genetikailag és az ÉN-tudaton átélt élményvilágot átható lélek-émlékek felszínre emelése.

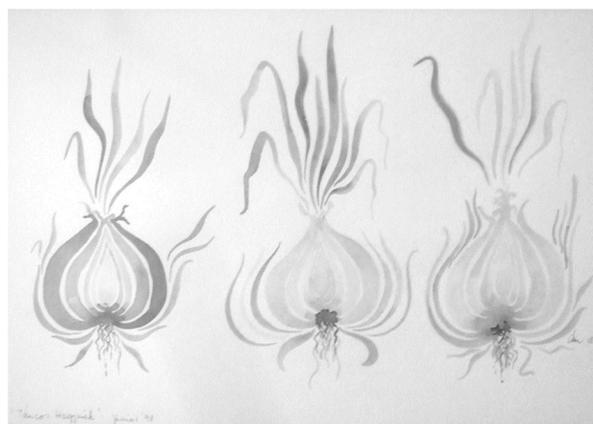
Az **őstudat** számunkra viszonylag új fogalom. Valójában fogalmunk sincs arról, hogyan és miért működik azoknak a megmagyarázhatatlan képeknek a felszínre emelkedése tudatunkban, melyeket nem vagyunk képesek értelmezni, csak *érezni*. A *limbikus rendszer*, és a *tobozmirigy* csodálatos kapcsolatából és együttműködéséből születik meg az a képességünk, hogy felszínre emelkedhessenek bennünk az **ősképek**.

Pontosan ez az érzés, megérezés, átérzés az, ami valakit megindít felfedező útján abba a homályos szférába, melyet a modern pszichológia *tudatalattinak* nevezett meg.

Carl Gustav Jung felismerte az álmok jelentőségét és mélyre hatolt bennük. A **pszichológia elismerte őt, mint az első pszichológust, aki felismerte a tudatszintek különböző mélységét és megnevezte a mélytudatot. Viszont ez nem teljesen igaz, mert nekünk van egy Bárány Péterünk, aki sok évvel Carl Jung előtt megnevezte a mélytudati szintet. Bárány Péter 1789-ben írta Jelenséges lélekmény-lélektudományát. Ez a magyar pszichológia.** *(Gyárfás Ágnes: Bárány Péter)

A tudat alatt megbújó lelki elraktározások valójában nagyon közel vannak a tudatos szinthez, mert viszonylag könnyen tudnak felszínre törni. Tehát ha azt a bizonyos 'hagymaszirmos' hasonlatot adjuk a tudat-szintekhez is, akkor úgy jellemezném, hogy a tudatos valóság a felső szirma a **tudatossági** szinteknek, akkor a következő három (vagy talán még több), szírom **az**

álomszintek mélységeit határozza meg, a következő 2-3 szírom a **tudatalatti szinteket** rejt, s a legbensőbb *szíve* a hagymának az a bizonyos **ŐSTUDAT**, amiről most beszélni szeretnék.

Ha megvizsgáljuk a hagyma belső, zsenge, rejtett, élettelt telt részét, akkor

megkapjuk az őstudattal való hasonlat talán a legszebb és legérthetőbb azonosítását. Ebből a szívecskéből hajtanak majd ki szép, zöld, üde levélkék, s mint kardocskák állnak örökön a hagyma végsőként megjelenő, bimbót tartó szárához. Ez a pici bimbó is hagyma alakú, s formai megjelenésében is magában őrzi a **hagyma őstudatának emlékét. Ez a pici hagyma bimbó aztán kipattan, s egy tűzijátékra emlékeztető virágában megjeleníti a Világmindenség szférikus csodáját. A hagyma, e kis aromás ősi növényke, megőrizte formájában és szaporodásában az organikus teremtés pillanatának ősképét.**

Minden csodálatosan működik a szerves élővilágban. Isten lehelete tartá össze egységében és külön-külön is, a legfinomabb gyengédséggel e bio-varázskertet megteremtett, míg önmagát folyamatosan képes tovább teremteni. Megadatott az organikus életformának nem csak a fejlődés lehetősége, hanem egy végtelen alkalmazkodási képesség is, mellyel átalakíthatja önmagát egy megváltozott környezet követeléseire. Példa erre az a sivatag, mely valamikor őstenger volt. Ha összehasonlítjuk a sivatagi növényeket, nagyon emlékeztetnek a tengermélyén élő hínárokra, szivacsokra, korálokra és különleges élőlényekre.

Hogyan lehetséges az, hogy a kiszáradt ős-víz helyén támadt élettelen sivatag talajából ezek a különleges növények feltámadtak. A lélek rezonáns emlékképe újra

teremtette önmagát egy nem csak új, de teljesen ellenkező feltételekkel rendelkező környezetben. Valami **ősemlék képes volt** újjászületni, regenerálódott, majd akklimatizálódott megváltozott feltételeihez. A Természet csodálatos és az ökológiája hibátlan. **Nem tudna teremteni és regenerálódni a lélek fénye nélkül.**

A természettudomány csak a figyelem szintjén elfogadható. A tudásért nem szabad élőlényeket feláldozni, csak megfigyelni természetét, megismerni vele és csodálni a teremtés végtelen kreativitását. Engedni, hogy önmagát perfektualja.

Példát mondok Donna Celestina, egy mexikói táltosasszony kukoricájáról. Donna Celestina a kukoricájával generált kis pénzt a háztartásához és híres volt arról, hogy messze földön az ő kukoricái voltak a legszebbek és legédesebbek, s a szivárvány minden színében játszottak. Egyszer egy táltos növendéke megkérdezte, hogy mért ilyen csodálatosak az ő kukoricái, s másoké ugyan ebből a földből nőnek, de vakarcsok. Donna Celestina válaszolt, hogy ez egy ősi tudás, a szemeket mindig a leggyönyörűbb, legegészségesebb csőről szedi és ülteti el újra. Így a kukorica, amikor kinő, erre emlékezik, ezt az **ősemléket** teremti újra önmagában. Az ősiségben is figyelemben tartották az egészséges test-lélek kapcsolatot, nem véletlen az a mondás „Ép testben ép lélek”. A természetben nem véletlen a spontán vetélés sem az emlősök világában. Ha a magzat életképtelen, vagy hibásan fejlődik, vagy ha az anya nincsen

optimális lelki vagy fizikai állapotban, a természet szelektál. Még a gyümölcsfáknál is érvényes, ha túl sok a gyümölcs a fán, ritkítani kell, hogy egészséges, szép terményt kapjunk, azzal, hogy könnyítünk a fa terhén. Maga a fa is ledobja feleslegét. A természet szelektál, hogy a tökéletes **ősképnek** az **őstudat** megjelenésével lehetőséget adjon.

Tudjuk azt is, hogy azok a szűz területek, melyeket az emberi 'civilizáció' nem érintett meg, csodákat rejt, hiszen az **őstudatból** táplálkozik. Gondolok itt pl. a Galápagos szigetvilágra. A Teremtő Természet zavartalanul működött, amíg ember rá nem bukkant, és azonnal meg nem törte érintetlen világának tökéletességét. Mondhatnám a példákat az Amazon világtól Új-Zélandig, a betolakodó anyag-centrikus népek terjedése földünkön inkább rákfenére hasonlít, mint az ember Istennel kötött egységének betartójára. (***)Tellói Jóslat)

Mi a különbség a kultúra és a civilizáció között? Azok az ősnépek, akik Isten utolsó teremtményekét megkapták a földet, ******(Biblia, Mózes I:I) a Föld feletti gondnokságot is megkapták, nem csak a „...népesedjete, szaporodjatok” lehetőségét. Ezek az ősök tiszteletben tartották Istennel kötött egységüket. Ismerkedtek otthonukkal, és harmonikusan illeszkedtek be egységébe. „Bio-életet” éltek, megismerkedtek környezetükkel, felismerték az adott életfeltételek intrikáit és alkalmazkodtak hozzájuk. Hagyták a Földanyát élni, virulni, s termékeny bőségétől ők is boldogan gyarapodtak. Békén hagyták a folyók medrét, a lápokot, úgy éltek és terjeszkedtek, hogy jelenlétük ne okozzon zavart környezetüknek. A kultúra, melyet megteremtettek a Földanyán, Ősanyában gyökeredzett és a virágzó, zsongó-bongó Természetből táplálkozott, a szülő, teremtő Anyaisten arculatát tükrözte vissza rájuk.

A NŐ, mint a Mindenség kezdete szülő és tápláló minőségében megalapozta a

*természettel és egymással kötött viszonyuk szakralitását. Mivel magukban hordozták az **őstudatot**, génjeikben és lelkükben elraktározódott emlékeit teremtésük csodájának és feltételeinek, nem kerültek konfliktusba létükkel, és az őket befogadó világukkal.*

Ez a kultúra tiszta életvitelében, művészetében és természettiszteletében többezer éven át harmonikusan működött, mindaddig, amíg egy újonnan megjelenő, rájuk hasonlító népcsoport fejlett technológiával, gyilkolástól nem visszarettenve, férficentrikus világnézettel meg nem jelent a földön közöttük. Ekkor megkezdődött a Föld teremtményeinek megrontása és elveszejtése, a Természet és Anya tisztelet eltiprása, kihasználása. Ez volt az a pillanat, amikor beindult az a „civilizáció”, melynek a mai napig rabszolgái vagyunk.

Az **őstudat** nem egyszerűen egy genetikailag bekódolt absztrakt képekből felderengő emlékezete a kezdet kezdetének, hanem még annál is mélyeből felszínre törő emlékei a Teremtés első tudatra ébredésének. Tehát a Fénylélek a Mindenséget magába-fogadó Egység, melyben a mi egyéni tudatosulásunk valójában már a Teremtői tudatból táplálkozik, mely tudat szövevényes részünk mi magunknak is. Tehát a **mélytudatból** felemelkedő képzetek nem más, mint a Teremtés beindulása óta létező lélek emlékek felcsillanásai. Ha itt figyelembe vesszük a tér/idő relativitását, mely szerint a múlt, jelen és jövő lineárisan csak téridőbe zárt dimenziókban működik, s ott is csak annak a dimenzióknak a meghatározásában, akkor rájövünk, **hogy ha a Mindenség időtlen, akkor az énünk állandóan a Fénylélektudat ősképeiből merít.**

Itt idézni fogok Gyárfás Ágnes Tellói jóslatából:

„A mottóirodalom és az ebből fakadó epigramma a legkorábbi irodalmi műfaj az US TU terméke és a turáni gyöknyelv képelekkel leírt szellemi munkásságának eredménye. Művelték az ókori latin, görög költők is, de a magyar irodalom és köznyelvben is fennmaradt.

Ehhez a gondolkodásmódhoz és a képeles-írás lehetőségeihez kapcsolódik az **ŐSTUDÁS** irodalmának különleges műfaja a jósmondat, a jóslatok megszövegezése. Ennek lényege a sokértelműség, a jövőbeli lehetőségek színes összesítése.”

Ha a fenti idézetet figyelmesen elolvassuk, megragad minket a **jóslat** és az **Őstudás** kapcsolata. Honnan jönnek a jóslatok? Miért van az, hogy a jóslatok nagyon gyakran beteljesülnek, ha a jós megfelelő mély révülésben idézi meg a jövőt? Hová zárandokol a jós tudata, ahol meg tudja pillantani a jövőt és meglebbenteni a kortársak előtt? A válasz ezekre a kérdésekre abban az

időtlenségben rejlik, melyet fent említettem, ott, ahol megszűnik tér-idő és minden ismeret a tudat rendelkezésére áll. Nem mindenki képes tudatával beutazni a mindenséget, de a táltosok igen. Az álmodás művészete, a révülés gyakorlata, a fényttest rugalmas mozgása tér-idő hajlataiban, lehetőséget adnak a betekintésre, vagyis azoknak a képeknek, jeleneteknek a megpillantására, melyek befolyásolják a lineáris idővonal eseményeit. **Ősképek** a Mindenség teljességében állandóan **jelen esetben léteznek**, a lineáris világokban viszont egymást követik.

Az Őstudat tehát Mindenség tükrében állandó mintázat, melyből a teremtett és újra-teremtődő világ állandóan merít és táplálkozik. A variánsok lehetősége éppen olyan végtelen, mint a Mindenség, de a Teremtés alaptörvényei törhetetlenek.

Mongol sztyeppei kőfaragás (kun-baba)

BARNYÁK MÓNIKA

Palóc népszokásokról

Adjon Isten jó reggelt!

"A palócz asszony 'ha még olyan feődhő' tapadt zsellér is", menyasszonyi fehér ruháját a lakodalom után a tulipános láda fenekére zárja s nem veszi fel többé, mert „számít az utolsó órára”, hogy legalább tisztességes „haló ruhája”, legyen, a miben eltemessék. Ritka palócz asszony, akit nem a menyasszonyi ruhájában temetnek el, a haját szépen kontyba kötik, fejére a menyecske korában hordott arany vagy ezüst fonállal gazdagon hímzett úgynevezett „csipkét” kötik, arra pedig fátyolt. "

A palóc szokásról, Viski Károly: A magyarság tárgyi néprajza

A kelengyés láda rövid története

A magyar néphagyomány évezredek múltja visszatekintő történetében mindig is komoly szerep jutott a házasságnak, így aztán ha városiasodott életünkből ki is koptak a népi világ mindennapjainak kellékei, nyelvünk azért sok mindent megőrzött. A kelengyés láda, vagy másnéven tulipános láda, más helyütt rózsás láda mégis, fizikai valójában is ismerős mind a mai napig, függetlenül attól, hogy ma már nem része a menyasszony "kellékeinek". A népi bútorok közül a lóca

mellett talán a kelengyés láda a legismertebb napjainkban is, ehhez persze nagyban hozzájárulnak a töretlen népszerűségű magyar népmesék is. Funkciója igen egyszerű, de annál szimbolikusabb, ebben vitte ugyanis a fiatal feleség újdonsült férje házába, onnantól tehát közös otthonukba mindazt, amivel útjára engedték az örömszülők új, immáron vitathatatlanul felnőtt életébe. Már az időszámításunk előtti 3. évezredből is találtak régészek olyan ládákat, melyek nagy valószínűséggel hasonló szerepet tölthettek be, mint a magyar hagyományban csupán a honfoglalás utáni időszakban népszerűvé lett, majd gyorsan elterjedt kelengyés láda. Kis túlzással azt mondhatjuk, hogy e ládák egyidősek lehetnek a házasságkötéssel, az egybekeléssel. Az pedig őseink vándorló életvitelével könnyen magyarázható, hogy miért kellett várni a láda elterjedésére addig, amíg a régiek nem telepedtek le új otthonukra illetve a Kárpát-medencében. Tudjuk, tehát, hogy hatezer évvel ezelőtt is léteztek már hasonló funkciójú ládák, ahogyan azt is, hogy a kelengyés láda magyar elterjedéséhez elengedhetetlen szükség volt a letelepedett életmódhoz, hiszen ládákat nem igazán cipel az ember hosszú útjai során.

A legősibb vályuládák helyett nálunk már az úgynevezett ácsolt ládák terjedtek el, ezek az 1300-as évekre lettek szerte a hazában népszerűek. A gazdag díszítés ezután lett gyakori, minden egyes tájegység, sokszor akár település sajátos motívumai is felbukkannak a leginkább növényi ornamentikával ékített felületeken. Érdekesség, hogy igazán különálló típusok csupán az 1700-as évek derekára jelentek meg (innentől beszélhetünk székely, gömöri, dunántúli és kalotaszegi típusokról). A ládadíszítés és - készítés igazi

virágkorát az 1800-as években élte Magyarországon. A legkülönlegesebb példányok ebből az évszázadból valók, amikor a barokk nagy hatást gyakorolt a népművészetre is, s kifejezett cél volt minél izgalmasabb, minél színesebb motívumokat varázsolni a menyasszony kelengyés ládájára. Napjainkban, is viszonylag könnyedén hozzájuthatunk egy-egy gyönyörű darabhoz, s ha otthonunk enteriőrje engedi, izgalmas lakberendezési tárgy válhat belőle akár egy modern lakásban is. Forrás: csillamuhely.hu

Hol tartották a ládákat?

Az ágy mellett, az ágy előtt tartották, vagy pedig a tisztaszobában. A tisztaszoba a vendégszoba, ami nem volt a konyhával egybe kötve.

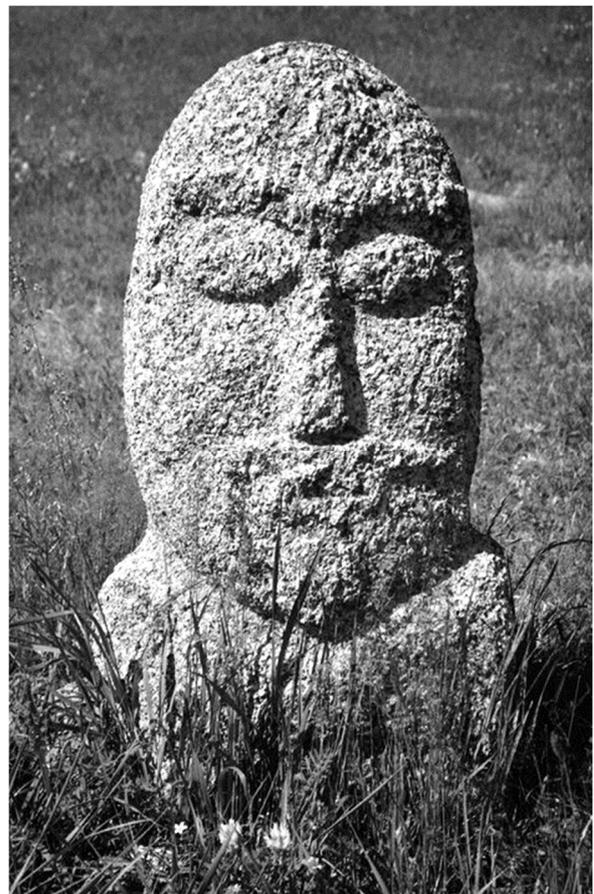
Ma már a modern lakások díszé lehet, ágyneműket, törülközőket lehet benne tárolni, sokan nászajándékra adják a fiataloknak. A lelkünknek fontos, hogy legyenek körülöttünk magyar tárgyak, ami akár a tudatalattinkon keresztül is hat.

Völáda: Módos lányos családokban, ha beházasodott egy szegény parasztlegény, akkor elvárták tőle, hogy a csekélyke holmiját egy megfelelő méretű, díszes ládába hozza a lányos házhoz. Megkülönböztették házon belül, hiszen a lányé jóval nagyobb volt, vagy akár már komódja is volt – ez a dél-dunai részeken fordult elő a feljegyzések szerint.

Barnyák Mónika

Ebben a kiadásban megjelenő képek a mongol sztyeppék ősi kőfaragásairól készült fotók (Lásd: borító, 16. 72. 81. 83. és 96. oldal). Mi Kun-babáknak nevezzük ezeket a neolitikus korszakra becsült alakokat, valójában nem tudjuk miért állították, de legnagyobb valószínűség szerint szakrális területek jelzéseként állnak őrt a nagy pusztaságban, talán szakrális- vagy törzshelyeket jelölnek, talán elhunyt ősöket. Évszázadok távlatából néznek most ránk és az eurázsiai kultúrák ősiségének bizonyítói. Valamit

felébresztenek bennünk; valami a saját mélytudatunkból felszínre tör, amikor rájuk tekintünk.

Mongol sztyeppesi kőfaragások (kun-babák)

In memoriam Dr. Szőnyi Magda

*A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja.
A fény csak abban válik áldássá, aki másnak
is ad belőle.”*

Hamvas Béla

Múlhatatlan fájdalommal tudatjuk, hogy Szőnyi Magda 2022. május 23-án, hétfőn este családjában körében, életének 83. évében csendesen elhunyt. Magda Egyesületünk alapítótagja, első alelnöke, szellemi tanítómesterünk, aki határokon átívelő egyesületet teremtett. Egész életében választott közös szakterületünk, a relaxáció és szimbólumterápia ügyét szolgálta, többszáz hallgatót oktató, mondhatni nevelt fel, akik jó része a mai napig mentorának, emberi és szakmai példaképének tekinti őt. Tanítványainak ugyanúgy, mint módszerének, a szimbólumterápiának a sorsát gondos figyelemmel kísérte, és segítette. Még halála reggelén is megtartotta a meditációs csoportja óráját, szelleme éber volt és lelkesítő az utolsó napig.

Életének utolsó napját is a számára oly kedves hallgatóival kezdte, tanított, irányt mutatott, majd békésen megpihent, „kegyes” halálát bizvást megérdemelte. Derűs lény, biztató mosoly, önzetlensége, mély bölcsessége, karizmatikus és sajátos „gondolatszövegei” végtelenül fognak hiányozni. Halála másnapján esti közös

virtuális gyertyagyújtással emlékeztünk rá, melyen tanítványai, barátai a határon túlról és az ország több városából is részt vettek. Búcsúztatásáról a későbbiekben történik döntés.

Emlékét, és a ránk hagyott szellemiséget megőrizzük, és – kívánsága szerint- tovább viszzük.

„Minden tudományban az a bölcsőbb, aki szabatosabb tudással rendelkezik és jobban tud másokat az okokra tanítani. S a tudományok közül is inkább a bölcsesség az, amelyet önmagáért és a tudás kedvéért óhajunk, mintsem a belőlük fakadó egyéb eredmények miatt keresünk.” (Arisztotelész)

(Forrás:

<https://mrszeblog.wordpress.com/2022/05/26/in-memoriam-szonyi-magda/>)

Dr. Szőnyi Magdára emlékezik a Miskolci Bölcsész Egyesület

*„Minden körülöttem lélegezzen a Lélek
nyugalmát és csendjét.”*

C. Monet

Szőnyi Magda hűségesen ápolta barátságát Gyárfás Ágnessel és értékes kapcsolatát a Miskolci Bölcsész Egyesülettel.

Fáradtságot nem kímélve tette meg a hosszú utat Budapestről, hogy jelen lehessen rendezvényeinken és humorával, szép előadásával értékesítse azokat. Mindig öröm volt őt látni, s vele beszélgetni. Mosolygó arcára, energikus jelenségére meghatott hálával emlékezünk. A lélek mélységeinek ismerete saját belső tartalmának fényében

sugárzott mindannyiunkra. Amire rávilágított, belénk vésődött. Nem sokkal Gyárfás Ágnes halála után, Ő is a Végtelen csillagútjára lépett. Elképzelem, hogy az égi bölcsesség fénytemplomában együtt vannak mindazokkal, aki már elhagyták a földi bölcséletek nagy, nehéz útját.

Dr. Szőnyi Magda halálhírét nagyon későn, véletlenszerűen tudtuk meg, mert hozzánk soha nem érkezett hivatalos jelentése. Most az Ősi Gyökér oldalain tisztelettel és határtalan szeretettel búcsúzunk tőle, hiánya számunkra nem pótolható e földön.

„A Halál nem más, mint egy csodálatos tranzíció. Átmenet egy alacsonyabb egzisztenciából, egy emelkedett létbe. A Halál fénykapu a világok között”

Tibold Szabina

Ágnessal, s ezt a barátságot csak a Halál választotta el egy múló, földi pillanatra. Most úgy érzem, együtt vannak a szebbik világban, mert lelkeik összekötődnek a Mindenségben.

Mi, a Bölcsész Egyesület, Kühne Katalinnal elveszítettünk egy csillogó szellemet. Hiányát semmi, senki nem pótolhatja. Írásait, verseit továbbra is leközljük az Ősi Gyökérben, éppen úgy, mintha még mindig köztünk lenne. Mi szegényebbek lettünk elvesztésével, de bízunk abban, hogy Ő boldogságot és nyugalmat nyerhetett végre hosszú szenvedése után a Lélek Birodalmában, ahol minden teljes és tökéletes. Köszönjük Katikám, hogy velünk voltál és az Egyesületünk munkáját gondolataiddal, írásaiddal értékesítetted. Szeretetünk és hálánk elkíséri mosolygó lényedet az Örökkévalóságba.

Tibold Szabina

Búcsúzunk Kühne Katalintól

1947 - 2022

Mélységes döbbenettel és szomorúsággal köszönünk el ebben a világban kedves Barátunktól és Munkatársunktól, Kühne Katalintól. Lapzárta előtt érkezett a hír, hogy 2022. december 9.-én elköszönt e földi élettől és visszaadta gyönyörű, fénylő Lelkét a Teremtőnek. Nem tudok könnyek nélkül gondolni rá. A kedves, mosolygó arcára, a baráti ölelésre, amikor találkoztunk. Ő szerves része volt a Bölcsész Egyesület munkájának. Minden rendezvényünkön jelen volt, majdnem minden alkalommal férje társaságában. Az írásait, verseit, tartalmas előadásait lelkünkbe zártuk. Az irodalom és bölcsészeti tudományok vonzották. Könyvtárosi hivatása és barátsága összekötötte Édesanyámmal, Gyárfás

Az alábbi Internet címen megtekinthető Kühne Katalin munkássága és bensőséges gondolatai: <https://irodalmiradio.hu/2018/01/11/muveszportre-e-kuhne-katalinnal/>

Forrás:
<https://irodalmiradio.hu/2018/01/11/muveszportre-kuhne-katalinnal/>

Hargita csúcsán (Fotó: Hornyánszky Antal)

Kühne Katalin

Általad, Veled

*Szeretet kiapadhatatlan forrása
 Te, Isten gyermeke!
 Szálljon reám kegyelmed minden áldása,
 őrizze lelkemet.
 Adj vigaszt a szenvedő emberiségnek,
 minket ne ítélj meg!*

*Fagyos leheletünket olvassza tüzed,
 emeljük szívünket
 Hozzád, fényességes Urunk! Tekinteted
 fordítsd végre felém,
 bocsásd meg összes vétkeimet, emelj engem
 magadhoz közelébb!*

*Világítsd sötét éjem', kiüresedett
 kétségbeesésem'!
 Borítsd most ragyogó köpenyed fölébem,
 sugárzó fényeddel
 változtasd tündöklő egekké, reménnyé!
 Áldott hited tüze*

*jéggé fagyott lelkemet melegítse,
 sajtó sebeimet
 gyógyírral kenegesd, kötözd fehér gyolcsba,
 szárítsd fel könnyemet!
 Ne süllyedjék sörét, örvényes folyóba,
 Úristen, kegyelmezz!*

*Szűzanya egyszülött isteni gyermeke,
 üzd el félelmemet!
 Hozz rám nyugodt álmot, békességet,
 csendet!
 Segíts az embernek
 helytállni, becsületben felemelkedni,
 élni szeretetben,*

*Általad, Veled bizonyítani hitem,
 örök reményemet!*

KOVÁCS SÁNDOR

SZONETT MISKOLC NAGYASSZONYÁHOZ

In honorem Ágnes Gyárfás

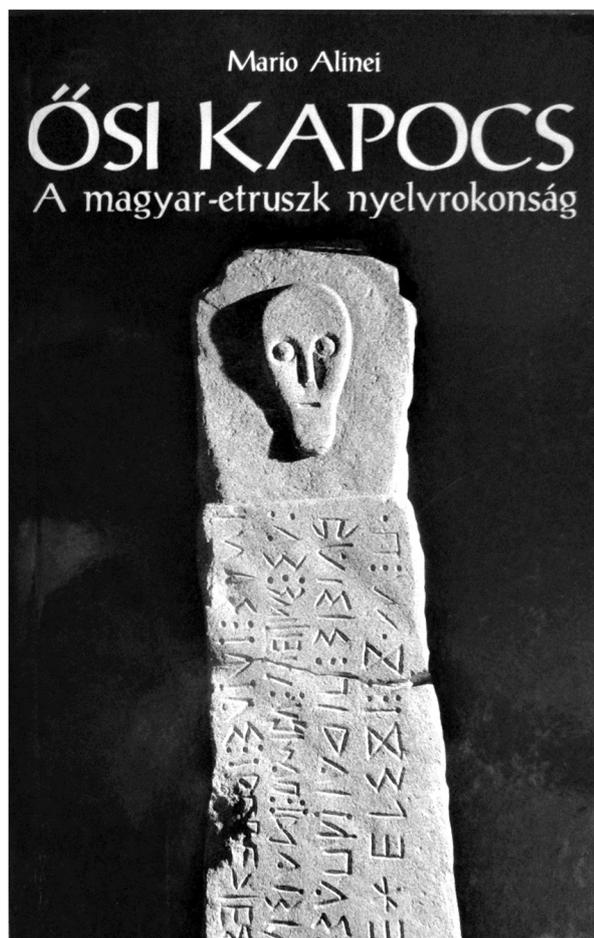
Meg nem jövendöltek sem Látók, sem Vének,
 nem is zengett Rólad ezer fansár s ének,
 Hatalmasok bábja, kegyence se lettél
 – konokul dacolván hamissággal, kénnyel –,
 mert a rejtett Csodát, véliünk amit tettél,
 lélekszóra tetted, hittel és reménnyel...
 míg rabul nem ejtett a legszentebb fogság:
 a Magyar Sors, mely oly keserű boldogság!
 Áldasson hát – mi jobb, szebb életre hívott
 ma minden magyart – kiáltó gondolatod!
 Áldassék, mit dolgoz kezed igazított
 hűn, iskolarendbe, melyben kél, óvakod
 s kibomlik álmaink virágzó, új Hona!
 Áldass, ki benne élsz, szívünk Nagyasszonya!

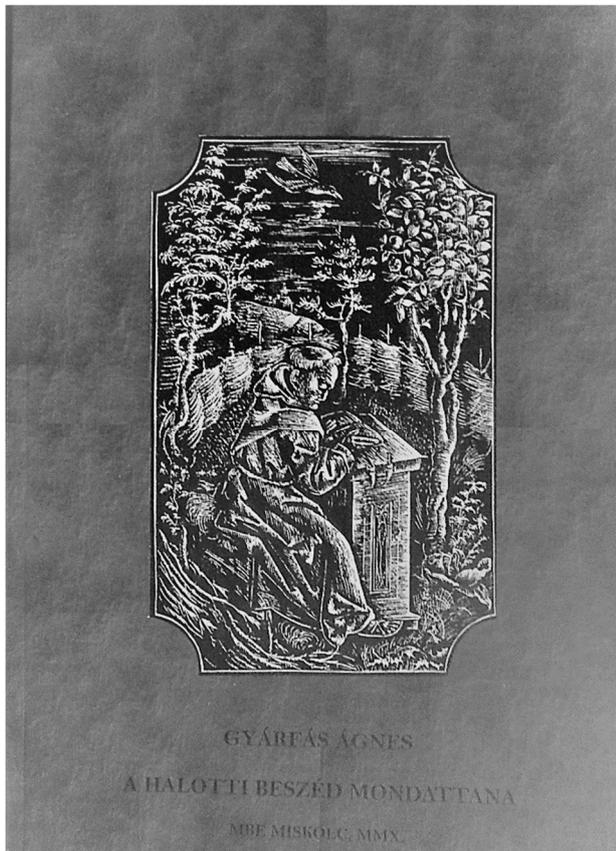
*Dr. Czeplédi Katalin:
Dzsagfar Tarihi - és a
magyarság ősi forrásai*

Dr. Czeplédi Katalin hatalmas munkája mind a nyelvészetet, mind az őskutatást szerető és követő olvasó számára nélkülözhetetlen tárház. Mérföldkő alkotás, igazol és bizonyít, aki eddig kételkedett, annak megnyitja a szemét és elméjét az igaz múltunk előtt. Nagyon hálásak lehetünk ezért a csodálatra méltó munkáért, melyről a szerző megjegyezte nekem, hogy "Édesanyádnak (Dr. Gyárfás Ágnes) a tudós nagyságát és munkásságát is igazolja a könyv".

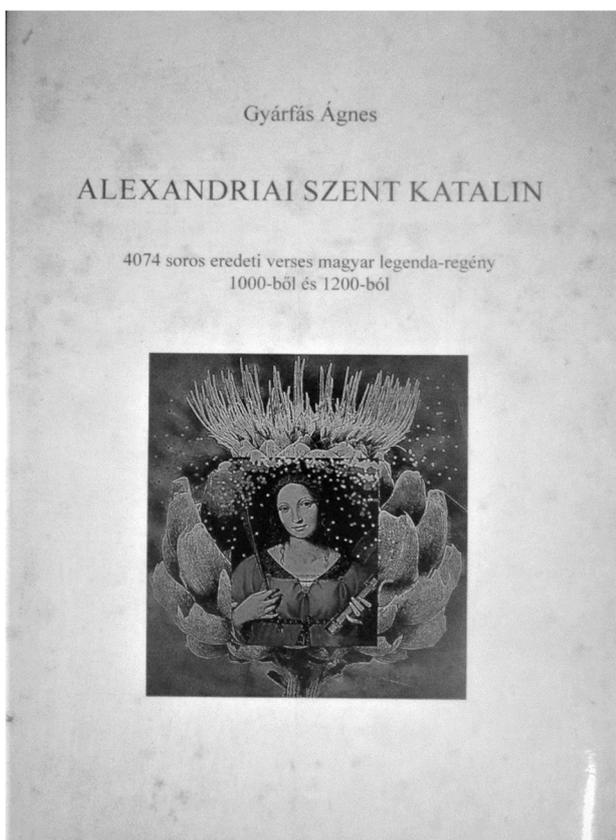
Mario Alinei - Ősi Kapocs

Minden nyelvésznek és őseink nyelvi rokonságát kutatóknak örömmel ajánljuk ezt a könyvet. Magyarul 2005-ben jelent meg, de sajnos kevesen ismerik. Interneten megrendelhető.

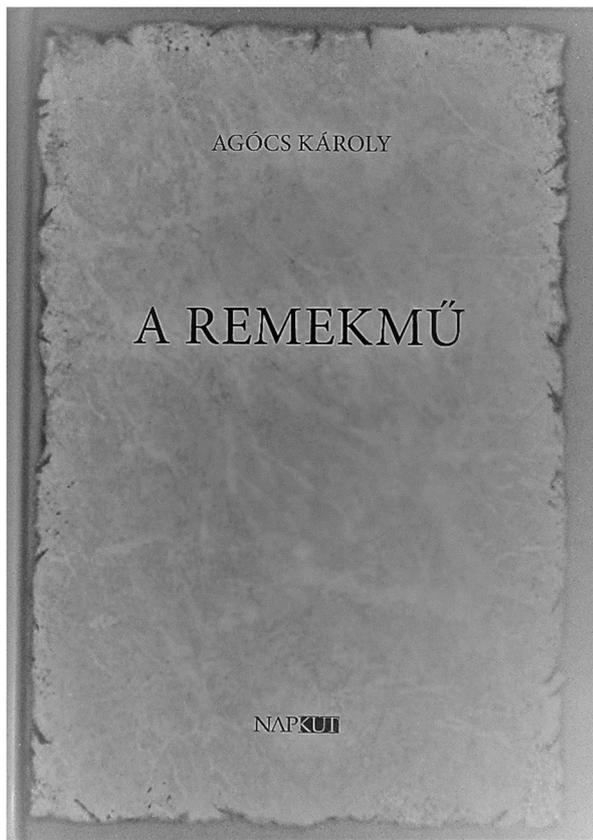
Dr. Gyárfás Ágnes - A Halotti Beszéd Mondattana

Dr. Gyárfás Ágnes - A Halotti Beszéd Mondattana egy egyedülálló mű. A Halotti Beszédet már sokan feldolgozták, főleg szótanilag értelmezték, de soha senki mondattanilag nem elemezte eddig. Ez a munka mérföldkő nyelvi értelmezésünkben.

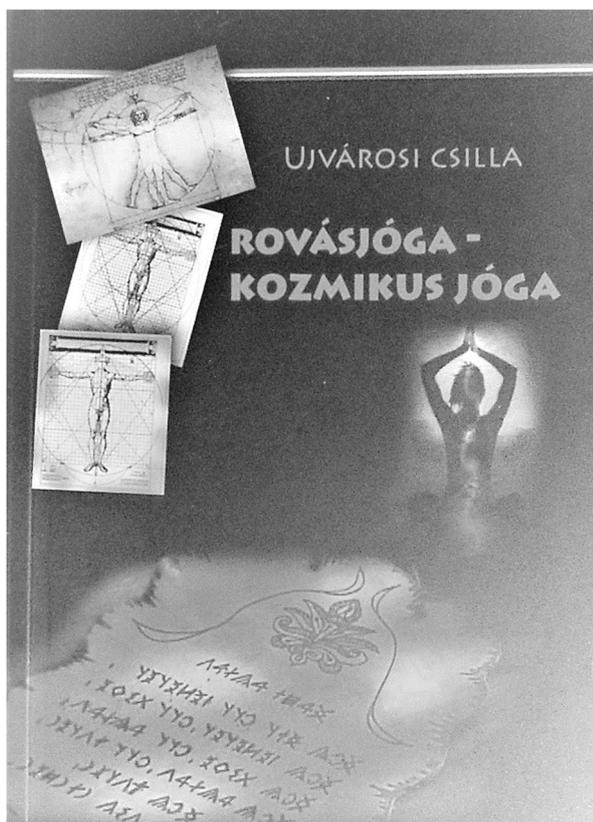
Dr. Gyárfás Ágnes - Alexandriai Szent Katalin

Dr. Gyárfás Ágnes - Alexandriai Szent Katalin c. írása, melyet a halálos ágyán fejezett be, egy valódi meglepetés. A Széchenyi Könyvtár archívumában találta meg az eredeti kéziratot, mely 1000 - 1200-ból származik, eredeti magyar nyelven íródott, nem fordítás, mint a Halotti Beszéd, melyet korban megelőz. Kötelező olvasmány kellene, hogy legyen.

Agócs Károly - Remekmű

Agócs Károly - Remekmű c. könyve maga is egy remekmű, kerek száz gondolatgyöngyszemet tartalmazó irodalmi gyönyörűség. Meglepetésekkel, csodálattal és humorral csiklandoz, vissza kell térni hozzá újra és újra, mert mindenki talál köztük magának csemegét.

Ujvárosi Csilla Rovásjóga - Kozmikus jóga

Ujvárosi Csilla Rovásjóga - Kozmikus jóga c. könyve igazi gyöngyszem. Betartva rendjét játszva, testünkön, szellemünkön át magunkba tudjuk fogadni a magyar lélek égi adományait. Írásjeleink és a mennybolt fényeinek örök rendjét, melyet testünk, lelkünk tükröz.

*FRIEDRICH KLÁRA**Magyarország*

Egyedül vagy, mint a szarvas
a puskacsó előtt
piros véredben kotorásznak
rongylelkű hitszegők...

Anyámhoz, későn

Fényes égnek szép gyermeke,
hajnali királylány
 eget, földet összekötő
tündöklő szivárvány

Templomok ünnepi virága
 hófehér fűrtös orgona
imák szárnyán Istenhez szálló
bársonyos rózsák illata

Gyógyító vizű tiszta forrás
 titokzatos mélységű tó
köveken táncoló patak
földeket öntöző folyó

Miért nem láttam mindezt
amíg itt voltál velem
az éjszakákba belesírom
anyám, bocsáss meg nekem

De inkább mégse, ne bocsásd meg,
hogy nem hittem el féltő szavad
bűnhődjek csak, megérdemlem
mert sokszor megbántottalak

S majd, ha egyszer az Időben
találkozunk egy másik csillagon
lábad elé térdepelve
remélem, hogy elmondhatom

Nélküled nagyon árva lettem
s ha ijesztő az éjszaka

ugyanúgy, ahogy gyerekként
kiáltozom: anya, anya

De nem vagy a másik szobában
elengeded hálátlan kezem
megérdemlem az árvaságot
anyám, ne bocsáss meg nekem

Hajnali utazás

A hajnali városban kőkemény a fény
váratlan sarkokon térdel a remény

Néha árnyak futnak át a parkok szélein
fejemre visszahullnak elrontott éveim

Mit Isten felé dobtam közáporként zuhog
szárnyukat elvesztették az őrzőangyalok

Egyre csak lemaradva futok a változásban
a hangod kísért még harangzúgásba zártan

Keresem azt, ami tiszta, szép, örök
szívemben felépülnek hatalmas kőkörök

Köszálak tetejére lélekmadár suhan
gyötrő félelmeimtől tisztíts meg jó Uram

És ha kérhetek még, a messzi gyermeket
küldd haza még egyszer, mielőtt nem leszek

*TÚRÓCZI PÉTER**A balkántól nyugatra*

A balkántól nyugatra, kihívták párbajra a
halált,
Úgy látszik másnak már nem értik meg arra a
szavát.
Hát indultam, fekete csuklyámat borzolta a
szél,

Hideg idő volt, a kaszámra ráfagyott a vér,
Csodás éjszaka, csillagos ég, szikrázó
telihold,
A balkántól nyugatra tragédia előtti feszült
csend honolt...

A balkántól nyugatra, monumentális város,
Szár az idő, az utca mégis sáros,
Megkerestem a megadott címet, hatalmas
tömeg,
Melldöngető zene, se dallam, se szöveg,
Gyorsan engedtek be, nem kérdeztek semmit,
A balkántól nyugatra, egy csuklyás alak
kaszával sem izgat senkit...

A balkántól nyugatra, szűkös lépcsőház,
Mindenkit elkapott az örült diszkó láz,
Fiatalok, tolakodnak, ruhatárba adják az
eszüket,

A veszélyre mindegyik vak, és a
segélyhívásra süket.
„Késelés” kiáltom, mindenki meredten néz
arcom sötétjébe,
A balkántól nyugatra, hamarost, ennek a
bulinak is vége...

A balkántól nyugatra, bepánikolt
embertenger,
Senki sem tud semmit, kérdezni meg nem
mer,
Zúdulunk lefelé, fiatal lányok mellettem,
Olyat kell tennem, amelyet már régen nem
tettem,
A kasza rúdját kitartom, hárman férnek bele,
A balkántól nyugatra hirtelen csendbe fullad
a zene...

A balkántól nyugatra, tele voltak étellel,
Szembe találtak a kegyetlen végzettel,
Nem tehettek róla, a társadalom elfordította
fejét, és befogta a száját,
Megint nem az igazi adósok rendezték a
számlát.
Miért kell tragédia ahhoz, hogy egyértelmű
legyen az embereknek,
A balkántól nyugatra sem szabad mindent
engedni egy gyereknek...

A balkántól nyugatra, kapzsiságból nőző
gyászvirágok,
Síró emberek, akikben összeomlottak
világok,
Három lélek a mennybe ment, börtönbe
mégse ment senki,
Ez a három, remélhetőleg, most több százét
megmenti.
Távolodom a várostól, ezer kutya gyászmisést
ugat,
Ez még sajnos mindig a balkán, és nem a hön
áhított nyugat...

VALEK TÜNDE

Aventurin

Aventurin köves nyakék alkotó: Gyimóthy Gábor

„Avanti ragazzi di Buda
avanti ragazzi di Pest
studenti, braccianti, operai,
il sole non sorge più ad Est.

Egy szerény ékszer, egy medál
Magában összegyűjtve a Sarki fényt
A kő kékeszöldes csillogása
Tükrözi az éji Nap rejtett jelét
Derült, októbervégi éjszakán
Zöld szalagok nyúlnak függönnyé
Szelik az eget felfénylő indázással
A Föld túl feléről gerjed a napszél
Hirdeti a Nap íves szabadságát

Legyen nappal vagy fekete éj
 A föld kerekén a napsugár
 Küldi rendületlen üzenetét!
 Nyílnak árnyas kertben ultraviolák
 Mikor a csend rideg, hideg és mély
 Lebben langyos fuvallat tinta-homályon át
 Szüremlik a derengés infravörössé
 A sötétség bilincseire, előre hát!
 Tudd és hidd, már jó, s itt a fény!

*

A vénülő turini Remete
 Ezernyolcszázhatvanhétben
 Megírta Kasszandra levelét
 48-ból nem engedni, semmiképp!
 Deák Ferenc szemére vetette,
 Amit egykor bölcsen hirdetett:
 A jogot, melyet erőszak elveszen
 Vissza lehet szerezni, jó időpont
 Veszve csak az van, amiről a nemzet
 Önként, örök időkre lemondott
 Mára hol a tántoríthatatlan ragaszkodás?
 Az önálláshoz, kivívott alkotmányos
 jogokhoz
 Büszke jogmegtartás helyett vert
 jogfeláldozás
 Ma a divatos! Ez a visszakozás, ma nem
 indokolt!
 S lám a Habsburg-ház trónfosztását
 Mi megtörtént 19 éve, feledtük tán?
 Már készülődnek koronázási misére
 A Budai Várban nyüzsgés, zibongás,
 És keserű, fojtott csend
 Pedig egy nagy tanulság levonható
 Hol más ország béli az uralkodó
 A hon idegen érdekek eszköze lesz
 A közügyi munkálatok folynak rendesen
 Az eddigi joggyakorlat osztrák kézben leend
 Az országgyűlés formaivá süllyed
 A költségvetést nem vitatni, csak elfogadni
 kell
 A birodalmi egységért, nagyhatalmi állásért
 Függetlenségünk ily' értelmetlenül áldozni
 Nem szabad, hiába sok kecsegtető ígélet!
 Nem lesz a határőrvidéknek kiemelt szerepe
 Nem lesz nemzetőrség, önálló hadsereg
 Nem lesz hadi költségvetés, oda a háborújog
 Helyettük lesz:

Hadkötelezettség, államadósság, növekvő
 adók

A besorozottak ágyútöltelékévé züllesztve
 Szolgálnak élve-halva idegen érdekeket
 A közös ló teszi: kisebbségeinket
 Szomszédainkat ádáz ellenséggé
 Nekünk jut a céltábla szerep
 Ide jöjjetek! Ide löjjetek!
 E nemzethalált elkerülni volna jó!
 Milyen felelős az, aki önsorsrontó?
 A változatlan és tanított múltra
 Válasz: egy alkotó jelen és élhető jövő
 A felelősségtudat hazám iránt
 Figyelmeztetni kíván: Kerüljük el a
 nemzethalált!
 Én már öreg vagyok, meghalok
 Népjövendő reményvirágai nyílnak-e majd
 síromon?

2019. 11. 15.

JACSO PÁL

Avasi lépcsősor(s)ok

Hosszú lépcsősorok végén őrt áll a kilátó,
 betonteste alatt szélesre tárt terpesz,
 kémeleli a távot: Tokajt meg a Tátrát, mert
 az idő van mikor ad, s van, amikor elvesz...
 Novemberi nyúlós ködben araszol a város.
 rövidke nappalok, hosszú féktávolság.
 A megállóknak kukákban kutatnak,
 a megígért jólétről sokadszor lekéstek,
 a hideg borosüvegek alján, talán még
 lötyög néhány deci savanyú barátság...

A templomtornyokban vacogva konganak,
 nyáron kitágult tüdővel zengő ércharangok,
 mint kottalapra szórt, szertelen hangjegyek,
 ezerszámra ülnek meredek háztetőkön,
 tollukat borzolva, szürkés-kék galambok.
 Mégis e látképet semmiért nem adom,
 retinámba vésődött a csupasz tűzfalakon
 leomló vakolat, pedig haladt erre is a világ,
 évtizedekig megállva, némán megbámulva,
 zezzug, árnyékba húzódó hátsó udvarokat.

Az összebújó borházakon álmos
ablakszemek,
nincs még kész az újbor, megpihen a
Mélyvölgy,
álmodik a nyárral, mint forró ölü kéjhölgy
mulatott az ősszel hajnalokig italozó
rekedt hangú, örökifjú, duhaj cimborákkal.
S ha vége van a télnek, lesz még ilyen talán,
s színes fényjátékok újra játszanak majd,
a lassan megbarnuló zszindelytető alatt,
méltósággal felfehérő, öreg templom falán.
És a
hosszú lépcsősor(s)ok végén őrt áll a kilátó
remélve, nyugdíjaskorára újra fiatal lesz,
kémlelve a távot: a Diósgyőri várat, hisz
az idő van mikor ad, s van amikor elvesz...
Az meg kicsit szégyenlősen, tétován int
vissza.
Hórihorgas nyakú, büszke toronydaru barátai
azt ígérték tegnap, jövőre már mind a négy
magas tornya, szép cserepes tetővel,
és hibátlanul meglesz...

Itt,
reggelente ablakodból nem láthatsz lagúnát,
sem kéklő hegyek ormát,
csak egy ötven éve álmunk őrző
kilátónak tornyát,
honnan sokszáz emlék hívogat
fel a ködös Bükkbe:
s összegyűjti boldog könnyeinket,
egy öreg tó tükre.
Forrásának friss vizét a város
zubogó patakjából issza,
sötétlőn-mély szeme, sárgult
képeslapokról tükröződik vissza.

Zötykölődtek diákéveink,
zörgő, sárga –villamoson,
jártunk erdőt csühögő vonattal,
mi kertek alatt osont.
Emlékszem, hol kaptam egy szép
szökétől első forró csókom,
s tanultam kamasz izgalommal

feltörni a szerelmi kódomb...
Voltam csendben lázadó,
néha erős vállakkal is gyöngye,
akadályt emelt elém az út,
másnak apró por-göröngye...
Próbáltam járni és beszélni tanulni,
de nem az iskoláktól,
inkább hosszú-konok utakon,
a magam hibájából.
Lettem hamar felnőtt,
kócos-öszülön is
naiv gyermek szívvel:
Lelkem innen táplálkozik,
míg a Jóisten nem hív fel...
Cipelem bőröndöm, kiborul a mának:
lombját sokszor megmetszik,
de gyökerét nem, a fának...
Bevallom, nem voltam hű gazdája
mindig e vidéknek,
elvágyó gondolataim s induló lépteim,
mégis visszatértek.
Mert:
Az Avas alján, pincék mélyén lusta az idő,
az öreg toronyórában megállt az ütő.
Leugrott a kismutató - titkon követem -,
megkopottan-kacsaringós macskaköveken.
Görbe éjszakák után a hajnal, villamosra vár,
a csonka óramutató épp gyök-kettőre áll
Még a kutyák sem ugatnak, hallatszik a
csönd;
az esti műszak fenn az égben, izzó vasat
önt...
Itt lassabban forog a Föld, az élet megpihen,
itt nem fog stresszelni téged, hidd el, senki
sem.
Összekeveredik bennünk múlt-jelen-jövő,
az öreg toronyórában alszik az idő.
Görbe éjszakák után a hajnal villamosra vár,
a csonka óramutató álmában kiabál...
Az esti műszak fenn az égben, kisfröccsöket
önt,
reggelig még velünk mulat pincékben a
csönd.

PhS TIBOLD SZABINA

A Deák Ferenc utca Szellemei: Guszti bácsi

Guszti bácsi gyermekkoromban szinte naponta jelen volt életünkben. Beállított nagymamához egy-egy kávéra, kis pletykára, Lottó számok kitöltésére, s hogy őszinte legyek, egy kis udvarlásra is, ami mereven lepergett Nagymamáról, de az öreg soha nem mulasztotta el a pillanatok adta lehetőséget, hogy tegye a szépet neki, és minden baráti körében élő hölgynek, akár özvegy, akár nem. Ő, magára vállalta Don Juan szerepét, mert a zsigereiben volt a régi urak széptevése. Az idős úrnak angol humora volt és jó fapofás mondásai, melyeket még ma is ismételtünk az öcsémmel, felkacagva emlékeinken.

Guszti bácsi, Iri néni testvér-öccse volt és miután mindketten megözvegyültek, egy háztartásban éltek együtt tovább.

Guszti bácsi alakja bevésődött emlékeimbe, amint bokáig érő, gyapjú, karcsúsított, szürke, halcsont mintás, fekete paszomántos, fekete perzsagalléros kabátban haladt el házunk előtt őszön, télidőben. Télen nagy, hosszú kötöttsál is kapcsolódott a kabáthoz, meg egy kis fekete, perzsa kucsma a fejéhez. Minden nap láttam előttünk elsétálni Morgó pulival a sarkában. Le is rajzoltam így őket egyszer, de a rajzom titokzatosan eltűnt. Később, vagy egy év múltán, viszont láttam rajzocskámat a Guszti bácsi szobájában, kiállítva a komódon. Ő csente el az asztalról, így megbecsülve firkálmányomat.

Guszti bácsi, amikor délutánonként beállított hozzánk, mindig egy feketébe került. Nagymamával elfogyasztotta egy cigaretta és beszélgetés kíséretében. Egy nap, Guszti bácsi kijelentette, hogy ő fogja megfőzni a kávé. Nagymama elképedt, hogy miért is? Azért,

kedves Gigikém, válaszolt Guszti bácsi nagymama becenevével, mert a magácska kávéjának olyan íze van, mintha zsakettadrágból főzték volna. Szétmentünk a röhögéstől. Guszti bácsit az öcsém 'Guszta Pempősnek' hívta, nem tudni miért, de ez a név rajta ragadt. Guszta Pempős, ahogy már mi is hívtuk, bevonult a konyhába és megfőzte a kávé saját ízlése szerint. Jó erősre, mint a lórúgás, hogy a kanál is megállt benne. Nagymama nagyon hígan itta a kávéját, a vérnyomása miatt, úgy amerikásan főzte, amit Guszta Pempős ki nem állhatott. Sokáig udvariasan tűrte, aztán aznap nem tovább. Mi megkaptuk a kávéba áztatott kockacukrunkat, kicsit bele hallgatództunk a beszélgetésükbe, ami nekünk elég unalmas tudott lenni, mert inkább Guszti bácsi beszélt, Nagymama hallgatott nagyokat, időnként kis epés megjegyzéseket téve, mert ő Gusztikát nem vette komolyan. Egész életünkben ismerték egymást, és Gusztikának voltak ködös, múltba nyúló „bűnei” nagymama emlékezetében. Nagymama ezt csak homályosan említette egyszer nekem, de Gusztikának soha nem hányt a szemére. A kis „epés” megjegyzéseivel, melyek csak a pillanatba illettek, nagymama elegánsan eleget tett a múlt démonainak.

Guszti bácsi borsos is tudott lenni időnként, de azt is humorosan tüszentette ki

magából. Egyik téli délután az idős hölgyek tante Gertrúdnál vizitáltak, nagymama is köztük volt, s mi, Oci és én is ott unatkoztunk, hallgattuk az öreglányok diskurzusát. A többieknek nem voltak unokái, így mi ketten voltunk csak nagymama oldalrúgásai a teadélutánon. E csendes, női lefetyelés közepébe, megnyílt az ajtó és beállított Guszta Pempős. Azon minutában megváltozott a hangulat dinamikája, a hölgyek felélénkültek és vidáman nyelvük hegyére vették Gusztikát. Guszti bácsi türelmesen, kis kandúr somollyal a szája körül viselte el a nők szurkálódásait. Éppen Nóóórikától jött az úr, csiripelték egyszerre. 'Nóóórika' Nóra néni volt, aki nem tartozik a Deák Ferenc utca szellemei közé, csak, mint nagymamáék kortársa, jelent meg időnként említésképen. Ráadásul még csak özvegy sem volt, de az Guszti bácsit nem zavarta, ugyan úgy csapta a szelet neki is, mint nagymamának. Miután kihegyezték a hölgyek Guszti bácsin a nyelvüket, Guszti bácsi fanyarul megszólalt „jeles hölgyeim, maguk miatt őszült meg a hajam!” Erre nagymama „hát akkor fesse be a haját vörösre Gusztika!” Guszti bácsi elképedt, majd színlelt felháborodással, teátrálisan felhördült „vörös is meg Wineberger is, az egy kicsit sok!” Ezzel sarkon fordult, és elhagyni készült a szobát, de sebtében felrúgta a torontáli szőnyeg sarkát. Megállt, megfordult, gálánsan lehajolt és finoman visszahajtotta a szőnyeget, meg is paskolta és kiegyenesedve elindult újra az ajtó felé. Erre nagymama, kicsit affektálva megszólalt „mílllyen figgyelmes ez a Gusszztika!” Guszti bácsi megmerevedett pár másodpercre, majd nagy elánnal sarkon fordult, felrúgta újra a szőnyeg sarkát és kiviharzott a szobából. Én még életemben nem hallottam az öreglányokat olyan hatalmasan vihogni, mint Guszta Pempős távozása után. Furcsa, hogy ezek a jelenetek és mondások egy életre velem maradtak, s őszintén meglepett, amikor a testvérem egyszer felhozta ugyan ezt a momentumot és szóról szóra elmesélte az egészet nekem, potosan úgy, ahogy bennem is megmaradt. Jó

nagyot kacagtunk rajta, s elgondoltam, hogy Ociban is ugyan úgy megrögződtek ezek az emlékek, mint bennem. Csiha bácsi, Iri néni, Guszti bácsi tante Gertrúd s a többiek, már mind régen elhagyták-e a világot, de bennem és a testvéremben élnek éppen úgy, mint amikor gyermekként közöttük teltek és gazdagodtak napjaink.

Varázslatos utca volt a Deák Ferenc utca, teli mágikus lényekkel. Mind varázslók, tündérek és boszorkányok voltak, s bizony, nagyon szerencsés az a gyermek, aki mesekönyvbe születik. Mi azok voltunk. Szerencsések és kiválasztottak. Ezt már tudom, akkor még nem tudtam, mert számomra a tündérvilág élő valóság volt. A nagyszüleim csodálatos világát elsötétítette, ködbe vonta az a korszak, ami a mi fiatalságunkon és szellemünkön uralkodott akkor, még sokáig. A Deák Ferenc utca szellemeinek köszönhetem, hogy rám soha nem tudtak hatni az új világ dogmái és démonjai. Kedves barátnőm Gagyai Bíró Kata Erdély országból nálam vendégeskedett a nyáron. Elmentünk Edelénybe, megmutattam neki a nagyszüleim házát a Deák Ferenc utcában, majd elmentünk a Templom Kert étterembe ebédelni, ahol is 'Békebeli rántotthús' volt az étlapon. Mind a ketten azt rendeltünk, mert hol máshol, mint Edelényben, a régi urak és hölgyek szellemeinek tündérvilágában rendelhet valaki 2022-ben békebeli rántotthúst? Olyan is volt az a rántotthús, frissen sült, ropogós bundában, ízletes és puha, kiemelt minket a modern kor valóságából és visszavarázsolódtunk egy pillanatra nagyszüleink fiatalságának miliójébe.

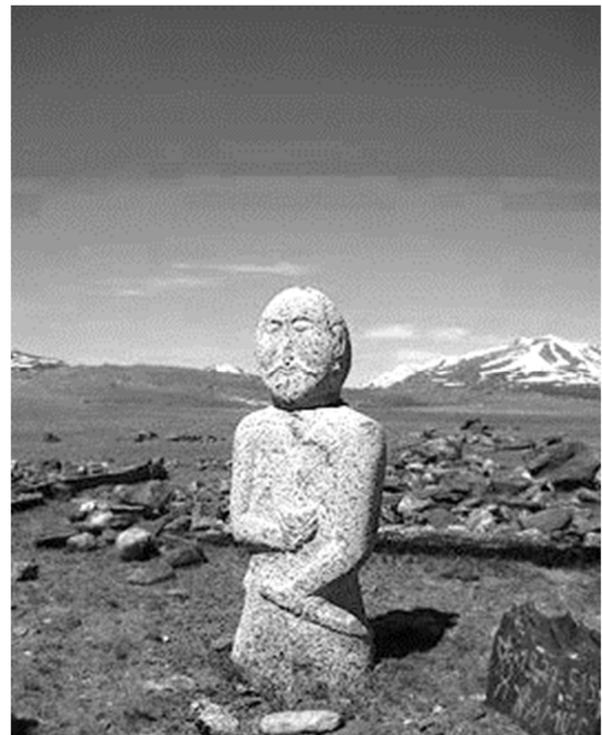
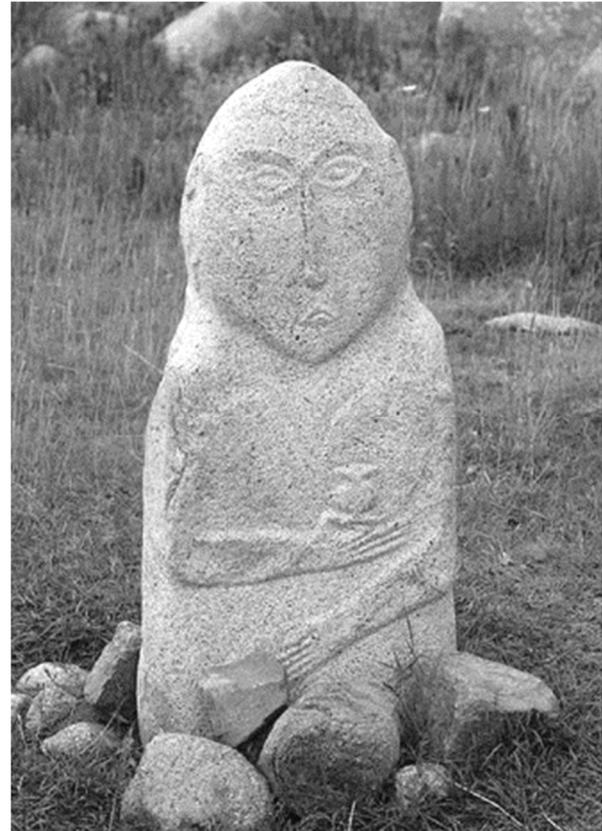
A gyönyörűen rendbehozott kastélyt is meglátogattuk, körbejártuk ebéd után, eszegettünk szép kertjének éppen érő gyümölcséből, megcsodáltuk a különleges, régi fajtájú rózsáit, melyek dédanyáink kertjeit díszíthették egykoron. Elmeséltem Kata barátnőmnek, hogy én itt nőtem fel, itt volt a

napközi is, ahová jártam, s nagyon rosszak is voltunk, mert még a padlásra is felopakodtunk és az életveszélyes gerendákon egyensúlyoztunk keresztül-kasul emeletnyi magasságban. Istenem, ha tudták volna a felnőttek! (Sajnos, egy nagyon rossz művészettörténeti tanácsra lebontották a középső épület tetőfedőjét, amit nem véletlenül emeltek rá később, s ezzel az eredeti visszaállításra törekedvén, a kastély elveszítette az elemektől való védettségét, a titokzatos padlással együtt.)

Elvarázsolt nap volt, s éreztem, hogy nem csak a gyermekkorom illúziója az a tündérvilág, mely Edelényt és a Deák Ferenc utcát még ma is prizmájában rejti, hanem azt, aki most először látja is, végzetesen bűvkörébe ejti.

Néha emlékeim képernyőjén megjeleni a régi Deák Ferenc utca gyönyörű gesztenyefáival, melyeket még nagyapám ültetett fiatal jegyző korában, s látom Guszta Pempőst, amint elsétál házunk előtt, kezében az ételhordó a napi ebéddel, melyet felelősséggel és óvatosan cipelt haza az étteremből Iri nénihez, hogy szépen, testvéries egyetértésben elfogyaszthassák konyhasztaluknál. Sarkában az elválaszthatatlan Morgó kocog loncsos puli bundájában, udvarias csendben. Emlékük könnyeket hoz szemembe és mosolyt az arcomra. Hálás vagyok nekik, mindannyiuknak, azokért a tanításokért és a fenntartás nélküli szeretetért, melyet tőlük kaptunk. Nem sok gyermek mondhatja el, hogy egy utcáraló nagyszülők szeretetében cseperedhetett fel. A testvérem és én, igen. Édesanyám mesélte, hogy amikor világra jöttem, otthon, a Deák Ferenc utcában bába Ilonka segítségével, az első, aki megjelent híremre, Guszti bácsi felesége, Sári néni volt. Éppen a kertben dolgozott, amikor a hírt kapta, s úgy gumicsizmában, földesen futott át, hogy megáldja az újszülöttet és Édesanyját. Édesanyám kiment velem és Sári nénivel a tornácra, s felnéztek az égre. Sok-

sok galamb repült el felettük, ezüstös csillanással. „Jó jel” mondta Sári néni, „a gyermeked a szeretet hordozója” lesz. Igaza volt. Az lettem, a szeretet hordozója – az ő szeretetük örök hordozója.

Mongol sztyepei kőfaragások (kun-babák)

ZÁRÓ GONDOLATOK

Lezártuk az Óévet és átléptünk az Újba. Szeretettel tekintek vissza 2022-re, mert bár sok nehézséggel kellett szembenéznünk, a munkánkat folytattuk és a tanárok feltöltötték a Bölcsesség Kútját tudásukkal. Édesanyám, Dr. Gyárfás Ágnes szelleme besugározza az Egyesületet. A tudás és ismeretanyag, amit megörököltünk tőle, hatalmas. Ő kutatta, megírta, tanította a bölcseletet, nem véletlenül neveztük a 'Bölcséletek Nagyasszonyának'. Úgy érzem, szellemileg és lelkileg feldolgozni a hagyatékát több életöltőre is elegendő lenne.

2023 várakozásokkal és reményekkel terhes számunkra. A Miskolci Bölcsész Egyesület már legenda számba megy. Megérte a 33. életévét, mely olyan jézusi, mágikus szám, a halál és a feltámadás számmisztikája rejtőzködik benne. Megéltük a Halál éveit. Eltávoztak körünkől sokan az elmúlt három esztendőben. Dr. Lakatos Zoltán, Dr. Gyárfás Ágnes, Tibold László, dr Végvári József, Molnár V. József, Dr. Szőnyi Magda, legutóbb szeretett társunk Kühne Katalin – említem csak a legközelebb állókat a szívünkhöz. Halál árnyékában éltünk az elmúlt három évben, aki elment, az már a Fényben él, mi pedig itt a földön megpróbálunk érdeemesnek maradni hagyatékukhoz, tanításaikhoz és tovább vinni, virágoztatni a bölcseleteiket.

2023-ban iskolánk továbbra is tanítja az eddig beindult szakokat, ezekhez csatoljuk a Filozófiát Dr. Veres Ildikó tanárnő előadásában és a Lélektan szakon beindítjuk a Hellinger terápiát is családállítással a Zeneterápia mellett. Szeretnénk a Metafizika oktatást is bemutatni, Dr. Kovács Sándor előadásában. Akit a fenti ismeretanyagok

érdekelnek, kérjük jelentkezzenek beiratkozásra székházunkban akár személyesen, akár telefonon vagy levelező formában.

Miskolci Bölcsész Egyesület

3525 Miskolc, Batthyány Lajos utca 1.

Tel: 46-331-981, 06-70-225-9997

e-mail: agnes.gyarfas@gmail.com,
sabinaart@aol.com

